

QUADERNS 232

Quaderns de Pastoral és una publicació del **Centre d'Estudis Pastorals** de les diòcesis catalanes. La revista és oberta i plural en l'esperit dels Concilis ecumènic i provincial. Les opinions manifestades en els diferents articles són responsabilitat dels respectius autors. El pensament de la revista només es manifesta quan ho fa constar expressament.

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals

Plaça Sant Felip Neri, 5 - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Josep M. Domingo*

Secretari: *Antoni Serramona*

Cap de redacció: *Anna-Bel Carbonell*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Joaquim Brustenga, Ricard Casadesús, Joan Anton Cedó, Joaquim M. Cervera, Manuel Claret, Pere Milà, Joan Nadal, Antoni Román, Javier Velasco.*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual: 31 euros

Preu d'aquest exemplar: 7,80 euros

Amb la col·laboració de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

sumari

Pòrtic pàg. 7

I.- L'Església i el moment polític i social català

Emancipació social i emancipació nacional a Catalunya, en plena crisi

per Mn. Joaquim Cervera sociòleg i capellà. Membre del CEP pàg. 13

Parlem o no parlem del procés sobiranista?

*per Santi Torres sj, membre de Migra Studium
i Cristianisme i Justícia pàg. 37*

Doctrina social de l'Església i el dret a l'autodeterminació

*per Concepció Huerta, Membre del Seminari de Doctrina i
Acció Social de l'Església pàg. 44*

Un pacte amb l'entusiasme, sisplau

*per Ramon Bassas, Cap de Comunicació de Fragmenta Editorial
i exregidor de Mataró pàg. 53*

Àliens, ciutadans invisibles

per Mercè Solé, membre d'ACO pàg. 59

Criteris útils per a les nostres comunitats parroquials en quant el debat obert a Catalunya sobre l'estat propi

*per l'Agrupació Parroquial Bellvitge-Gornal
i centre de l'Hospitalet pàg. 61*

Text del Pacte Nacional pàg. 65

L'adhesió d'entitats catòliques i d'inspiració cristiana al Pacte Nacional pel Dret a Decidir

*per Carles Armengol. Grup Sant Jordi de Promoció i defensa
dels drets humans; Gma. Montserrat Espinalt, Delegada Provincial
de les Carmelites de la Caritat Vedruna de Barcelona; Josep M. Fisa,
Delegat Episcopal de Justícia i Pau de Barcelona i membre
del Grup de Drets Humans pàg. 67* **3**

**La comunió es construeix des del descobriment i la comprensió
d'altres realitat eclesials diverses**

per Juan Rubio, Director de la revista Vida Nueva pàg. 72

Altres mirades des de fora de catalunya pàg. 81

II.- Relacions Església i societat

La lluita per la identitat

per Mn. Teodor Suau, capellà de Mallorca pàg. 93

Els cristians a la plaça pública

*per Javier Elzo, catedràtic emèrit de Sociologia de la
Universitat de Deusto. Conferència realitzada en el marc* pàg. 113

Crònica i parlaments de l'acte de presentació del llibre

de Mn. Casimir Martí **"Iglesia y sociedad (1965-2010)**

En la trayectoria de las revistas *Pastoral Misionera y Frontera*".

Intervencions de Rovira Bellosó, de Josep Fernández,

de Mn. Joaquim Cervera i d'Armand Puig, Degà-President

de la Facultat de Teologia de Catalunya pàg. 123

III.- Col·loqui Europeu de parròquies

Introducció del Col·loqui Europeu de Parròquies, Malta 2013 .. pàg. 141

per Mn. Josep Taberner i co-president del CEP

Parròquia i nova evangelització pàg. 144

per Mn. Luca Bressan, vicari de la diòcesi de Milà

Cristians per a la construcció d'Europa.

El coratge de la fe en la societat actual pàg. 155

per Mn. Alphonse BORRAS, vicari general de la diòcesi de Liège.

Professor a la Universitat catòlica de Louvain.

Encarregat d'ensenyament a l'Institut catòlic de París

IV.- Recensions

Crònica del catalanisme.

De l'autonomia a la independència, *de Antoni Segura. Angle editorial.*

Barcelona 2013

per Mn. Manel Simó, prevere i periodista pàg. 167

¿Per què volem un Estat propi? Seixanta intel·lectuals parlen

de la independència de Catalunya, de Roger Torres,

editor Pagès editors. Lleida 2012

per Mn. Manel Simó, prevere i periodista pàg. 169

L'acció social des de les entitats d'Església.

El seu paper en la cohesió social a Catalunya, AAVV, Ed. Claret

per Anna-Bel Carbonell pàg. 170

Iglesia y sociedad (1965-2010) En la trayectoria de las revistas

Pastoral Misionera y Frontera, de Casimir Martí i Martio.

Atrio Llibres. València 2013

per Mn. Manel Simó, prevere i periodista pàg. 172

PÒRTIC

L'hora de Catalunya. Aportacions eclesials al debat

Des de fa més de 45 anys, *Quaderns de Pastoral* i el *Centre d'Estudis Pastoral*s procurem viure al compàs del moment eclesial i social que batega en el nostre poble de Catalunya. Acompanyar des de la reflexió pastoral aquells reptes i aquelles inquietuds que a cada moment marquen amb més força el camí de l'Església, universal i local, i de les comunitats cristianes que van fent via entre nosaltres.

Per aquest motiu resulta ben lògic que ens plantegegéssim dedicar un número a aquest moment de la vida catalana. Una aportació a un debat que és social i polític i també ètic, feta des de la nostra perspectiva eclesial. No per entrar en les qüestions discutides que els actors socials, individuals i col·lectius, legítimament i lliurement van debatent. Sinó per donar una mirada que ajudés a eixamplar la perspectiva i que mostrés també les conseqüències i les repercussions pastorals d'aquest debat, alhora que suggerís algunes pistes de com tractar aquestes qüestions en el si de les nostres comunitats. Silenciar la discussió no és la manera més madura ni millor per afrontar les complexitats de la vida. Cal abordar de manera respectuosa i plural i amb pedagogia cristiana el tractament d'una qüestió que afecta molt vivament els sentiments i les conviccions de la gent que conformen el nostre poble i la nostra Església.

El quadern que teniu a les mans és força ampli. L'apartat principal el dediquem a exposar diverses mirades sobre el moment present de la vida social i política de Catalunya. Els mateixos títols i el nom del autors que hi col·laboren ja donen una idea de l'amplitud del ventall que hem volgut abastar. Des del començament hem pensat que el debat sobre la consulta i sobre l'horitzó de la independència havia d'anar lligat també al projecte social de millora de les condicions de vida del poble. Projecte nacional i projecte social són una doble referència a la qual volem restar fidels. Altres articles ens presenten l'estat de la qüestió. Des de

les referències a la doctrina social de l'Església sobre els drets dels pobles, fins a la manera de plantejar-ho a les comunitats cristianes, així com uns criteris de referència per fer-ne un tractament segons l'estil evangèlic de respecte a l'altre, al divers, a la minoria, el sentit de fraternitat, que no bloqueja pas el dret a l'afirmació del propi ideal, al contrari li dóna solidesa i credibilitat.

Juntament amb els enfocaments més favorables a allò que s'anomena el dret a decidir i al procés de plena sobirania i publicant també alguna documentació important que ha anat apareixent, hem volgut també escoltar altres veus, d'aquí i de fora que sostenen altres punts de vista. Autors d'aquí ens exposen les seves reflexions amb llibertat i profunditat i ens ajuden a repensar els nostres plantejaments i a donar-los-hi més matisos i una fonamentació més àmplia. Hem demanat també a alguns amics i coneguts cristians de diversos llocs d'Espanya que ens donessin el seu punt de vista sobre el cas, i que publiquem amb tota lleialtat i com un exercici de pluralitat en el ressò dels nostres plantejaments. Val a dir que, llevat d'excepcions, es troba a faltar aquella comprensió i fins i tot aquella informació que és un dels dèficits històrics de les relacions entre Catalunya i Espanya. El periodista Gaziell en plena postguerra ho demanava en va als seus col·legues de la península, proposant-los que assages-sin una via que no havia estat provada, la de la solidaritat efectiva amb la causa cultural catalana. També els bisbes de Catalunya, en el document *Arrels Cristianes* de 1985 s'adreçaven als germans catòlics dels altres pobles d'Espanya per demanar-los comprensió i fraternitat per la realitat eclesial i nacional catalana. No es pot dir que hi hagi hagut una resposta favorable i molt menys a nivell de l'episcopat espanyol. Tot i així volem destacar en aquest número, per la seva excepcionalitat i rellevància, l'exercici de comprensió i interpretació que ens ofereix Juan Rubio, el director de la revista *Vida Nueva*, de qui publiquem un article molt significatiu i amical.

Al costat d'aquest bloc principal centrat en la qüestió catalana, ajuntem dos blocs més que també tracten de les relacions Església-societat però amb una perspectiva més general. Un dels blocs conté les aportacions de dos destacats autors, Teodor Suau i Javier Elzo, i l'altre bloc recull les intervencions principals que hi va haver en la presentació d'un llibre de Mn. Casimir Martí sobre la revista germana de *Quaderns de Pastoral* que va ser *Pastoral Misionera*. Des del CEP i des del Seminari de Teologia Pastoral de la Facultat de Teologia en vam fer una presentació que va ser un acte acadèmic i cordial, molt interessant i subs-

tanciós. I encara, recollim també algunes aportacions del Col·loqui Europeu de Parròquies tingut aquest estiu passat a Malta que versava sobre la presència dels cristians en la construcció d'Europa, un tema també ben clar de relació fe i societat. Les recensions de llibres completen aquesta panoràmica.

Des de *Quaderns de Pastors* estem contents de poder contribuir ni que sigui en una ínfima aportació a aquest apassionant moment de la vida catalana. En la tradició de la revista, els seus fundadors es remetien als temps de la Catalunya autònoma i a la inspiració entre d'altres de Carles Cardó i *Bon Pastor* i *Paraula Cristiana*. Aquí hi ha una línia de fidelitat a l'evangeli i al nostre poble que ha marcat els millors moments de l'expressió de la nostra església. Només esmentar *Arrels Cristianes de Catalunya*, *Concili Provincial Tarraconense*, *Al servei del nostre poble...* ja se'ns dóna la línia de fons que compartim: al costat del poble que per mitjans pacífics, democràtics, legítims, vol caminar cap a la seva plenitud nacional.

Es poden donar moltes referències, s'ha divulgat, són sabudes... en volem recordar només dues pel seu valor significatiu i sintètic. La primera és del *Compendi de la doctrina social de l'Església*, al núm. 157 diu: "El camp dels drets de l'home s'ha estès als drets dels pobles i de les nacions. En efecte tot el que és cert per a l'home, també ho és per als pobles. El Magisteri recorda que el dret internacional es fonamenta en el principi de l'igual respecte dels Estats, del dret a l'autodeterminació de cada poble i de la lliure cooperació amb vista al superior bé comú de la humanitat. La pau es fonamenta no tan sols en el respecte dels drets de l'home, sinó també en el respecte dels drets dels pobles, en particular del dret a la independència"...

I a *Arrels Cristianes de Catalunya*, núm. 8 es diu: "Com a bisbes de l'Església a Catalunya, encarnada en aquest poble, donem fe de la realitat nacional de Catalunya, afaïçonada al llarg de mil anys d'història, i també reclamem per a ella l'aplicació de la doctrina del magisteri eclesial... i més endavant L'existència de la nació catalana exigeix una adequada estructura jurídicopolítica que faci viable l'exercici dels drets esmentats".

Josep M. Domingo Ferrerons,
Director del CEP.

***I. L'Església i el moment polític
i social català***

Emancipació social i emancipació nacional a Catalunya, en plena crisi

Mn. JOAQUIM CERVERA, sociòleg i capellà. Membre del CEP.

En aquest article intentaré exposar la vinculació entre emancipació social i emancipació nacional, aplicada a Catalunya. Més d'un cop s'ignora o es nega, conscientment o inconscient, aquesta relació o es dilueix una en l'altra. M'expressaré des d'una posició a favor de l'emancipació de les capes treballadores i populars al nostre país i a favor de l'emancipació nacional.

“Sorpren la inexistència d'un debat rigorós, dins d'Espanya, respecte a les qüestions relacionades amb les identitats nacionals”. Així comença un article molt interessant de l'historiador Xavier Díez, a El Punt-Avui, del 7 de novembre del 2013. De fet no és massa fàcil entendre's un nacionalisme de conquesta amb un nacionalisme de defensa. És semblant al conflicte entre homes i dones. Les dones han d'acceptar que els homes difícilment les entenguem i viceversa. La prepotència de molts segles de patriarcat, de masclisme, ens afecta a tots els homes, i ens costa “Déu i ajut” re-situar-nos. La perspectiva d'haver estat víctima del poder masculí, situa a les dones en un altra posició que les permet veure les coses, la vida i sobre tot les relacions amb els homes d'una molt diferent manera, que es fa difícil que sigui entesa pels homes que han ocupat la posició dominant. Això encara es difi-

culta més si hi hagut maltractament per part de l'home en casos concrets.

En el cas del conflicte entre les dues identitats i els dos nacionalismes, com que hi hagut maltractament, també la qüestió esdevé quasi impossible. Solament, com en el cas dels homes i dones, quan hi hagi acceptació d'una gran dificultat, i un procés llarg (que demana ajut psicològic) de concessions, d'humilitat, de disponibilitat, de posar-se a la pell de l'altre, de comprensió seriosa, es pot arribar a un cert diàleg fecund. De fet aquestes actituds no han estat promogudes gens, i en són responsables de la situació, pel partit avui dia governant a Madrid (el PP), i tampoc massa pel PSOE.

Més endavant Xavier Díez exposa tres llegendes que juguen en la psicologia col·lectiva espanyola i que impedeixen per aquest imaginari, que la població hispànica reconegui Catalunya com a nació, i per tant com a subjecte polític, i això, a la vegada obstaculitza qualsevol diàleg o debat civilitzat:

– 1^a La idea que Artur Mas i CIU “faria servir el sobiranisme com cortina de fum de problemes particulars”.

– 2^a La idea del “sobiranisme estratègic” que cercaria més diners o

competències, parapetat rere la bandera”.

– 3^a La idea de “l’equivalència entre catalanisme i burgesia, que ha servit fins a la societat una esquerra espanyola (i jo ajuntaria una part de la catalana) dogmàtica, acomplexada i esterilitzada pel nacionalisme, –no nacionalista(?)– espanyol”.

Els conflictes entre identitats o nacionals, són diferents dels conflictes de classe, dels de sexes i dels de religió.

Els conflictes entre identitats o nacionals són diferents dels conflictes de classe, dels de sexes i dels de religió. Totes les societats estan travessades per aquests conflictes i d’altres. Cadascun té la seva especificitat i “ràbia”, ara bé, tots estan en relació i el difícil és trobar-la en cada cas, en cada moment conjuntural i en cada país. No es fonen o dissolen un en l’altre com una certa esquerra a vegades ha pensat (el conflicte nacional en el de classe) o una certa dreta ha justificat (el de classe en el nacional, o en el religiós).

Més endavant el mateix Xavier Díez, amb una precisió i observació fina, ens dona uns elements d’anàlisi que expliquen moltes de les situacions amb les que ens trobem actualment.

Diu així: “l’esquerra progressista, de base barcelonina, d’aparença cosmopolita i en castellà, enfrontada a un “pujolisme” catalanista caricaturitzat com a conservadorisme provincià, acabà perdent la partida per la seva inconsistència i la incapacitat del socialisme espanyol a l’hora d’enfrontar-se a l’hegemonia nacionalista espanyola d’arrel franquista”. I acaba dient que “ bona part del sobiranisme català, expressat en castellà (a Catalunya) ve motivat per l’antifranquisme sociològic que ens caracteritza com a societat, i que motiva la voluntat de ruptura contra un estat que exhibeix un autoritarisme insultant i reaccionari. Al cap i a la fi, el sobiranisme és l’expressió catalana de la revolta contra el franquisme sociològic que hegemonitza la dreta espanyola i esterilitza la impotent esquerra institucional”. No ho sabria dir millor.

1. D’on venim?

Tot el que està passant a les Espanyes: el desgavell financer, el desprestigi de la monarquia, el tocar sotre de les autonomies, la manca de credibilitat de les institucions, la posada en qüestió de la democràcia, el domini del pla econòmic sobre el polític, la defallença de valors ètics bàsics, la baixa confiança, les pors, les incerteses..., (veure “L’Orgull espanyol” de Toni Cruanyes al Punt Avui del 7 juny del 2012), tot plegat cal situar-ho en el moment històric de les dinàmiques dels conflictes de classe i nacionals.

No ens podem estar observant el que passa sense anar més a fons, i per

entendre-ho, cal col·locar-ho en la dinàmica històrica, única forma de copiar el paper que ens toca fer a cada classe social, a cada nació, i a cada persona segons on es posicioni.

Si fem una mirada de llarga onada històrica, podríem afirmar que estem a les acaballes de l'Imperi espanyol. Segons els que han estudiat aquestes grans etapes de la història i els processos dels imperis¹, potser des d'un punt de vista més observador, experimental i intuïtiu que científic, els imperis duren uns 500 anys de mitjana. Ara per tant estariem al final de l'imperi espanyol que podríem dir que s'inicia el 1492 amb el descobriment de les Amèriques. Alguns autors catalans estudiosos de la "matemàtica de la història", com Alexandre Deulofeu, havien augurat que Catalunya seria independent pels anys 2020-2026. Pràcticament hi som. De fet Espanya va perdre les colònies sud i centreamericanes, durant el segle XIX i, a finals, Filipines i Cuba. En el segle XX ha perdut el Sa-

hara Espanyol, Sid-Ifni, i Guinea. Ara resta Canàries, Catalunya (Països Catalans?), Euskadi, Galícia, i...

Les posicions que han tingut els darrers governs espanyols, siguin regits pel PSOE o pel PP, han estat significades per la poca obertura de mires, la poca intel·ligència, per una mentalitat d'imposició legalista i a vegades "xulesca" i fent poc o gens per frenar la catalanofòbia que a vegades ells mateixos han propiciat. Tot són signes de decadència de l'imperi. La pèrdua de les olimpíades a Madrid amb tot el seu entorn i les goteres al Congrés (signe de problemes emocionals, segons l'espiritualitat de la càbala) són les anècdotes simbòliques d'aquest procés decadent. L'estat espanyol (com l' anglès, el francès, etc...) tendeixen a resistir-se davant l'augment de sobirania europea (força centrífuga), i l'augment de sobirania de les seves nacions internes (força centrípeta). Els estats-nació fonamentats en la moneda pròpia, les fronteres, un

1. DEULOFEU I TORRES, Alexandre:

- *La Matemàtica de la Historia (La Matemàtica de la Història)*, Barcelona, Aymà ed., 1951.
- *Nacimiento, grandeza y muerte de las civilizaciones (Naixement, grandesa i mort de les civilitzacions)*, Barcelona, Casa del Libro, 1956 (volum I en castellà de *La matemàtica de la història*).
- *La matemàtica de la història en la cultura occidental*, «Els Autors de l'Ocell de Paper», Barcelona, Editex, 1957.
- *Lluïta d'imperis, segona part (teutònic, anglosaxó, polonès, danès, noruec, viking, lituà, suec, moscovita)*, Figueres, Editorial Emporitàna, 1973 (volum V en català de *La matemàtica de la història*).
- *El segon cicle europeu. El procés polític i social*, Figueres, Editorial Emporitàna, 1974 (volum VI de en català *La matemàtica de la història*).
- *Catalunya, mare de la cultura europea*, Figueres, Editorial Emporitàna, 1977 (volum VII en català de *La matemàtica de la història*).
- *La segona onada imperial a Europa*, Figueres, Editorial Emporitàna, 1977 (volum VIII en català de *La matemàtica de la història*).

exèrcit i una Administració, sembla que estan acabant el seu cicle històric, Ja no tenen moneda pròpia, i fronteres a Europa i els exèrcits són professionals encaminant-se vers unes formes també cada cop més europees, atlàntiques o mundials. Sols els resta una forta Administració que es resisteix a desaparèixer.

El PP està liderant un procés cultural-ideològic-simbòlic de reforçament del patriotisme espanyolista que té la seva important influència en el poble, per tal de no perdre més «colònies», i en el fons per no perdre el finançament (que en molta part procedeix de Catalunya) del mateix Estat i de les capes privilegiades dominants que viuen directament o indirecta (corrupció, prebendes, favors, clientelisme, caciquisme, neofeudalisme...) de l'Estat. Tot passa com si intentessin portar al poble espanyol vers un carreró sense sortida, perquè recolzi els interessos de les capes altes espanyoles. Caldrà que els pobles hispànics es desempalleguin i es vagin desentenent d'aquest procés decadent i es mobilitzin per una emancipació que prepari un futur millor per tots ells, el que permeirà, a la vegada, unes relacions més fraternals des de Catalunya-estat amb la resta de les Espanyes. L'"onada històrica" és forta i seguirà el seu procés, cada persona som poca cosa, tenim la llibertat de mirar-nos-la des de fora, de posar-nos a un cantó o altre, però l'onada va i seguirà navegant. Tots els pobles hispànics estem en un procés que porta a la fi d'aquest autoritarisme feudal, aristocràtic i imperial que ens ha dominat ben bé cinc segles.

Quan es va implantar l'euro ja es va comentar que aquest fet ajudaria a Espanya a "posar-se les piles" i a europeïtzar-se. Espanya es veuria forçada a anar implantant un altre tipus d'economia més productiva i més racional. De fet "europeïtzar-se" pot ser un eufemisme per dir: "industrialitzar-se", "democratitzar-se", "modernitzar-se" seguint el procés revolucionari liberal iniciat amb la revolució francesa i protagonitzat per les classes burgeses industrials a Europa. Quan Francesc Cambó, als anys trenta, volia "catalanitzar" Espanya i després Jordi Pujol i d'alguna manera tots els intents de Convergència i dels socialistes de transformar Espanya, des de la transició fins a la crisi actual, i actuant amb diverses estratègies, tots pretenien el mateix.

De fet les proves republicanes febles, curtes i precàries ho van intentar però la llarga nit del franquisme vencedor contra els que ho pretenien, va oferir més elements de resistència a les classes terratinents agràries (la reforma agrària encara està pendent), finances, monàrquiques i procedents del feudalisme, fonamentades en les estructures anacròniques predemocràtiques i preliberals. Així s'evitava la sortida del sistema encara força feudal inscrit en un capitalisme basat en la terra, en les propietats immobiliàries i en les finances, i poc en l'economia industrial productiva. S'evitava el pas a la democràcia representativa liberal. Es frenava el pas a una cultura de la modernitat que té com a eix la llibertat individual, la raó i la ciència, la democràcia representativa i el progrés industrial i tecnològic.

Catalunya des del segle XIX s'ha anat industrialitzant, té una tradició democràtica antiga i una relació més propera amb Europa. Ha volgut traspassar aquest patrimoni a les Espanyes i ha fracassat força en aquest intent. No es tractava tant de "catalanitzar" les Espanyes sinó, de fet, de col·laborar en el procés que havien fet altres països de l'Europa central i nòrdica. Als països del Sud d'Europa com Portugal i Grècia, i en part Itàlia (amb una situació més complexa perquè està força industrialitzada però, a més, hi ha una societat tradicional-familiar, dins d'una altra, com és la màfia) hi passen fenòmens semblants i es veuen obligats a disposar-se a la "submissió" del capitalisme europeu central, "calvinista", liberal i modern. El pes de l'Església tradicional, premoderna en aquests països hi té també molt a veure en aquest conflicte cada cop més obert.

Ve la transició (1975-1980) i sembla que es fa un pas endavant però ni els governs portats pels partits de dretes, ni els d'esquerres (han estat realment d'esquerres?) de fet no fan el pas real i necessari. Les capes socials autoritàries, que mantenen força intactes els seus privilegis, amb una cultura dominant on el sentit patriarcal, masclista, militar i imperial pesa molt, influeixen encara en el poble i en especial en certs mitjans de comunicació moderns. Així una part del poble espanyol el decanten vers un estil de vida, de "trepes", "fatxendes", "d'agosarats", de "llestos", de "pícaros", "de guanyar diners sense treballar", "d'anar de manaire sense passar pel treball d'aprenent", i de recolzar així una política d'unes dretes poc "passades" per "la

cuina de la civilització i la cultura de la creativitat, de la ciència, de l'esforç, del treball i de la raó" (Josep Aracil i Xarrié al Punt Avui del 6 de juny del 2012, en parla en l'article: "Seqüeles neoliberals").

Així els partits de dretes, impregnats de franquistes, que representen aquestes capes socials, com fou la UCD i el PP, més aviat sembla que s'han aprofitat de la democràcia per seguir recolzant aquestes classes socials tradicionals, premodernes i centralistes que no els interessa perdre cap privilegi, i que tenen el nacionalisme espanyolista com la ideologia necessària per afrontar la possible desestructuració de les Espanyes, per seguir mantenint Catalunya com a colònia espoliable, per fer-li pagar moltes despeses públiques i per seguir mantenint els seus interessos econòmics. Com diu Xavier Díez al Punt Avui de l'1 de juny del 2012, en el seu article "L'autodestrucció d'Espanya": "un vell imperi... que és incapaç d'acceptar que els temps han canviat i que ja no es pot viure d'activitats extractives mentre encara busquen la plata de Potosí a les butxaques dels catalans". De fet no han demostrat ser autènticament i convençuda, demòcrates. Amb el govern del PP actual sembla que tot això s'està expressant de manera dura, esclaten les contradiccions i es manifesten les tensions entre aquestes classes que no s'han cregut la democràcia i les classes veritablement demòcrates, burgeses, industrials, comercials o tecnològiques. En aquesta tensió s'hi impliquen els conflictes amb la classe obrera industrial aliada amb les altres capes populars treballa-

dores també demòcrates (tècnics, funcionaris, autònoms, treballadors de la cultura, administratius...). S'hi imbriquen també els conflictes nacionals i territorials sobre tot amb Catalunya, i en part amb Euskadi (amb una situació ètnica i geogràfica, més complexa). Sovint les dretes tapen el conflicte de classe amb el conflicte nacional, tant les d'un territori com les de l'altre.

Els governs d'"esquerres" (?), tant els de Felipe González, com els de Zapatero i els "tripartits" a Catalunya, no han sabut aprofitar prou el seu poder governamental per avançar de debò en el desenvolupament de la democràcia i posar fre als privilegis de les classes tradicionals. La mostra és que no han tirat endavant ni la reforma agrària, ni han recolzat una economia industrial productiva, ni han procurat una pedagogia en el poble perquè anés practicant les llibertats, perquè augmentessin els nivells d'educació, de ciència, d'investigació i s'estengués una base política conscienciada que recolzés els seus governs, ni han posat a revisió els pactes amb l'Església Catòlica, ni... De fet encara que han adecentat les ciutats i els pobles a nivell urbanístic, i han posat un xic de "maquillatge" ideològic "progre" (sovint de caire anticlerical, o de liberalitat moral...) i han socialitzat serveis, no han aprofitat prou la seva posició política ni per arraconar les classes feudalitzades, ni per recolzar l'autèntica revolució democràtica, ni per avançar vers el socialisme autèntic. Això necessitava una base popular àmplia realment sensibilitzada i educada en l'esquerra veritable. El Pasok a Grècia tampoc ha sabut encaminar el

seu poble vers una autèntica cultura d'esquerres, una hegemonia del poble, i una societat civil ben desenvolupada. I així ha estat en general en la socialdemocràcia europea des de la caiguda del mur de Berlín.

2. On som avui dia?

Avui dia, amb un govern del PP, en definitiva ens trobem doncs a les Espanyes, amb un capitalisme immobiliari, financer i terratinent amb un rerefons agrari, una democràcia "tolerada" força raquítica (però no de convenciment), un nacionalisme "imperialista" conqueridor i una cultura dominant aristocràtica i "feudal". Ens trobem enfront d'ella, una Catalunya amb un capitalisme comercial i industrialitzat (que ha passat fortes crisis), una democràcia liberal força implantada, un nacionalisme burgès i un de popular, i una cultura racional moderna (ànima i esperit de molts moviments socials), amb una societat civil força desenvolupada, i amb una classe obrera i classes populars d'una llarga tradició sindical i política.

Ens trobem amb una crisi, en la que uns i altres, han deixat molt pocs instruments al poble per reaccionar. Tenim un poble en part precaritzat, força alienat pels mitjans de comunicació, poc sensibilitzat, i amb una societat civil (més a les Espanyes que a Catalunya) molt depenent de les subvencions de les administracions. Molta part del poble reacciona amb impotència, ràbia, absentisme electoral, amb una crítica als polítics i a les institucions, amb una baixa autoestima i amb

Tenim un poble en part precaritzat, força alienat pels mitjans de comunicació, poc sensibilitzat, i amb una societat civil (més a les Espanyes que a Catalunya) molt dependent de les subvencions de les administracions.

una gran desafecció i decepció. A qui votaran els que han votat, ja varies vegades al PP i al PSOE, quan aquests no donen cap solució...?, sobretot a Espanya, ja que a Catalunya encara tenim més propostes polítiques. Tot plegat és un gran perill per la democràcia, que pot seguir essent manipulada per tal que les dretes que representen aquestes capes tradicionals, seguissin tenint els mateixos privilegis si els poden sostenir.

Alemanya, en aquesta situació, i al seu costat França, a la seva manera, i Anglaterra, també al seu estil, pressionen als països del sud d'Europa perquè facin "els deures", és a dir, perquè es modernitzin, i clar, ho facin a la imatge i semblança alemanyes. Catalunya, en mans de CIU, ho està fent i s'ha sentit propera a Alemanya en aquesta acció d'uropeïtzar les Espanyes. Però si Alemanya està cada cop més "farta" que els diners cedits (en

donar ajuda, el país subvencionat sempre està en deute i per això submís) no s'utilitzin per "modernitzar", per "industrialitzar" de debò, sinó que es malbaraten, o no s'administren bé, o no s'empren tal com "ells volen", també Catalunya està "farta" del mateix en relació amb les Espanyes. Aquest és un punt de relació entre el conflicte de classe i el nacional. I tot això s'inseriu en el procés de construcció d'Europa, a partir de països forts i febles, amb intencions diferents i concepcions europees distintes i en plena crisi econòmica.

La crisi, a les Espanyes, "ha posat en evidència una feble façana democràtica, que ha deixat al descobert les seves misèries.

La crisi, a les Espanyes, "ha posat en evidència una feble façana democràtica, que ha deixat al descobert les seves misèries. Una façana que cau a trossos i mostra les velles estructures de l'aristocràcia dominant, composta d'una conferència episcopal retrògrada, un alt funcionariat incapaç de comprendre el món, un empresariat dominant de vocació rendista i especulativa i una classe política de formes i continguts inquisitorials, que atribueixen les culpes de tots els mals a l'infidel nacionalista –perifèric–" (diu

Xavier Díez en l'article citat). La crisi expressa doncs, a la vegada, un moment del conflicte de classes, un possible nou pas d'avançament vers una generalització i consolidació d'un capitalisme industrial i de la democràcia liberal, una decadència de l'espanyolisme més ranci (representat per TeleMadrid, Esperanza Aguirre, Bankia, desprestigi de la monarquia...), de l'oligarquia financera i terratinent, i una resistència d'aquests sectors més retrògrades espanyols que volen recuperar el nacionalisme espanyol, encara que sigui a base de manipular l'equip de futbol de la "roja" de la qual, per més "inri", la majoria de jugadors són catalans. L'imperi espanyol està sofrint un altre cop fort, com el de la pèrdua de les colònies del 1898 i per això es queixa. Sembla que no n'aprengui i per tant no acaba de deixar l'"orgull conqueridor espanyol" ancorat en aquestes classes dominants i que no deixa existir a les seves capes dominades obreres, populars i camperoles. Potser en els anys a venir, viurem la decadència total d'aquest "imperi decadent" que demostrarà el seu final, precisament quan "deixi" (o aquestes ho conquereixin) a "les colònies" de les nacionalitats, sobretot a Catalunya (que representa un país modern) autodeterminar-se. Això possiblement coincidirà amb el prota-gonisme de les capes burgeses democràtiques espanyoles, i amb la pèrdua d'hegemonia també de les capes tradicionals a Espanya i de les catalanes que estan alia-des amb aquestes (amb molta part avui representades pel PP).

La crisi econòmica ho ha fet saltar tot: esquemes mentals, culturals, labo-

La crisi econòmica ha fet saltar tot: esquemes mentals, culturals, laborals, governs, estratègies polítiques, organitzacions polítiques, esglésies, propostes morals, etc.

rals, governs, estratègies polítiques, organitzacions polítiques, esglésies, propostes morals, etc. I a tothom ens costa adaptar-nos a possibles nous models socials que poden anar apareixent, a noves formes de fer política, i de construir la societat del present i del futur. El fet que no hi hagi cap govern que pugui respondre als nous reptes plantejats en aquesta crisi global, fa cercar altres camins, inexplorables i aventurers, però que poden com a mínim posar emoció i il·lusió a la recerca creativa de nous models i oferir futur, estímul i esperança (sempre necessaris en política) a les generacions més joves, que sempre necessiten un impuls emotiu que els defineixi com a generació.

Hem arribat a un cap del camí, a un cul de sac, els pactes de la transició política s'han acabat, el pacte social, amb la reforma laboral ha finit. El pacte econòmic l'han trencat, ja que les elits financeres i nobles de l'antic règim "s'han negat a pagar impostos mitjançant el frau i el paradís fiscal ..." (Xavier Díez). El pacte autonòmic del "cafè per a tots" també ha fet crisi i aquestes capes dominants, intenten

tornar enrere vers una recentralització impossible. L'orgull, característica del nacionalisme castellà enganyós, deshonest, ple d'aparences, ens produeix por als catalans i és un factor important per no deixar sobirania a Catalunya (comenta Toni Cruanyes en l'article citat al principi).

Davant del fracàs català de “modernitzar” les Espanyes i enfront del fracàs del “pacte fiscal”, Catalunya té una nova oportunitat. Per tal que Catalunya segueixi essent europea, surti reforçada de la crisi, es vagi reorientant de nou vers l'economia productiva, pugui seguir desenvolupant la democràcia, vagi readquirint una societat civil independent, educada i culturalment forta i pugui autodeterminar-se, ha de sortir com pugui amb “un bot salvavides” d'Espanya (com s'hi van referir, E. Villatoro a l'Ara del dimecres 6 de juny del 2012 i l'Alfred Bosch al Punt Avui, el 7 de juny del 2012). El Xavier Díez empra el símil de “pitjar el botó de la independència i ejectar-nos fora de la condemnada nau imperial, única opció realista de supervivència col·lectiva”. Toni Cruanyes en l'article citat diu “a Catalunya estem acostumats als enganys de l'Estat espanyol, —es refereix sovint al govern espanyol i a l'elit financera com enganyadors i mentiders—: com per exemple, el fet de l'Estatut escapçat”. “Però sí que sembla que un dels punts crucials sobre els quals s'aguanta el sistema polític actual —la contribució econòmica de Catalunya al conjunt d'Espanya— ha tocat fons” (diu Agustí Pons en el seu article “Cambó, Barrera i nosaltres” al Punt Avui del 8 de juny del 2012).

Sembla que una nova esquerra està renaixent. El fort moviment que ha fet possible la manifestació de l'Onze de setembre del 2012 i la via catalana del 2013 s'inscriu en el catalanisme popular. N'hi ha que creuen que aquest procés està liderat per la dreta o el centredreta i que l'esquerra ha quedat descol·locada. Alguns van més enllà i creuen que CIU (o millor CDC) amb aquest moviment tapa les seves “vergonyes”, les seves incapacitats governamentals, i la seva política de retallades i es reforça, amb l'ajut del poble mobilitzat. No es pot negar que certs sectors de la dreta, i del centredreta s'han apuntat al moviment i poden tenir interessos propis. Ara bé, d'aquí a dir que lideren el moviment hi ha un pas molt agosarat i que caldria demostrar, si és que es pot. Com que els moviments socials són molt plurals i complexos, es poden mirar segons la ideologia i les simpaties i empaties de cadascú. Personalment, penso que s'està construint una nova esquerra catalanista que ha posat al centre del debat polític el tema sobiranista i està arrastrant a altres sectors no esquerres al projecte. Part de l'esquerra institucional, oficial, ha quedat sorpresa i es va apuntant, segons cada sector, a mesura que avança la mobilització. Més aviat aquesta esquerra és més criticable per ser “poc d'esquerres” (poca anàlisi de classe, insuficient estudi de la relació entre alliberament nacional i alliberament social, poca relació amb les bases, amb les inquietuds i els moviments populars, burocratització, poca proximitat al quart món, imitació d'actituds lucratives, consumistes, d'afany de poder i no de servei, i a vegades corrupcions, típi-

ques de la dreta...) que no pas per ser “poc catalanista”. Per això han pres el relleu altres sectors (d’una ERC que també ha quedat desbordada però que ja tenia de fa temps aquest projecte; d’unes ICV i EUiA, que estan en procés; d’uns sindicats que més fàcilment hi van entrant; també d’uns sectors independentistes que de fa temps tenien aquests plantejaments –la CUP i altres–; d’alguns sectors anarquistes, i de cada cop en més gent del poble i, sobretot, en entitats de la societat civil, com Omnium Cultural, en fundacions, grups, entitats sobiranistes que fa temps que treballaven de forma dividida i fragmentada, i que ara han confluït en l’Assemblea Nacional Catalana).

La tradició catalanista popular té una continuïtat “moderna”, en molts grups, partits, moviments, entitats, revistes, diaris i publicacions d’esquerrers o de centre-esquerra, que des del segle XIX han lligat l’emancipació social amb la nacional, com ho mostra i explica en el seus llibres l’historiador Josep Termes² i altres. Sobre això tenim un patrimoni immens que cal estudiar, rellegir, i reinterpretar. Ens referim als republicans federalistes, als anarquistes, socialistes i comunistes catalanistes, fundadors i consolidadors de diferents partits republicans, nacionalistes, catalanistes³. Aquestes organitzacions es fundaren, es consolidaren, moriren, es fusionaren, es transformaren, evolucionaren, gràcies

2. TERMES I ARDÈVOL, Josep

- *El nacionalisme català. Problemes d'interpretació* (1974), ponència presentada al Col·loqui d'Historiadors, organitzat per la Fundació Bofill, i que va esdevenir referent de la seva teoria del catalanisme popular.
- *Federalismo, anarcosindicalismo y catalanismo* (1976)
- *La immigració a Catalunya i altres estudis d'història del nacionalisme català* (1984, que inclou l'esmentada ponència del 1974.
- *De la Revolució de setembre a la fi de la guerra civil* (1987) Vol. 6 de la *Història de Catalunya*, dirigida per Pierre Vilar i coordinada per ell mateix
- *Les Bases de Manresa de 1892 i els orígens del catalanisme* (1992) amb Agustí Colomines
- *Les arrels populars del catalanisme* (1999)
- *Història del catalanisme fins al 1923* (2000)
- *Històries de la Catalunya treballadora* (2000)
- *Patriotes i resistents. Història del primer catalanisme*(2003) amb Agustí Colomines

3. Entre altres especialment: Partit Nacionalista Republicà, Unió Catalanista, Partit Republicà Demòcrata Federal, Centre Català, Centre Nacional Català, Centre Nacionalista Català, Federació Democràtica Nacionalista, Esquerra Catalanista, Centre Nacionalista Republicà, Unió Federal Nacionalista Republicana, Bloc Republicà Autonomista, Partit Republicà Català, Federació Democràtica Nacionalista, Acció Republicana de Catalunya, Partit Socialista Revolucionari de Catalunya, Unió Socialista de Catalunya, Confederació Nacional del Treball, Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, Partit Català Proletari, Partit Comunista Català, Estat Català, Esquerra Republicana, Partit Socialista Unificat de Catalunya, Bloc Obrer i Camperol, Partit Obrer d'Unificació Marxista, Unió de Rabassaires,...

a moltes persones, algunes força conegudes però moltes d'elles, lamentablement, desconegudes o ignorades⁴. A més també cal incloure en aquest catalanisme popular, totes les entitats socials, cíviques i culturals, govern, institucions, consells..., que van treballar a l'exili i les que es van anar forjant o continuant en la clandestinitat en temps de la dictadura franquista⁵. I finalment hem de comptar amb molta part del nostre poble que des de segles ha treballat, ha parlat el català, ha lluitat el país en diferents fronts, molts dels quals s'alegrarien de veure el que els nostres ulls veuen, i alguns d'ells fins i tot donant-hi la vida.

El gir que ha fet CIU, sobretot CDC, d'apostar per l'estat propi ha estat també clau. Tots aquests fets

descrits l'han propiciat, però també els posicionaments de personalitats com la de Jordi Pujol, i les dels darrers governs de CIU. Crec que ens equivocariem si penséssim que CDC i Artur Mas lidera el moviment, com sembla que alguns sectors del PSC i d'ICV i EUiA així ho analitzen, el que els dificulta fer una aposta transparent pel procés, a partir d'un cert i visceral anticonvergentisme i d'una anàlisi que crec simplista de que CIU és un partit burgès o de dretes. CIU és un aglomerat molt més complex, on hi participen gent de diferents capes socials, s'hi mouen persones amb sensibilitat social, i fins i tot socialdemòcrates. I encara que el seu programa sigui de centredreta, no és convenient pel país una irracionalitat en contra de tal partit, més aviat sembla necessària una alian-

4. Entre molts d'altres, persones com Joan Baptista Guardiola, Abdó Terrades, Narcís Monturiol, Baldomer Lostau, Pi i Margall, Josep Anselm Clavé, Josep Narcís Roca i Ferreras, Josep Maria Vallés i Ribot, Josep Coroleu, Sebastià Farnés, Domènec Martí i Julià, Valentí Almirall, Francesc Macià, Manuel Serra i Moret, Rafael Campalans, Ramon Pla i Armengol, Josep Comaposada, Antoni Rovira i Virgili, Eduard Xalabarder, Daniel Cardona, Francesc Layret, Gabriel Alomar, Jaume Carner, Joaquim Lluhi i Rissech, Ildefons Sunyol, Lluís Domènec i Muntaner, Joan Ventosa i Clavell, Laureà Dalmau, Santiago Gubern, Albert Bastardas, Pere Coromines, David Ferrer, Claudi Ametlla, Antoni Sunyol, Xavier Gambús, Marcel·lí Domingo, Angel Samblancat, Agustí Pi i Sunyer, Alfred Perenya, Humbert Torres, Joan Peiró, Salvador Seguí, Lluís Companys, Ramon Aguiló, Enric Arderiu, Pere Màrtir Rossell i Vilar, Leandre Cervera, Josep Conangla, Josep Recasens, Jaume Aiguader, Macià Mallol, Joan Lluhi i Vallescà, Joan Casanovas, Anotni maria Sbert, Marc Aureli Vila, Joan Comorera, Joaquim Maurin, Andreu Nin, Jordi Arquer, Pere Bonet, Victor Colomer, Jaume Miravittles, Josep Tarradellas, Pere Comas, Antoni Xirau, Joan Casanellas, Josep Rovira, Josep Pallach, Enric Brufau, Joan Aleu, Joan Raventós, Gregorio Lopez Raimundo, José Antonio González Casanova, Alfonso Carlos Comín, Pasqual Maragall, Isidre Molas,...

5. Partits, grups i grupets, tertúlies, Centres catalans, com foren a tall d'exemple, sobre tot: Associació Democràtica Popular de Catalunya, CNT; PSUC, FNC (Front nacional de Catalunya), PSAN (Partit Socialista d'Alliberament nacional), Front Obrer català, Moviment Socialista de Catalunya, Partit Socialista-Reagrupament, Convergència Socialista de Catalunya, PTE (Partit del Treball d' Espanya), ERC, Estat Català, BEAN, i els sindicats CCOO, USO, UGT, l'Assemblea de Catalunya, i el Consell de Forces Polítiques de Catalunya.

ça pactada de partits de diferent signe en l'eix esquerra-dreta, per tirar endavant el país.

El pas, la influència, la pedagogia, l'acció, el pensament, les actituds i sentiments de moltes persones, moviments, grups, entitats, que des d'anys han anat construint catalanisme en cultura, política, en la societat civil han influït moltíssim per arribar on som. Antoni Dalmau en un article (el 19 setembre 2013 al Punt-Avui) recordava Lluís Ma Xirinachs, dient que potser ni ell es creuria el que ara tots assistim. Seria llarga la corrua de persones que des diferents ideologies, responsabilitats i serveis han contribuït a preparar, a abonar un terreny que ara esclata en moltes persones.

3. Cap on anem?

Si Catalunya avança en aquest procés en el que hem entrat, formarem part d'una manera més implicada d'un capitalisme europeu dominat per Alemanya. Això vol dir que consolidarem

la revolució burgesa, democràtica i liberal, sense lastres que ens la frenen. Això vol dir que també caldrà llavors, des de la tradició obrera, popular i d'esquerres fer una crítica profunda a aquest capitalisme, per anar instaurant un altre règim econòmic que tingui en compte més a les persones i la natura (un sistema sostenible) que no pas el lucre d'una minoria i en aquesta tasca s'han de trobar amb totes les classes obreres i populars i amb totes les esquerres veritables d'Europa, incloses les espanyoles.

La construcció d'Europa es presenta cada cop més incerta, molt fonamentada en els diners, el comerç i l'economia en el sentit més adulterat del terme, i no com a elaboració de normes per la casa, per fer possible la convivència i la vida domèstica dels qui viuen en un territori. Augmenten les desigualtats, es recapitalitzen els rics. Europa està molt condicionada encara per les grans nacions-estat: Alemanya, sobretot, i molt França, Anglaterra, Itàlia, i menys Espanya i altres. Caldria, més aviat, que ens encaminéssim vers una Europa federal de les nacions. Els estats-nació es reforcen, temen perdre poder i de fet per construir Europa cal acceptar pèrdua de sobirania (Espanya ja l'ha perduda i sembla que no ho accepti). El moviment catalanista actual vers un estat propi dins d'Europa és revolucionari, ja que apunta a una altra forma d'entendre l'estat (de sobirania compartides, sense fronteres, sense moneda, ni exèrcit propi) i una altra manera d'entendre Europa, en la que els Estats actuals semblen no voler orientar-s'hi. El debat que s'ha obert

Si Catalunya avança en aquest procés en el que hem entrat, formarem part d'una manera més implicada d'un capitalisme europeu dominat per Alemanya.

sobre si una Catalunya independent formaria part de la Unió Europea o no, si podria tenir l'euro o no, és el símptoma de maneres diferents d'entendre Europa. S'observen processos semblants a Escòcia (força avançat), a Flandes, Còrsega i altres indrets de França, a Sardenya i altres llocs d'Itàlia, i no diguem els que ja s'han donat als països de l'Europa de l'est i a l'antiga URSS. Cal distingir entre el que és Europa com a geografia-continent, del que és Europa com a tradició i significació democràtica, del que és la Unió Europea, del que és la zona euro (hi ha països que no formen part de la UE i tenen l'euro, i viceversa) i del que és una forma determinada d'entendre la Unió Europea, per cert, actualment molt mercantilista i basada en els Estats nascuts entre els segles XV i XIX.

S'aniran fent a Catalunya debats a molts indrets, estaments i institucions sobre quin país volem, amb quin sistema sanitari, educatiu, cultural, empresarial, financer, de lleis, quina església...

A més de l'economia, i la política, la cultura (i per tant la llengua, les escoles, les universitats, la ciència, totes les manifestacions de l'art, les institucions culturals, els mitjans de comunicació, les xarxes socials...) té ja, i tindrà, un paper fonamental en tot aquest procés sobiranista i en la construcció d'un nou Estat.

Tots sabem que la independència de Catalunya no portarà a la solució de tots els nostres problemes socials, i que seguint essent necessaris els

Tots sabem que la independència de Catalunya no portarà a la solució de tots els nostres problemes socials, i que seguint essent necessaris els processos d'alliberament nacional i de classe.

processos d'alliberament nacional i de classe. Aquests continuaran, sota una altra forma, i per tant caldrà seguir construint una societat, a través dels sindicats, partits i moviments socials en favor de les classes més desafavorides. També més o menys intuïem que la transició a la democràcia en el nostre país, no arreglaria tots els problemes, i que seguiríem en el sistema capitalista, però les esquerres (sindicats, partits, moviments veïnals, etc..) hi van estar d'acord i van lluitar contra la dictadura pensant que el pas a la democràcia seria un pas més (entre molts més que hauran d'anar venint) per l'emancipació de classes i per l'emancipació nacional. Ens podem preguntar doncs, ¿per què ara no jugar també des de l'esquerra a favor de l'estat propi català que serà un pas més en aquestes dues emancipacions? ¿per què les esquerres no es poden aliar amb altres partits de dreta per aconseguir aquesta nova transició

a Catalunya que serà en favor de tots, inclosa la classe obrera, com es va fer en la transició democràtica –Assemblea de Catalunya–?

4. La relació entre emancipació social i emancipació nacional

Com hem anat veient, en el passat i en el present, el procés d'emancipació social de la classe obrera i de les capes populars (la transformació de la realitat social vers el socialisme) i de l'emancipació nacional (el procés d'autodeterminació dels pobles) s'entrecreen i es relacionen.

Una part dels beneficis que generem (el que rebaixa el sou) se'n van a l'Estat, via impostos directes a totes les Administracions i indirectes a través del que consumim. En el nostre cas paguem impostos als municipis, a la Generalitat i a l'Estat espanyol (i d'alguna manera a Europa). L'Estat espanyol no solament ens cobra molt més (a totes les classes socials, inclosa l'obrer) del que després reverteix en benefici col·lectiu a Catalunya, en equipaments, sinó que a més no torna al nostre país (per tant a tots/es els ciutadans/es) el que està establert per llei i a més, encara, el fons anomenat de solidaritat (solidaritat imposada, no lliure), fa temps que observem que no ha servit per desenvolupar l'economia dels altres territoris de l'estat (anomenats "empobrits", però on també hi ha classe obrera i classes dominants potents), sinó que de fet ha servit, per un cantó per "engreixar" les aristocràcies i burocràcies d'aquests llocs, o com a mínim per tapar les necessitats

de reforma agrària i per la vitalització industrial, i per un altre cantó per "fer beneficència pública paternalista" sense deixar que es desenvolupi un procés d'iniciativa econòmica i d'aprenentatge. És a dir s'han "tapat boques" i s'ha volgut quedar bé davant de la població, un bé immediat que no crea futur. En aquest sentit part dels beneficis generats per la classe treballadora catalana (i els d'altres classes també) han anat a parar o a les aristocràcies-burocràcies i a les capes populars d'altres territoris sense donar la capacitat de sortir de la situació injusta en que estan. En aquest punt es fonamenta l'emancipació nacional catalana, entesa des del punt de vista popular i obrer, un nacionalisme popular que té una llarga tradició en el nostre país. A més, darrerament, part dels impostos han anat a parar a engreixar els bancs per operacions fraudulentas que han realitzat. Indubtablement les altres classes socials catalanes, sobretot una part de les classes dominants cada cop menys lligades a les capes dominants espanyoles (aristocràcia, oligarquia financera, alt funcionariat) i més crítiques amb elles, també tenen raons per l'emancipació nacional catalana, des de perspectives de la seva classe i poden manipular els moviments catalanistes al seu favor i poden "tapar amb la bandera catalana", el conflicte de classes intern a Catalunya, o posar el conflicte nacional per sobre de l'altre. Això no treu que des de la perspectiva obrera i popular tinguem una altra versió i seguim en el procés d'alliberament nacional amb aquest signe popular basat en una altra expropiació indeguda i imposada dels beneficis que generem.

A Catalunya tenim una tradició forta democràtica, una cultura tolerant i oberta, de frontera, i una experiència impressionant de treballador/es que hem anat encomanant als nostres acollits/des.

L'experiència del poder de les classes altes arcaiques castellanes és molt àmplia i sòlida. No sabem si el moment que passem de crisi és el final d'aquesta hegemonia. A Catalunya tenim una tradició forta democràtica, una cultura tolerant i oberta, de frontera, i una experiència impressionant de treballador/es que hem anat encomanant als nostres acollits/des. I amb això comptem. El nostre moviment obrer té una llarga experiència de lluita, provada i molt sovint heroica, i que ha sabut connectar amb els nous moviments socials. I amb això també comptem. El catalanisme i els moviments obrers i socials han d'anar units per seguir construint un catalanisme popular fort, per anar constituint un moviment social popular que ens encamini vers la llibertat personal i col·lectiva, de classe i de nació. No estarem del tot emancipats nacionalment sense l'emancipació de classe i no estarem totalment alliberats socialment sense l'alliberament nacional. Les classes

espanyoles i catalanes predemocràtiques i "orgulloses", que no volen ni un ni altre alliberament són les mateixes.

Ens podem preguntar: ¿com és que en aquest tombant del capitalisme mundial, europeu, espanyol i català, les esquerres no tenen prou força, prou anàlisi, prou intel·ligència política, per aprofitar les darreres mobilitzacions sobiranistes i les sindicals per donar la volta a la crisi i avançar vers una Catalunya sobirana, lliure i veritablement i socialment més igualitària? ¿Com és que no saben encaminar les voluntats, els desigs, les sensibilitats i la consciència popular anticapitalista, crítica a la banca i crítica a l'espanyolisme decadent, vers noves cotes de llibertat de classe i nacional? ¿Per on obrir més les escletxes que la mateixa crisi ens mostra en el gran capital, opressor de les capes obreres i populars i frenador del respecte a les diferències i sobirania nacional? ¿Com podríem, fins i tot, des de Catalunya anar capgirant la pressió que rebem, del capitalisme modern centroeuropeu, amb aliances amb les capes treballadores europees i espanyoles i els moviments socials, vers fites més socialitzants? Donat el fet d'un procés a més sobirania a Catalunya, es presenta com a molt necessari que les capes obreres i populars catalanes s'aliïn també amb els capes obreres, populars i altres espanyoles per avançar un pas més en el camí vers una societat més justa, digna, i fraternal i vers una Europa federal formada per les nacions, cadascuna amb el seu Estat. En això caldrà trobar les forces, les personalitats i els moviments espanyols afins que concebin una Espanya plurinacio-

nal. Aquestes qüestions són unes de les formes d'expressar un dels reptes actuals més importants del nostre poble.

Ens estan demostrant que l'emancipació social, el benestar de les capes treballadores i populars no és possible dins d'Espanya, i que hem de trobar una nova fórmula de relació, a través de les relacions entre Estat i Estat, dins d'una Europa federal (el moviment per un Estat propi català comporta una nova forma d'entendre l'estat, en ple segle XXI, d'interdependències)

Forma part dels drets dels pobles treballar per la seva llibertat i les esquerres tradicionalment sempre han defensat el dret d'autodeterminació (Lenin⁶, i aquí Joaquim Maurín⁷, Andreu Nin⁸ i altres). És una qüestió de justícia.

Ens hem de preguntar: ¿és possible l'emancipació del món obrer i popular sense l'emancipació nacional de Catalunya? I també: ¿és possible l'eman-

cipació nacional sense l'alliberament social, a Catalunya? Les dues no solament estan entrelligades i no es pot fer una sense l'altra, sinó que formen part d'un mateix procés, que per l'anàlisi detallat hem de distingir. La nació és el poble. La nació catalana és el poble català. El que interessa de sobirania nacional, interessa al poble. El que interessa al poble, d'emancipació social, de drets socials i laborals, interessa a la nació i aquesta necessita de l'Estat per tal que el poble sigui lliure i sobirà.

És molt interessant la perspectiva de l'historiador Albert Botran en el seu article al Punt-Avui del 17 de desembre del 2012, titulat: "El Poble activat", ja que fa un intent fonamental de descobrir la confluència entre el moviment per l'emancipació nacional, i el moviment per l'emancipació social, ja que hi ha intents de separar-los, amb l'interès de bloquejar-los tots dos o com a mínim de rebaixar-los, o de tancar l'un amb l'altre, o prioritzar-ne un sobre l'altre, quan de fet el poble i el projecte polític del poble és (o ha de ser) el mateix amb diferents instruments. Això seria semblant, (respectant les distàncies de la imatge) com separar l'amor a Déu de l'amor als germans. No es pot. És veritat que objectivament no han confluït els dos moviments i els col·lectius que els recolzen, encara que hi coincideixen algunes persones,

*Ens hem de preguntar,
si ¿és possible
l'emancipació del món
obrer i popular sense
l'emancipació nacional
de Catalunya?*

6. LENIN, Vladímir Ilitx Uliànov, *El dret de les nacions a l'autodeterminació* (1914)

7. MAURÍN I JULIÀ, Joaquim
- *La Revolución Española* (1932)
- *Hacia la Segunda Revolución* (1935)

8. NIN I PÉREZ, Andreu, *Els moviments d'emancipació nacional* (1935)

de fet, a hores d'ara, no són els mateixos. Els tipus de persones que van a les manifestacions després d'una vaga general no són els mateixos que els de les manifestacions per un estat propi, ni tampoc els del 15-M. Però hi ha un gruix important de persones del nostre poble que participen de les tres mobilitzacions. En vistes a afavorir el procés, no estaria gens malament que aquest gruix cresqués perquè sigui possible el canvi en els tres nivells sobre els que pensadors, polítics, líders, partits i moviments, coincideixen que són els tres eixos per on assa la política avui al nostre país: l'alliberament nacional (moviment independentista), l'alliberament social (vagues sindicals, moviments i protestes socials contra l'actual política econòmica dels governs, de la banca, de les multinacionals) i aprofundiment de la democràcia real i participativa (15-M i moviments locals semblants). Cap d'aquests tres moviments pot aconseguir els seus objectius sense l'ajut dels altres dos. Per això és necessari augmentar el nombre de participants en tots tres. Per això és necessari accelerar el procés de coordinació i d'aliances entre els tres moviments. A més, d'aquesta manera pot ser més possible una hegemonia popular que pugui evitar al màxim l'aprofitament per les elits socials, d'aquests moviments, o com a mínim cal estar en condicions de posar "esmenes" a la política econòmica de les capes dominants (perquè no sigui tant agressiva). Així es podrà ser fidel a les arrels i signe popular que té l'independentisme més majoritari.

Cap al final de l'article, Albert Bo-
tran, d'una manera molt clara i refe-

rint-se a com entendre el procés vers l'autodeterminació de Catalunya ajunta: "¿Serà una transició silenciosa, on caldrà tancar files entorn dels "ma-naies"? O ¿serà un procés basat en la mobilització del gruix de la població, participatiu i que qüestionarà l'actual ordre de coses (polític i econòmic) que ens ha portat fins aquí? ¿Convé deixar tots els debats per l'endemà o convé fer confluïr les justes reivindicacions socials amb el projecte col·lectiu de la independència? ¿Lluitem per un canvi de colors al mapa, o per un procés constituent que posi les bases d'una societat millor i d'una alternativa als nyaps econòmics actuals? En definitiva, a la independència ¿hi arribarem com un ramat o com un poble activat, que ha pres consciència de la seva situació i que vol avançar sense por?...".

*Cal veure doncs, si
dins del moviment
independentista hi ha
un projecte social i
econòmic diferent del
conservador*

Cal veure doncs, si dins del moviment independentista hi ha un projecte social i econòmic diferent del conservador o/i liberal, un altre projecte d'Europa, fonamentada en les nacionalitats (que demana una rebaixa del poder dels estats-nació caducs), i hi ha un desig de més democràcia, d'una política europea participativa que no solament respecti sinó que promogui

la diversitat cultural, que augmenti les cotes d'igualtat social per a tothom i a la vegada que sigui solidària amb totes les capes populars del món. De fet estem presenciant i participant d'un canvi molt important, esperançador, que es pot anomenar "revolucionari".

És molt necessari d'elaborar una teoria i una pràctica per fer notar les relacions entre la lluita per la justícia social, la transformació de les estructures econòmiques, polítiques i culturals a favor de les classes subalternes, amb la lluita per les sobiranes nacionals, pels processos d'autogovern legítims en especial de les nacions submises i de les petites nacions, que normalment tenen un nacionalisme de defensa, més que de conquesta. Aquesta tasca, que és un bon servei al país, demana imaginació, intel·ligència i lucidesa, tant per posar raó amb un sentiment de caire emotiu com és el nacionalisme, com per evitar la manipulació política i calculadora de tal sentiment. També exigeix superar la inhibició, el menyspreu, la reducció o la supeditació de les reivindicacions nacionals al conflicte de classes. Ens cal un plantejament teòric i estratègic en el que ni el conflicte nacional amagui la lluita de classes (aquest perill més aviat el té la dreta), ni el conflicte de classes i el desigual repartiment dels bens i serveis tapi la dialèctica entre nacions o es redueixi el conflicte nacional a un pur conflicte entre classes socials (perill que poden tenir els espanyols). El «antes roja que rota» de

la dreta espanyola, pot ben bé incloure la voluntat que no sigui «roja» perquè en alguns llocs si «se rompe» serà «roja», i si esdevé «roja», «se romperà».

Hi ha el perill de separar o de fusionar els dos conflictes. El de classes i el nacional. Reprenent una imatge extreta dels estudis de la Teresa Forcades sobre la teologia de la Trinitat⁹, respectant la distància entre un tema i l'altre (tot i que els cristians creiem que en la base de tot fet humà hi ha la dimensió comunitària-trinitària de Déu) diu que la trinitat divina és una comunió d'amor gratuït, que combina perfectament la diversitat de tres amb la unitat. Combinar la diversitat amb la unitat en la vida de parella, de família, de barri, entre ètnies,... no és gens fàcil. La teòloga afirma que la base de la nostra condició és que som comunió. Si la Font, el Fonament de tot és el Misteri de Déu que és comunió, és que tots i totes, som comunió en el fons i estem cridats a la comunió de germans/es, amb amor gratuït els uns als altres. Però sovint tendim al contrari de la comunió, que seria el que hem anomenat "pecat". I tendim a la **separació** dels dos pols, persones, o coses,...o tendim a la **fusió** dels dos pols, persones o coses. Són dues formes falses de resoldre el problema entre diversitat i unitat, que no segueixen la nostra naturalesa bàsica de comunió, com en Déu. Els barons tendeixen més a la **separació** ja que tenen por a perdre la seva suposada

9. FORCADES I VILA, Teresa. *La Trinitat, avui*. Barcelona: Abadia de Montserrat, octubre 2005. ISBN 84-8415-750-4 [Consulta: 8 octubre 2009].

independència que creuen que tenen i en aquest complex, poden evidenciar actituds tipus “que no ens molestin”, “anar a la seva”, i fins i tot poden arribar a l’agressivitat. Les dones, en canvi, tendeixen més a la **fusió**, ja que tenen por de quedar-se soles, i poden absorbir, de manera massa exageradament maternal, en sobreprotecció als marits, fills. La separació i la fusió serien dues formes falses d’estimar, que no porten a la comunió d’amor gratuït. Aplicant aquesta perspectiva a l’emancipació-alliberament de classe i a l’emancipació-alliberament nacional, ni els hem de separar, com fan alguns col·lectius, ja que estan en relació constant, però tampoc els hem de fusionar, anul·lant-ne un o reduint l’un a l’altre, ja que són diferents (anul·lant el conflicte de classes, o tapant-lo amb el nacional com poden tendir les classes dominants, o anul·lant el conflicte nacional o reduint-lo al de classes, com poden tendir a fer les esquerres).

Seria bo obrir el debat sobre quins són els factors que influeixen per tal que una part important de les esquerres espanyoles i una part de les catalanes tendeixen instintivament a afavorir el nacionalisme de gran nació, fins i tot inconscientment, o a no valorar el sentiment d’identitat nacional, el que pot amagar un «nacionalisme» de conquesta acceptat com a «normal». És convenient preguntar-se quines pors s’amaguen en aquest fet i quines experiències històriques, quines tradicions la condueixen a pensar que el nacionalisme té components «sempre» o «quasi sempre» «intolerants», «fanàtics», «viscerals, indomables», «bèlics», «racistes», «burgesos»...

Cal dir que moltes tendències nacionalistes en algun moment s’han comportat així. Però, ¿no caldria fer tipologies de nacionalismes i distingir? ¿No caldria veure quin ha de ser el grau d’Estat de les petites nacions dins d’Europa? També és convenient preguntar-se per la gestió dels sentiments des de l’anàlisi política, tenint com a punt de partida el reconeixement realista, seriós i respectuós, tot evitant la manipulació dels mateixos. Aquesta reflexió tant és pertinent envers el sentiment nacional, com envers el sentiment religiós. ¿No serà que certa tradició de l’esquerra, sovint hegemònica, no ha incorporat encara una teoria antropològica que sàpiga combinar raó i sentiment, càlcul i anàlisi «freda» amb fets «càlids», plens d’afectivitat, adhesió i respecte al dret, a la llei i a la tècnica amb l’experiència vital, humana de les persones? Possiblement per això el món de bona part de l’esquerra sociopolítica també té dificultats per autocomprendre’s en les seves pròpies reaccions emotives, i per entendre els forts i abundants mecanismes «primitius», impregnats d’emotivitat de molta part de les famílies i persones de la classe obrera, els interessos de la qual vol servir. Entre aquestes emotivitats hi ha l’instint de supervivència, el sentit de defensa de la família, els estereotips ètnics i nacionals, les religiositats, les supersticions, les enveges, els protagonismes, els caciquismes socials i populars, etc. que cal afrontar en qualsevol diagnòstic i programa polític que vulgui canviar les coses.

És així, doncs, com encara certs grups de l’esquerra política veuen el

nacionalisme o la lluita per la sobirania nacional de forma massa unilateral, com un moviment burgès i els costa descobrir la pluralitat dels nacionalismes, i per tant la seva vessant popular i obrera. A altres sectors de l'esquerra els costa relacionar la lluita nacional amb la lluita de classes i no prioritzar una o altra. Seria necessari retornar a les anàlisis de Maurin i de Nin per recuperar la relació que hi ha entre la reconstrucció nacional i la superació del capitalisme per encaminar-nos vers un sistema més fraternal. Per això caldrà tenir en compte avui els canvis socials, la globalització i la importància de les noves tecnologies i dels mitjans de comunicació.

Els sindicats majoritaris CCOO i UGT estan ja en aquesta línia de vincular una emancipació amb l'altra. Davant d'un centenar llarg de persones, en un acte de la Fundació Irla d'ERC a la seu de la UGT a Barcelona, Joan Carles Gallego i Josep Mª Álvarez han coincidit a assenyalar que el país s'enfronta a «dues cruïlles» i que aquestes han d'anar de la mà. «El model social, el de l'estat del benestar, i el tema nacional van conjunts, són indestruïbles i no contradictoris», (El singular.cat, article de Pep Lloveras, recollint un debat a la seu de la UGT que es va produir el 13 de novembre del 2013). Josep Mª Álvarez, secretari general de la UGT de Catalunya, en una entrevista a El Punt-Avui, va afirmar que sempre que hi ha hagut un augment de la sobirania nacional a Catalunya, això ha repercutit en una millora de la situació social.

Si anem més a fons i intentem una anàlisi de classe, crec que es pot afir-

mar que s'està produint una transformació en el bloc dominant empresarial català i es fa més patent la divisió entre un empresariat lligat a l'empresariat i a la banca espanyola i un altre que es posiciona cada cop més en un plantejament catalanista i per un estat propi. Es podria interpretar que aquesta classe empresarial catalana ha arrossegat el poble vers els seus interessos econòmic i polítics però també es pot interpretar que la força del catalanisme popular els està arrossegant a ells i negocien la seva posició dins del moviment. Això no vol dir, per tant, com acostuma a passar, que la construcció de l'estat català resti en les mans lliures del moviment popular de caire esquerrà, sinó que haurà d'arribar a un pacte entre les classes populars i les empresarials catalanistes, i ja es veurà el resultat que dóna, segons les condicions en que es produeix i la correlació de força. Il·lustra aquesta anàlisi un article de l'historiador Josep M. Solé Sabaté a El Punt-Avui del 22 de setembre del 2013 en el que diu: "...a Catalunya és difícil creure que el moviment pel dret a decidir es cuini al Círculo de Economía o el Foment del Treball Nacional quan aquests ni tan sols han volgut assistir a una primera reunió". I més endavant continua: "Els molt rics a Catalunya són unitaristes. Els sectors productius de la petita i mitjana empresa, els emprenedors, els professionals i el pinyol de tot, la gent treballadora de la ciutat i del camp està per la independència. La raó és fàcil, per justícia, llibertat, democràcia i per no ser una llimona a espremer pels poders de Madrid que no paren i no acaben de malgastar, de viure en luxe i luxúria, de malmetre i espoliar-nos. Als que més

als treballadors. Als qui viuen i vivim d'un sou".

Ens podem preguntar: ¿ens convé des del moviment obrer, des dels moviments socials populars, l'aliança amb les classes dominants catalanes per aconseguir un estat propi? De fet, tenim una dreta, o centredreta civilitzada, democràtica i raonable i unes possibilitats reals econòmiques per bastir un autèntic estat social de benestar i per construir un estat més proper i més accessible al poble i controlable per ell, i per tant més transformable en favor seu. Tot plegat ens fa pensar que el grau de la conveniència d'aquesta aliança és alt.

L'aproximació de l'aparell de l'estat, essent més petit, més descentralitzat i més controlat pel poble, forma part del procés d'emancipació de les capes obreres i populars. I així avancem en el camí vers l'aniquilació de les classes socials i la consecució de la plena sobirania i de la llibertat col·lectiva i popular. Cal tenir en compte que és més fàcil apoderar-se, per part de les capes obreres i populars, d'un Estat petit, democratitzat i descentralitzat que no pas d'un Estat de gran nació, aliè, estranger i construït sobre l'espoli fiscal, la violència, la imposició i la colonització cultural i lingüística. Des d'un Estat català propi podrem incidir en l'Estat Europeu (i si s'esdevé, mundial) per reproduir el mateix procés vers l'apoderament de l'Estat europeu per part de les classes dominades amb un control més fort de les finances i de les grans empreses i per acabar posteriorment aniquilant l'Estrat europeu i arribar a l'horitzó de l'administració democràtica de les coses.

Ens podríem preguntar perquè des de molts mitjans, i personalitats polítiques espanyoles ens fan arribar el missatge que els catalans som "garrepes" i poc solidaris amb les zones empobrides d'Espanya. Aquesta asseveració, a més de falsa, no té en compte la més mínima anàlisi de classe, ja que no es basa en el conflicte entre classes socials, sinó en el perillós i provocat conflicte entre territoris, com si tota Catalunya fos rica (i no hi hagués ni classe obrera, ni caps populars ni exclosos) i com si Extremadura, per posar un exemple, fos tota pobre, i no hi haguessin classes dominants. Però, a part d'això, possiblement en la complexitat del fet, ¿no hi ha també una certa "enveja" dels catalans?, o ¿un complex d'inferioritat que es transforma en un de superioritat? O encara, ¿no hi haurà una exigència de què els catalans donem més diners, a partir de recordar-nos que som "agarrats", que "només mirem la *pela* per nosaltres" per així augmentar el nostre complex de culpabilitat, tocar-nos la moral i estimular la nostra generositat forçada? Sigui el que sigui, les generacions més joves, aliades a altres de més adultes, "s'han atipat" de tanta manipulació, i ja no estan disposades a seguir aquest joc, i van veient que l'única manera de relacionar-se amb Espanya és a través d'unes relacions d'igual a igual, d'Estat a Estat, que seran molt millors, que les d'ara.

5. Nacionalisme, espiritualitat i eliminació de les classes socials

És ben curiosa la confluència i concomitància en alguns països, entre

el fet nacional (alliberament nacional, nacionalisme, moviments nacionalistes), el fet religiós (catòlic normalment), i el fet social (alliberament social, conflicte de classes, moviments sindicals, i partits d'esquerres). Així es pot observar a Irlanda, a Bèlgica, a l'Ille Maurice a l'Àfrica, en altres indrets i també a Polònia, encara que amb un nacionalisme catòlic no declaradament d'esquerres, però sí crític al règim autori-tari anomenat comunista. També ho podem observar a la nostra Catalunya.

Si la fita és l'eliminació de les classes socials, i per tant de tota discriminació, i de tot privilegi, la mística religiosa ofereix no sols una certa identificació de les utopies religioses (Regnat de Déu) amb les utopies socials (aquesta eliminació de tota classe social i la construcció d'una fraternitat universal), sinó també un estímul i un sentit a l'acció per anar-hi anant, una força esperançada i una aportació de cohesió al grup (o grups) que s'adhereixin a aquest conjunt d'accions per l'emancipació social. La mística pot tenir així una finalitat revolucionària, d'indicador de les injustícies, dels camins a seguir, de protesta, i de posar "roses" a la lluita pel pa, pel treball, per la llibertat i la cultura de tothom, en especial pels exclosos i més necessitats.

L'espiritualitat religiosa (i també una de laica) pot oferir el mateix per l'impuls nacionalitzador, per l'emancipació nacional d'un país. El servei a un poble, a una nació, pot venir generat, impulsat, accionat i recolzat per una mística religiosa que valora el servei als altres, com a persones i com a col·lectiu.

El servei a un poble, a una nació, pot venir generat, impulsat, accionat i recolzat per una mística religiosa que valora el servei als altres, com a persones i com a col·lectiu.

I a l'hora de construir el subjecte actiu revolucionari per l'alliberament social, els moviments nacionalistes populars poden fer una gran aportació, fins i tot també per la seva "mística" humana i emotiva, que pot quedar completada, desenvolupada i esperonada per la mística religiosa.

Les accions per l'alliberament nacional poden ajudar a avançar en l'alliberament social si són degudament protagonitzades pel poble treballador. I a Catalunya, com hem intentat mostrar, no serà possible l'alliberament

Les accions per l'alliberament nacional poden ajudar a avançar en l'alliberament social, si són degudament protagonitzades pel poble treballador.

social, l'eliminació de les classes, si no hi ha alliberament nacional. Vista la realitat actual de les relacions entre Catalunya i Espanya, no és possible, sense estat propi, aconseguir una societat catalana sense classes. De fet l'emancipació nacional és un pas més en el llarg procés històric de l'emancipació. L'emancipació de Catalunya, és un alliberament d'una de les diferents opressions que pateix el poble català i més endavant caldrà alliberar-se'n d'altres. Tot és un procés. Quan arribem a l'estat propi haurem de seguir treballant no solament per l'eliminació de les classes al nostre país, sinó per l'eliminació de les classes en els nostres veïns (Espanya, França), de tot Europa, i de tot el món.

La fe catòlica, a Catalunya, ha estat en molta part de la població, des de la lluita antifranquista (i en alguns casos abans), un ingredient fonamental per la lluita per l'alliberament social i nacional. Avui dia les fes jueva, musulmana, budista, hindú, bahai, confucionista, i altres poden, en el diàleg interreligiós, i en el treball en comú, ser uns patrimonis espirituals que incideixin fortament en el fons de sentit que tota acció social necessita. Potser no veurem convertir la consciència social revolucionària latent (encara molt en forma de queixa i de protesta) que hi ha en el nostre país, en un subjecte col·lectiu actiu i alliberador que lideri totes les emancipacions, i en unes accions comunes importants i incidents, fins que no intimin fortament totes les lluites i moviments nacionals i socials, amb les espiritualitats religioses, totes elles plenes d'humanització, llibertat, amor i perdó.

De fet quan s'uneixin els moviments per l'Estat propi català, els sindicats (el moviment obrer) i els moviments socials per un desenvolupament d'una democràcia més participativa serà possible la independència de Catalunya i serà possible a la vegada influir des de l'esquerra en un estat que esdevingui més social, i més favorable a les capes obreres i populars, i la democràcia avançarà. Les diferents espiritualitats presents al nostre país hi poden contribuir positivament.

Ens podríem preguntar si a les bases eclesials els interessa un estat propi i si això afavoriria, més tard o més d'hora, la constitució d'una Conferència Episcopal Catalana amb la possibilitat de ser més oberta que l'Espanyola i si llavors les bases eclesials democràtiques, obertes, podrien incidir més en la renovació de la nostra església. Potser es podria treballar millor la inculcació de l'evangeli en la nostra cultura catalana diversa i l'església tindria més possibilitats d'apropar-se al poble i als més necessitats i si podria contribuir més a l'estat del benestar, atenent als més exclosos, i a la vegada oferint acollida, autoalliberament i una espiritualitat alliberadora que podria donar sentit a l'acció social, política i cultural. Molt possiblement un Estat català avançaria vers un autèntic Estat laic i no li caldria estar, com ara, supeditat a uns acords de privilegi entre l'Estat i el Vaticà. D'aquesta forma els centres penitenciaris, els hospitals, l'exèrcit tindrien atenció religiosa plural, les escoles tindrien cultura religiosa i aprenentatge en l'espiritualitat i el matrimoni seria primer civil i posteriorment religiós, segons la confessió

de la parella, com ja és així en altres països europeus.

I ens podem preguntar, també si a les diverses religions presents a Catalunya els interessa un Estat propi. De fet, les religions podrien oferir en un territori més acotat el seu patrimoni ètic, humanista, espiritual i en favor dels més necessitats. Les religions podrien ser un bon instrument d'inserció i integració social i cultural i podrien aportar unes "ànimes fortes, plenes de sentit" als sentiments i a les raonabilitats nacionalistes catalanes.

6. Com ens hem de posicionar?

En aquesta tessitura és molt important posicionar-se no sols com persones, sinó com a col·lectiu, com a classe, i com a nació i també com a moviments socials, i com a moviments eclesials. ¿A quina classe social volem afavorir? i per això ens hem de preguntar, ¿amb quines classes socials ens hem d'aliar? ¿de quina nació ens sentim? ¿què estem disposats a fer per la nostra nació? i ¿amb qui ens hem d'aliar per tal que la nostra nació pugui autodeterminar-se, exercir el dret a la llibertat, per alliberar-nos com a nació oprimida que encara som? ¿Quins són els moviments socials que afavoreixen els processos amb els que em

vull posicionar? ¿com m'hi implico? ¿quins són els moviments eclesials que poden afavorir l'emancipació de les capes obreres i populars i l'emancipació nacional?

Es tracta de preguntar-nos si en aquests moments de la història de Catalunya, per ser fidels al país i al poble que ha sabut combinar la lluita per l'alliberament nacional amb la lluita social, ens pertoca prendre una posició clara i anar esdevenint hegemònica en aquest procés per conquerir l'autèntica sobirania nacional.

Possiblement sense una bona i estreta aliança entre el moviment obrer que té solidesa i experiència fonamentada en una llarga lluita, el moviment catalanista ben arrelat també i amb noves perspectives, i els moviments socials nous com és el del 15-M, difícilment podrem avançar. El sentit el poden donar, com hem exposat, les diferents espiritualitats.

Ens cal també enllaçar les aliances amb altres processos europeus (transformacions profundes de la tradició socialista) i amb camins que s'estan inaugurant actualment en diversos països llatinoamericans (Equador, Bolívia, Brasil, Xile...) i africans (revoltes en els països àrabs...).

Parlem o no parlem del procés sobiranista?

SANTI TORRES sj, membre de Migra Studium i Cristianisme i Justícia.

Aquestes ratlles no són fruit de cap elaboració teòrica, sinó més aviat del que he experimentat durant els darrers mesos quan se m'ha demanat fer alguna xerrada sobre «això» del procés sobiranista, o quan he assistit en el si de consells pastorals i parroquials, a la discussió sobre si calia parlar (obrir debat) o no sobre aquesta qüestió en determinats àmbits de la mateixa comunitat cristiana. El capteniment dels responsables és un capteniment que em prenc seriosament. La situació té certament molt d'excepcional, encara que la visquem amb aquesta barreja de passió i de «sang que no arriba al riu», molt pròpia del nostre país. Sense arribar als pronòstics apocalíptics i interessats de determinats polítics espanyols, que parlen ja de famílies trencares, d'àpats familiars espatllats..., és cert que una situació com l'actual posa en tensió la convivència, perquè les persones se senten pressionades a prendre partit i això a vegades es fa de manera que acaba posant de manifest antigues ferides o disputes.

Per això m'agradaria, d'una manera senzilla i modesta, donar algunes pinzellades de com afrontar des del punt de vista personal i comunitari, i en el context de les nostres parròquies o grups aquesta qüestió.

1. Més important el «com» que el «què»

Crec sincerament que s'equivoquen els qui en la pròpia fe busquen justificació a la seva posició ideològica tant a favor com en contra de l'independentisme. Hi ha persones a qui hauria agradat sentir entre els bisbes catalans declaracions episcopals molt més clares a favor del procés sobiranista, sobretot quan des de l'altre costat el màxim òrgan de l'episcopat espanyol s'ha quedat tan tranquil atribuint a la unitat d'Espanya una qualitat de «bé moral». Forçar les declaracions en un o altre «què» a la llarga crea tensions, i segurament no correspon als bisbes un posicionament sobre matèries tan clarament polítiques. És cert, però, que la Doctrina Social de l'Es-

Crec sincerament que s'equivoquen els qui en la pròpia fe busquen justificació a la seva posició ideològica tant a favor com en contra de l'independentisme.

glésia¹ s'ha demostrat especialment sensible a la diversitat cultural, al reconeixement de les petites nacions, i que aquests elements doctrinals han orientat al llarg dels anys la pràctica diplomàtica de l'Estat vaticà. És cert que hi ha una tradició d'Església catalana, i que en aquesta tradició l'Església, com no podria ser d'altra manera, ha tingut un paper fonamental en la defensa de la cultura, la llengua i la singularitat nacional. Hi han pesat raons històriques i raons pastorals, però aquest paper ha estat més que evident, sobretot en els períodes més foscos de la repressió contra la cultura i la llengua pròpies. Aquests elements de la tradició eclesial no poden deixar de ser tinguts en compte, si bé a cada moment cal que siguin reinterpretats i actualitzats a la llum de la situació present, i sempre mirant a preservar la comunió dins la mateixa comunitat.

En canvi és en el terreny del «com», del respecte als procediments, de les actituds polítiques bàsiques on el cristià i la comunitat tenen molt a dir. No es tracta en aquest sentit de descobrir res, sinó de prendre consciència del mateix potencial comunitari, de treure-hi la pols i d'activar-lo en un moment on pot prestar un servei tant als mateixos cristians com a la societat que ens envolta.

2. Algunes actituds bàsiques per al moment present

Vegem, doncs, quines són aquestes actituds a activar tant en l'àmbit personal com en el de parròquies, grups, comunitats o moviments.

2.1. L'atenció als processos històrics i a l'anàlisi de la realitat

Si una cosa ha caracteritzat l'Església en determinats moments importants de la nostra història contemporània és haver estat atenta als moviments de canvi presents en els nostres barris, pobles i ciutats. Potser l'experiència més recent és la dels anys seixanta o setanta, en què moltes comunitats parroquials van servir d'espai i plataforma a l'oposició política al règim dictatorial del general Franco. Això no és un fet casual. Pel seu caràcter permeable, les parròquies són sensors molt directes d'allò que es cou en la societat (la crisi econòmica, les desigualtats socials, les dificultats de determinats col·lectius...). A vegades s'ha limitat a oferir uns espais de trobada, però altres vegades s'ha implicat directament en el naixement dels moviments veïnal o sindical.

A això caldria sumar-hi el fet que els moviments i els grups cristians s'han dotat sovint d'una metodologia d'anàlisi de la realitat que, dins la seva senzillesa, han comportat el despertar a la consciència política de sectors de la població molt importants. Els tradicionals «veure, jutjar i actuar» han ajudat a

1. COSTA, J. *Nació i nacionalismes. Una reflexió en el marc del magisteri pontifici contemporani* M&M Euroeditors 2000, Barcelona.

configurar compromisos polítics i socials arrelats en una fe bíblica de caràcter profètic i en una mística d'ulls ben oberts.

És possible que en les darreres dècades la crida conciliar a sentir com a propis els goigs i les esperances, les tristors i les angoixes de les persones del nostre temps, especialment dels pobres i els que sofreixen,² hagi estat una mica oblidada pel mateix procés d'involució eclesial. Tampoc no hi han ajudat una defecció progressiva de persones i l'envelliment inevitable. Certament, la nostra Església s'assembla poc a aquella institució activa i mobilitzada que havia estat dècades enrere. I tanmateix això no és excusa per a deixar de respondre als signes dels temps. Situacions com l'actual, en què hi ha oberts un procés sobiranista i un profund procés de canvi social, haurien de reactivar l'escolta a aquesta crida i la capacitat de parròquies i comunitats per a estar atentes, informades i sol·lícites. Es tracta gairebé d'un imperatiu de la mateixa fe, ja que, si no, la vida parroquial corre un risc seriós de reduir-se als elements litúrgic i assistencial, sense una anàlisi viva i rigorosa de la realitat social. Una anàlisi que estimuli a compromisos i que ajudi a veure en els cristians i cristianes persones implicades amb el seu temps.

2.2. El profund respecte a la consciència personal i l'actitud d'escolta

A més de ser espais on es parla, s'analitza, es debat i s'informa, una de les actituds bàsiques que hauria d'im-

pregnar tota aquesta activitat és el profund respecte a la consciència de cada persona. Cap persona, per raó de la seva ideologia o manera de pensar, no s'hauria de sentir exclosa de participar-hi. Certament, la dinàmica de majories i minories pot reflectir-se també en les nostres comunitats. Hi haurà opinions més esteses i més predominants, i en canvi, altres de caràcter minoritari. Convé atendre bé les opinions de tots, i que tots puguin expressar-se i sentir-se escoltats, i això caldria que fos especialment ben acollit per la persona encarregada de moderar els espais de reunió. L'Església té una llarga tradició de respecte a la consciència personal i a l'objecció de consciència, encara que en aparença un abús de la paraula «autoritat» ho hagi desdibuixat. La riquesa que això suposa en un moment com el que vivim és immensa. Quan es reclamen fidelitats sense fissures, quan el que predominen són les disciplines de par-

L'Església té una llarga tradició de respecte a la consciència personal i a l'objecció de consciència, encara que en aparença un abús de la paraula «autoritat» ho hagi desdibuixat.

2. *Gaudium et Spes*, 1.

tit, etc., davant temes com el procés sobiranista, les comunitats poden ser expressió de pluralitat i respecte per les opinions de les persones que en formen part.

Tot i això, aquest respecte no evita que la comunitat hagi de buscar consensos i punts de coincidència que permetin expressar opinions o posicions determinades. La implicació política de la comunitat, sempre que ajudi a enriquir els debats i a construir «societat civil», ha de ser vista de forma positiva, fins i tot quan hi hagi persones que hi siguin més reticents.

2.3. El caràcter radicalment pacifista del compromís

Dins d'aquest «com», l'adopció d'un pacifisme radical serà una de les característiques fonamentals del nostre debat. L'Església té també una llarga i exemplar tradició de resistència i lluita en situacions de manifesta injustícia. En el procés sobiranista que s'ha iniciat caldrà identificar aquells elements que la comunitat considera com a valors forts: la defensa de la democràcia, el respecte i el reconeixement a la cultura i a la llengua pròpies, la convivència, etc., i estar disposats a defensar-los a través d'una lluita i resistència pacífiques. Crec que aquest element pot ser una de les aportacions més importants dels cristians en particular, però també de les parròquies, grups o moviments que decideixin d'una manera o altra ser agents actius en el procés que hi ha obert al nostre país. Allà on la situació pugui esdevenir tensa, per un incident, un fet puntual o una determinada agressió,

convé que es faci molt més visible la determinació pacífica de la societat, i en això –ho repeteixo– és molt el que podem aportar.

Ens convé ser molt curosos, que les nostres reunions, opinions i debats se situïn sempre en el terreny de les raons i els arguments, i mai en la desqualificació de l'altre.

En aquest mateix sentit, només vull fer una petita referència a la importància del llenguatge. La tensió o la fractura social es pot expressar en forma d'una escalada verbal que moltes vegades precedeix o acompanya la violència. És per això que ens convé ser molt curosos, que les nostres reunions, opinions i debats se situïn sempre en el terreny de les raons i els arguments, i mai en la desqualificació de l'altre. Cal lamentar en aquest sentit el paper que han fet els mitjans de comunicació de la Conferència Episcopal Espanyola, especialment bel·ligerants en el seu llenguatge contra Catalunya, contra els seus representants polítics i contra el procés iniciat. Aquest és, precisament, un exemple clar de quina no hauria de ser l'actitud d'un mitjà d'Església.

2.4. Una actitud profundament anti-idolàtrica

Segurament aquesta és una actitud que pot generar incomoditat, però alhora constitueix una de les actituds bàsiques a l'hora d'afrontar el debat polític al si de les nostres comunitats. En moments d'exaltació, i l'exaltació nacional n'és una de ben evident, la utilització de determinats símbols, gestos o discursos, el paper de determinades persones o institucions, pot deixar de tenir un caràcter purament instrumental i esdevenir alguna cosa més, gairebé amb valor absolut. Tots aquests elements són importants en el debat polític, i ajuden a expressar en un animal simbòlic com és l'ésser humà, multitud de sentiments, afectes o opinions. Tanmateix, el cristià i la comunitat cristiana han de tenir molt presents el caràcter penúltim o avant-penúltim d'aquests elements, sobretot amb relació a la fe en Déu i en la persona humana. És important destacar aquest element de correcció a la baixa de la política, no pas perquè amb ell ens fem més desapassionats o més distants de la realitat de la qual ens

El caràcter antiidolàtric de la nostra fe és un element que convindria activar i reactivar constantment en la nostra teologia, perquè és un element que ens fa profundament lliures.

sentim partícips, sinó perquè situem cada cosa en el seu just valor.

El caràcter antiidolàtric de la nostra fe és un element que convindria activar i reactivar constantment en la nostra teologia, perquè és un element que ens fa profundament lliures.

2.5. Sanadors de ferides i atents a la reconciliació

Tot procés polític de canvi, i el procés sobiranista n'és un, comporta que s'obrin ferides, i això és inevitable. El conflicte com a tal no ens hauria de fer por, perquè és tradicionalment a través del conflicte que les societats avancen cap a situacions de més justícia social. Ara bé: no tothom veu la necessitat del canvi, sigui per la pròpia psicologia, sigui per raons afectives d'afecció a la situació anterior, per por, etc. No és estrany trobar-se, per tant, en situacions de revolta i malestar davant processos que un no veu necessaris, o també processos que potser un veu que no avancen a la velocitat a què a un li agradaria que anessin.

Els cristians i les comunitats haurien d'estar especialment atents al fet que aquestes pors o sentiments es poguessin expressar lliurement. L'expressió és ja moltes vegades camí de guarició, però ho és també l'empatia de qui escolta, la comprensió davant una psicologia, una història o una realitat personal diferent de la meua. Avanci cap a on avanci el procés polític obert a Catalunya, el que és molt clar és que caldrà procurar que la comunitat no se'n ressenti en allò més humà i de relació personal. Per això caldrà recordar sovint que el que uneix

és molt més que el que separa, que la qüestió política, per molt important que sigui, no afecta el nucli fonamental del nostre ser persones, que sigui quina sigui la solució que es trobi, per molt bona que sigui, no serà pas perfecta.

Però m'agradaria insistir que no és no parlant-ne, que s'eviten les ferides, sinó que és «parlant-ne bé», cara a cara i en espais tranquils, com es pot fer un important exercici de guarició que eviti en el futur ressentiments i retrets.

3. Sí, és clar, que en parlem

A la pregunta que fèiem, doncs, en el títol d'aquesta reflexió, la resposta és un sí, és clar que sí. Però no de qualsevol manera. Un procés és posar-se en camí junts, a vegades des de posicions de partida diferents, amb estats d'ànim i de forma diversos, amb expectatives que no tenen res a veure amb les del veí. Per això ens fa falta aturar-nos, preguntar com anem, preguntar què ens fa mal, com tenim l'humor i com veiem el final.

En el «com» –ho hem dit més amunt– és on ens juguem la qualitat del nostre «parlar-ne», per arribar a ser realment activadors de consciències, comunitats despertes, informades i amb opinió sobre allò que passa al nostre voltant. Les actituds que abans he desgranat, i que no volen tenir caràcter d'exhaustivitat, s'entenen des d'una doble font:

Primer: la de la tradició i pràctica de la mateixa Església. Cada època s'enfronta a reptes i qüestions noves, per això és bo que les comunitats se

sentin filles d'una tradició que ha intentat respondre a cada moment històric viscut. L'exemple dels sants, el magisteri que hi ha escrit, el testimoni dels màrtirs són una font que ens serveix d'inspiració per a la nostra actuació present. En un món on cada dia cal inventar la sopa d'all, el cristià se situa en una perspectiva que té a l'esquena una multitud, que no és càrrega que afeixuga, sinó multitud que empeny. Una riquesa així difícilment la té un grup acabat de crear, i és una cosa que hauriem de cultivar amb especial estima. Ens cal conèixer millor aquesta «multitud», persones que han afrontat situacions de divisió molt més greus que les que vivim en el present, persones que van ser amenaçades i fins i tot assassinades, persones conciliadores i, alhora, de profundes conviccions democràtiques. El desconeixement de la història i la tradició ens empobreix terriblement.

Segon: la pregària, tant personal com comunitària. Sí, curiosament, en temps moguts i sollevats com els nostres, les actituds que abans hem desgranat només seran possibles des d'un cor gran i treballat. Un cor que s'hagi anat polint a partir del discerniment i del coneixement dels propis moviments. Un cor que s'hagi anat evangelitzant a partir de la contemplació assídua de Jesús i de la trobada amb ell. Encara que sigui paradoxal, doncs, com més oberta, activa i compromesa políticament és una comunitat, més necessitarà que els seus membres i la comunitat mateixa esdevinguin persones de pregària personal i comunitària. Per això no ens hauria de fer estrany que, a l'hora de parlar sobre la situació política del nostre país, ho féssim

en un ambient de pregària, invocant l'Esperit, i demanant saber-nos escoltar bé els uns als altres. Moltes vegades, també la lectura de la Bíblia o d'un passatge evangèlic pot fer més profunda la reflexió.

A l'horitzó del que he dit i més enllà del tema concret del procés sobiranista que tantes esperances està des-

pertant a casa nostra, hi ha reactivar de nou les comunitats per tornar-ne a fer comunitats compromeses amb el món. Només així es podrà respondre adequadament a una evangelització que sigui realment encarnada i no la simple creació d'una realitat refugi o paral·lela a les preocupacions del món real.

Doctrina social de l'Església i el dret a l'autodeterminació

CONCEPCIÓ HUERTA, membre del Seminari de Doctrina i Acció Social de l'Església.

Introducció

Catalunya viu un present decisiu en què conciutadans nostres estan afectats per la penúria econòmica que, totalment o en part, els priva dels béns bàsics per a una existència digna. Anteriorment a aquesta realitat, i d'un temps ençà amb més intensitat, està creixent la consciència col·lectiva d'una altra mancança: la de la capacitat per decidir sobre el present i el futur polític i econòmic de la nostra nació.

El procés sociopolític iniciat respon a la voluntat d'un futur millor i més just per a l'existència personal i col·lectiva del poble català.

El procés sociopolític iniciat respon a la voluntat d'un futur millor i més just per a l'existència personal i col·lectiva del poble català.

Unes voluntats, aparentment minoritàries, reclamen canvis econòmics

més o menys substancials pels ciutadans de Catalunya, però els neguen el dret que siguin ells els qui decideixin sobiranament sobre els afers que els afecten.

Una altra voluntat, aparentment majoritària, exigeix un renovellament integral de la societat en tots els àmbits i afirma –basant-se en l'experiència històrica passada i en la més recent–, que això només serà possible si el poble de Catalunya, i només ell, decideix com vol forjar el seu futur.

És evident que no totes les opcions que es proposen defensen el dret a decidir dels catalans. Davant d'aquest fet, ¿és legítim que els creients ens preguntem si aquest és un dret emparat per la Doctrina social de l'Església o si el fet de defensar-lo pot posar o no en tensió, i fins i tot en contradicció, la qualitat de ciutadà responsable i la de creient fidel?

Amb aquest escrit em proposo respondre a aquesta qüestió, partint de la base que, d'una banda, la Doctrina Social de l'Església no parla tant del dret a decidir, com del dret d'autodeterminació que, evidentment, l'enclou; i, de l'altra, que parlar del dret d'autodeterminació ens situa de ple en l'àm-

bit existencial de pertinença a un poble-nació.¹

La Doctrina Social de l'Església (DSE) i el fet nacional

La DSE, fonamentant-se en l'Evangeli i en l'experiència secular de la humanitat, tracta dels diversos àmbits de la vida social, proposant als homes i dones una manera concreta de viure-la, a fi que la dignitat de la persona sigui respectada tant a nivell personal com col·lectiu. El pensament social catòlic tracta de la cultura, l'educació, l'economia, el treball, la política, etc.; també de la pertinença a un poble-nació.

El pensament social catòlic tracta de la cultura, l'educació, l'economia, el treball, la política, etc.; també de la pertinença a un poble-nació.

Abans d'endinsant-nos en allò que afirma la DSE sobre el dret d'autodeterminació, cal tenir presents els prin-

cipis bàsics que fonamenten l'argumentari magisterial en tot allò que fa referència al fet nacional. Al meu entendre, els fonamentals són quatre.

1. En el camp de les virtuts

La doctrina social de l'Església pertany a la disciplina de la teologia moral, que fa referència fonamental als actes i actituds de les persones i a la seva adequació als principis evangèlics i de la tradició eclesial. Quan la dita adequació és total i permanent, es parla de virtut.

L'ensenyament social catòlic tracta el fet de la pertinença nacional dins l'àmbit de les responsabilitats personals i col·lectives, de manera que també ella pot i ha de ser viscuda de manera virtuosa. Aquest principi, que inspirarà la doctrina posterior, el va establir el Papa Pius XI, el pontífex contemporani als móns feixista, nacionalsocialista i comunista. En un discurs als alumnes de Propaganda Fide,² el 21 d'agost de 1938 els instava: *...gardeu-vos sobretot de l'exagerat nacionalisme, perquè hi ha nacionalisme i nacionalisme. És com dir que hi ha humanitat i humanitat, per-*

1. Per aquesta reflexió em ceneixo, bàsicament, al contingut de dues obres. D'una banda, al volum d'A.M. ORIOL TATARET, *Nació i Magisteri Pontifici*, Barcelona: Proa 2007, que conté comentats 380 textos referits al tema pobles-nació, provinents del magisteri dels Papes contemporanis, des de Pius XI fins a Joan Pau II. De l'altra, al *Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, del Consell Pontifici de la Justícia i de la Pau, traducció catalana editada a Barcelona per Claret el 2005, que conté àmplies referències al dit magisteri.
2. Congregació fundada el 1622 pel papa Gregori XV per a la difusió i defensa de la fe cristiana. El 1988, durant el pontificat de Joan Pau II, passà a denominar-se Congregació per a l'evangelització dels pobles.

sonalitat i personalitat. Hi ha nacions i hi ha també el nacionalisme, i les nacions les ha fetes Déu. Per tant, hi ha un lloc per a un just, moderat, temperat nacionalisme, associat a totes les virtuts.

Tot i les experiències socials dramàtiques de l'època, marcada per ideologies amb els "ismes" com a denominador comú, Pius XI remarca que hi ha lloc per a un nacionalisme virtuós: "just, moderat i temperat". Aquests qualificatius assenyalen el tremp que l'Església proposa per a tot el que fa referència a la vida nacional, cridada a ser viscuda no com a quelcom absolut, sinó reconeixent allò que les altres nacions són i els pertoca (justícia); dirigida per la recta raó (moderació); i amb domini enfront de qualsevol excés (temprança).

2. Drets individuals - drets col·lectius

No és rar escoltar que el subjecte de drets és la persona i no els pobles. Segons aquesta perspectiva, la persona és considerada subjecte sociopolític a títol individual, però es nega aquesta qualitat a la col·lectivitat de la que forma part. Dit d'una altra manera, segons aquesta perspectiva, la pertinença a un poble, de fet, és causa de pèrdua de drets individuals. El ciutadà pot decidir, posem per cas, sobre l'economia personal, però no sobre la que la determina: la de la seva nació.

L'ara sant Joan Pau II, en el discurs emblemàtic a les Nacions Unides del dia 5 d'octubre de 1995, en el cin-

quantè aniversari de la fundació d'aquell organisme, remarcava: *La Declaració Universal dels Drets de l'Home, adoptada el 1948, ha tractat de manera eloqüent sobre els drets de les persones; però encara no hi ha un anàleg acord internacional que afronti de manera adequada els drets de les nacions. Es tracta d'una situació que ha de ser atentament considerada, per les qüestions urgents que planteja sobre la justícia i la llibertat en el món contemporani.*

Han passat quasi divuit anys d'aquell discurs i l'acord internacional sobre el dret de les nacions, anàleg al de 1948, encara no ha estat possible.

Tanmateix, en el mateix discurs el Papa polonès donava una consigna clau per aquest eventual acord internacional: *Els "drets de les nacions" no són altra cosa que els "drets humans" considerats en aquest específic aspecte de la vida comunitària.*

Coherentment, Joan Pau II afegia que *El seu dret a l'existència és certament el pressupòsit dels altres drets d'una nació: ningú, doncs –ni un Estat, ni una altra nació ni cap organització internacional– no està mai legitimat a afirmar que una determinada nació no és digna d'existir.* Anàlogament, doncs, a com ningú no està mai legitimat a afirmar que una persona no és digna d'existir, tampoc no ho està en el cas de l'existència d'una nació.

Continuant amb aquella analogia, és lícit afirmar, com ho fa el pensament social catòlic, que els pobles tenen dret a la pròpia identitat i al des-

envolupament; a elegir la seva manera de pensar i viure plegats; a elegir el règim polític propi i les autoritats pròpies.

Igualment, quan el poble té consciència de nació ella té dret a la vida i a la independència; a la pròpia cultura i civilització; a determinar la pròpia sort, a modelar la pròpia vida i a construir el propi futur; a desenvolupar la seva economia; a participar en les decisions que l'afecten; a ocupar un lloc en el concert de les nacions. I la garantia d'aquests drets, remarcava el mateix Papa en el discurs al Cos diplomàtic del dia 13 de gener de 1997, *és principi moral abans que norma jurídica*.

3. Particulars i universals

En la mateixa tessitura que el principi anterior, la DSE apel·la la doble dimensió “particular i universal” que cal preservar en la vivència del fet nacional tan a nivell personal com col·lectiu.

El fenomen global facilita la presa de consciència que els pobles de la terra formem un tot.

El fenomen global facilita la presa de consciència que els pobles de la terra formem un tot. El dinamisme del món present, motivat pels mitjans de comunicació, les xarxes socials, amb possibilitat de connexions fins fa poc

impensables, la facilitat de moviment, que possibilita desplaçar-nos ràpidament a l'altra part de la terra, ens situen, vulguem o no, en una atalaia des d'on és possible conèixer qualsevol cultura del món, apropar-nos en temps present a un esdeveniment concret, per lluny que s'esdevingui i també conèixer quins són els mecanismes, especialment econòmics i polítics, que mouen el món.

La globalització, en alguns aspectes beneficiosa per a la persona, pel que suposa de possibilitats de relació, de mutu coneixement i de solidaritat, ha esdevingut perniciosa pel fet que certs interessos polítics i sobretot econòmics determinen de manera iniqua el present i el futur de milions de persones.

Un altre aspecte negatiu sobre el que cal vetllar és el fet que el dinamisme del que parlava tendeix a desdibuixar els trets culturals identitaris i no rarament a menystenir-los, des d'una visió global o particular impositiva. Si això comportés una homologació cultural general seria una gran pèrdua per a la humanitat. Davant d'aquest fet, en el discurs a l'ONU, Joan Pau II remarcava que *en aquest horitzó d'universalitat, veiem ressorgir amb força l'apressament de particularismes ètnico-culturals, gairebé com una necessitat impetuosa d'identitat i de supervivència, una espècie de contrapès a les tendències homologants. És una dada que convé no infravalorar com si fos un simple residu del passat; demana més aviat ser desxifrada de cara a una reflexió aprofundida en el pla antropològic i eticojurídic. Aquesta tensió*

entre particular i universal, en efecte, es pot considerar immanent a l'ésser humà.

La naturalesa comuna mou els homes a sentir-se, tal com són, membres d'una única gran família. Però, per la concreta historicitat d'aquesta mateixa naturalesa, estan necessàriament lligats d'una manera més intensa a particulars grups humans; en primer lloc la família, després els diversos grups de pertinença, fins al conjunt del respectiu grup ètnico-cultural que, no casualment indicat amb el terme «nació», evoca el «néixer», mentre que, indicat amb el terme «pàtria» («fatherland»), evoca la realitat de la mateixa família. La condició humana és posada així entre aquests dos pols –la universalitat i la particularitat– en tensió vital entre ells; una tensió inevitable, però singularment fecunda, si és viscuda amb equilibri serè.

4. Dimensió transcendent

Aprofundint més encara en la correlació de la dimensió personal de l'existència amb la col·lectiva destaca el caràcter transcendent de la pertinença nacional.

La tradició judeo-cristiana ens ensenya que Déu és el Déu de la història, dels homes i de les nacions. Hi ha moltes expressions en textos magisterials sobre el nostre tema que concreten la significació del llegat bíblico-històric:

Es diu que *ha plagut a Déu tenir nacions*, que ell mateix *les ha fetes i*

que d'ell en prové l'ordre; que se'n serveix per a realitzar els seus plans; que en Crist, Déu acull i escull com a "herència seva" cada una de les persones i cada un dels pobles; que la llei de Déu és jutge per damunt de tota raó d'estat.

I també s'afirma que *l'home com Déu el vol, necessita territori estable i tradicions; que la dignitat de tot home davant Déu és el fonament últim de la radical igualtat i fraternitat entre els homes, independentment de la seva raça, nació, sexe, origen, cultura, classe; que en l'escolta de la paraula de Déu el poble reconeix la seva veritable identitat; que tota nació, tota cultura té una funció pròpia que ha de realitzar en el pla universal de la salvació; que el cristià ha de cultivar l'amor a la pàtria que arrela en el do de la filiació divina.*

Hi ha un text emblemàtic que concreta existencialment, de manera frapant i dramàtica, la transcendència que té per l'home la seva pertinença nacional. Es tracta del discurs que Joan Pau II va fer a l'Associació de víctimes d'Auschwitz el 10 de juny de 1996 quan li lliuraren els "Llibres dels morts d'Auschwitz". En transcriu el fragment principal: *Les persones, els noms de les quals contenen aquests llibres, foren empresonades, patiren suplicis i finalment foren privades de la vida, en la major part dels casos només perquè pertanyien a una determinada nació més que no pas a una altra. El fet d'haver nascut polonesos, hebreus, romanesos o russos i d'haver mantingut la pròpia identitat nacional, els fou imputat com a culpa me-*

reixedora de mort. Tanmateix, a la llum de la fe, veiem que aquest testimoni de fidelitat heroica a la pròpia pertinença nacional ha esdevingut l'holocaust que les ha unides a Déu en l'eternitat, i semença de pau per a les generacions futures. *Accepto, doncs, els «Llibres dels morts d'Auschwitz» com una exhortació a fi que, en la generació que entra en el tercer mil·lenni, sigui conreat el sentit de la pròpia identitat nacional, sigui despertat el respecte per la riquesa de la nativa tradició cultural i per aquells valors perennes defensats en silenci pels màrtirs d'Auschwitz i d'altres camps d'extermini. Recordant els noms d'aquells que donaren la vida com a fills de la pròpia nació, preguem a fi que l'Esperit de Déu renovi en nosaltres la consciència que la fidelitat a la identitat nacional també posseeix un valor religiós.*

5. El dret d'autodeterminació segons la Doctrina Social de l'Església

Vistos els pilars bàsics que sostenen la doctrina social catòlica referida al fet nacional no és d'estranyar que les referències al dret l'autodeterminació dels pobles sovintegi en el conjunt de textos.

La DSE afirma que el dret d'autodeterminació es bàsic per la vida dels pobles, de manera que cal reivindicarlo en nom de la justícia i de la dignitat nacional. Però cal, a més, que l'autodeterminació sigui efectiva i s'acompanyi d'una participació real dels ciutadans en el guiatge del seu propi destí.

El dret d'autodeterminació es bàsic per la vida dels pobles, de manera que cal reivindicar-lo en nom de la justícia i de la dignitat nacional.

Pau VI, en el seu discurs al Col·legi de cardenals el mes de desembre de 1973 els deia que *fins que els drets de tots els pobles, entre els quals el dret a l'autodeterminació i a la independència, no seran degudament reconeguts i honorats, no podrà existir-hi pau veritable i duradora.*

L'experiència tan dramàtica de pobles, als qui se'ls ha negat aquest dret, no ha fet més que confirmar la veritat continguda en la sentència papal. En sentit invers, positiu, l'experiència d'altres pobles ha mostrat que l'exercici del dret d'autodeterminació és per a ells font de desenvolupament. El Papa Montini, en un discurs emblemàtic de l'any 1974 adreçat al Comitè especial de les Nacions Unides per a la qüestió de l'Apartheid deia: *L'Església s'adonna que el desenvolupament dels pobles implica, a més de la igualtat de races, «el dret a aspirar a la pròpia legítima autonomia». El nostre pensament en aquesta complexa qüestió no és un secret per a vosaltres. El vam expressar quan explicàrem que la llibertat significa «independència civil, autodeterminació política, emancipació del domini d'altres poders...»*

No ens passa per alt que el dret d'autodeterminació, tal com la DSE el considera, contempla un esdevenidor sense límits per al poble que l'exerceix, de manera que la conseqüència natural serà assolir la seva plena sobirania.

Amb tot, com sigui que la plena sobirania no s'ha de considerar un absolut en si mateixa, la correlació de les dimensions particular-universal, de què he parlat més amunt, fa que l'exercici del dret d'autodeterminació per part d'un poble pugui desembocar en la renúncia a actuar altres drets amb vista a un objectiu comú. Una renúncia, cal remarcar, que ha de ser fruit d'una decisió col·lectiva absolutament lliure.

És interessant recordar aquí el capteniment de la Santa Seu –coherent amb la seva doctrina–, envers els pobles que, exercint el dret legítim a l'autodeterminació han assolit la plena sobirania política. A Europa, en els darrers vint-i-tres anys hem viscut diversos casos, entre els quals el d'Eslovènia l'any 1991. Joan Pau II visità el país el mes de juny de l'any 1996. En arribar, saludava així les autoritats del nou Estat: *La Seu apostòlica, que ha saludat favorablement la constitució del nou Estat, en reconèixer entre els primers la independència i recordant amb força els drets dels pobles a l'autodeterminació, ha seguit amb una atenció particular els esdeveniments que vosaltres heu viscut, i ha apreciat la manera pacífica i democràtica amb la qual heu assolit la plena sobirania.*

O el cas de Txecoslovàquia, convertida en dos nous estats l'any 1993.

El Papa lloava *el caràcter pacífic de la dissolució fruit d'un diàleg perseverant.*

Però no tots els processos han estat pacífics. Però, fins i tot quan ha estat així, la Santa Seu s'ha mantingut coherent. Aquest fou el cas de Croàcia. La Seu apostòlica fou un dels primers estats en reconèixer la sobirania d'aquell poble. En el discurs al primer ambaixador el 3 de juliol de 1992, Joan Pau II reconeixia el caràcter nacional del poble croat que havia “recobrat” la seva independència; un poble ric amb la seva identitat cultural que després dels greus esdeveniments que havien assenyalat la proclamació i el reconeixement de la plena sobirania havia de construir el seu esdevenidor sobre fonaments sòlids.

La doctrina sobre el dret d'autodeterminació i el reconeixement positiu del seu exercici per part de l'Església és ben palesa.

Pel que fa a Catalunya i al magisteri dels seus bisbes, ens hem de remetre a dos únics documents que implícitament hi fan referència.

El primer, “Arrels cristianes de Catalunya” de l'any 1985: *Com a bisbes de l'Església a Catalunya, encarnada en aquest poble, donem fe de la realitat nacional de Catalunya, afaiçonada al llarg de mil anys d'història i també reclamem per a ella l'aplicació de la doctrina del magisteri eclesial: els drets i els valors culturals de les minories ètniques dins d'un Estat, dels pobles i de les nacions o nacionalitats han de ser respectats i, fins i tot,*

promoguts pels Estats, els quals de cap manera no poden, segons dret i justícia perseguir-los, destruir-los o assimilar-los a una altra cultura majoritària.

L'existència de la nació catalana exigeix una adequada estructura jurídicopolítica que faci viable l'exercici dels drets esmentats. La forma concreta més apta per al reconeixement de la nacionalitat, amb els seus valors i prerrogatives, pertoca directament a l'ordenament civil.

El segon, "Al servei del nostre poble" de l'any 2011, publicat en ocasió del vint-i-cinquè aniversari del primer: *La commemoració dels vint-i-cinc anys del document de l'episcopat català Arrels cristianes de Catalunya és una ocasió especialment idònia per reafirmar la validesa i l'actualitat del seu missatge, i alhora renovar el nostre compromís i el de tota l'Església Catòlica a Catalunya envers el nostre poble...*

Igualment, en continuïtat amb els nostres predecessors, reconeixem la personalitat i els trets nacionals propis de Catalunya, en el sentit genuí de l'expressió, i defensem el dret a reivindicar i promoure tot el que això comporta, d'acord amb la doctrina social de l'Església...

Avui s'han manifestat nous reptes i aspiracions, que afecten la forma política concreta com el poble de Catalunya s'ha d'articular i com es vol relacionar amb els altres pobles germans d'Espanya en el context europeu actual. Com a pastors de l'Església,

no ens correspon a nosaltres optar per una determinada proposta a aquests reptes nous, però defensem la legitimitat moral de totes les opcions polítiques que es basin en el respecte de la dignitat inalienable de les persones i dels pobles i que recerquin amb paciència la pau i la justícia.

6. Conclusió

El dret d'autoderminació dels pobles és presentat per la Doctrina Social de manera positiva. Conseqüentment, l'Església el recorda i el defensa amb força.

El dret d'autoderminació dels pobles és presentat per la Doctrina Social de manera positiva.

Tenint present que aquest dret enclou el de decidir, la resposta que buscàvem és clara i concisa: el fet de defensar-lo i exercir-lo no posa en tensió ni en contradicció la doble qualitat de ciutadans i de creients, si en fer-ho posem en acte les nostres responsabilitats ciutadanes de manera "virtuosa", amb consciència que exercim un dret que és alhora personal i col·lectiu, que es concreta en l'ara i aquí del nostre poble el qual forma part de la gran família de les nacions a les que devem respecte i solidaritat i, que l'exercici del dit dret és expressió de fidelitat a la nostra identitat nacional, realitat vol-

guda per Déu i, per tant, també camí de salvació.

L'elaboració d'aquest escrit ha coincidit amb el procés, imprevist i dolorós, que ha portat fins a la mort Mn. Antoni M. Oriol Tataret. Teòleg moralista, gran expert en Doctrina Social de l'Església, ell ha estat en el nostre país la persona que més ha estudiat el tema

nacional en el pensament social catòlic. Gràcies a la seva capacitat de treball i al seu rigor intel·lectual disposem avui d'una obra única en el seu gènere. Em refereixo al llibre "Nació i Magisteri pontifici" (veure nota n. 1), que ens possibilita de conèixer el contingut de la dita doctrina. Dono gràcies a Déu pels vint-i-un anys de col·laboració al seu costat. Al cel sia!

Un pacte amb l'entusiasme, sisplau

RAMON BASSAS, cap de comunicació de Fragmenta Editorial i exregidor de Mataró.

Per mi, el principal avantatge que té el procés independentista és també el seu principal perill. Avui, a Catalunya, el relat de la independència és l'únic que genera esperança i il·lusió, l'únic amb atractiu suficient per enfrontar-nos als problemes que vivim i el més fresc per superar un *statu quo* que té símptomes evidents de degast. No som pocs, però, els que el trobem simple, i sovint trampós, però he de dir que se'ns queda la cara de pobre desgraciat que no s'apunta a la festa. Ens agradaria compartir amb els nostres conciutadans aquesta alegria i per res del món voldríem ser el típic esgarria-

Avui, a Catalunya, el relat de la independència és l'únic que genera esperança i il·lusió, l'únic amb atractiu suficient per enfrontar-nos als problemes que vivim i el més fresc per superar un statu quo que té símptomes evidents de degast

ries i, encara menys, l'exèrcit de resistència de l'*statu quo*. Hi ha, en aquest país, moltes coses a canviar, encara, moltes coses que no ens agraden gens, inclosa la nostra relació amb la resta d'Espanya, però, i aquí hi ha bona part del problema, les alternatives que proposem semblen cremades, pròpies del passat, no creïbles, inútils. I gens engrescadores.

No sé si haurem de fer, doncs, com proposava Sèneca, aquell inventor de l'autoajuda. "M'estimo més moderar les meves alegries que reprimir els meus dolors" (*De vida beata*, 25), deia, recelós dels excessos d'entusiasme. En realitat, a mi m'agradaria *pactar* amb l'alegria, perquè en moltes coses hi coincidim. Però molt em temo que parlem de dos plans diferents i que un d'ells, el de les *tècniques* de la política, és posat al sac de les coses que s'han de llençar. M'explico. Per mi la pregunta no és si *ens mereixem* o no ser independents, o si hi tenim dret, sinó una de més banal: si *ens convé*. És una pregunta política, doncs, pels que pensem que la política consisteix en governar la contingència i no en planificar els ideals, partir del que tenim i no del que volem, tot i que em temo que cada vegada som menys. Ep, la contingència es governa amb ideals, no ens enganyem, però el

punt de partida és ella i no aquests darrers.

En això no hi he arribat sol. Sóc nascut al segle XX, al terç que va veure fracassar els grans relats, com diuen els que hi entenen. La democràcia, de fet, és la constatació de l'inevitable fracàs d'un relat que pretengui explicar-ho tot i que prevalgui damunt dels altres. De manera que, d'una manera o altra, hi conviuen, s'enfronten, passen pel sedàs de governar... i la seva prevalença (que no domini absolut, en principi) es dirimeix a través d'un sistema que té poc a veure amb la raó: la majoria. O els vots. Ara, m'estimo més aquesta imperfecció que la millor de les perfeccions que em venguin.

Doncs bé, em temo que el resultat d'anys de democràcia hagi provocat també algunes decepcions. Una d'elles, per no estendre'm, correspon a la feblesa dels relats passats pel seu sedàs. D'aquí, deia, que les alternatives a l'entusiasme independentista, que pretén inaugurar una 'nova era', siguin tan febles. Ara bé, si una cosa ens hauria d'ensenyar la història és que tot relat té peus de fang, tota proposta de 'nova era' haurà de passar per la contingència present, i que és mentida que la realitat es pugui explicar de forma tan simple. Un pacte, doncs, entre l'entusiasme independentisme i els que pensen com jo podria ser: "dóna'm una mica d'alegria, fem més creïbles i engrescadors els projectes "possibilistes", ajuda'm a treure'ls-hi la pols (o la por), ensenya'm els camins que has trobat en què segur que podem coincidir... i, a canvi, fes política. Aprèn que tard o d'hora hauràs de pactar, de

'rebaixar' plantejaments, d'atendre àmbits en els quals no tens cap resposta". A més, em temo que la solució a l'atzucac actual passa per la política, per a la qual els polítics catalans i espanyols s'hauran d'arremangar i enfrontar-se a les opinions públiques "escalfades", i no per l'èpica.

Tampoc no ho dic sol, això. El Consell Assessor per a la Transició Nacional, l'òrgan del Govern Mas que estudia com haurem de ser independents, i gens sospitosos de *quintacolumnista*, va admetre (*Europa Press*, 20.12.2013) que una Catalunya independent no és viable si no estableix, l'endemà mateix de ser-ho, relacions profundes de cooperació amb la resta d'Espanya (fins i tot proposa incorporar-hi Portugal i Andorra), compartint despesa en la prestació de determinats serveis públics. Els *think-thank* europeus (per exemple, Gold Mercury, febrer 2014) adverteixen dels riscos d'aïllament polític i econòmic i de conflicte intern si ens independitzem. Un senyor que vaig trobar al barber, que és l'únic que té penjada l'estelada al seu bloc, em reconeixia que "ara es tracta de demanar deu perquè et donin cinc". Aquest pas, doncs, és inevitable. I no sé si coincideix exactament amb les expectatives dels centenars de milers de catalans que omplien la Via Catalana el passat onze de setembre, sí, però, en les del senyor de cal barber.

Per preservar el diàleg i l'entesa al nostre país, doncs, la meua proposta passa pel retorn a la política, els que són massa lluny, i per sacsejar els que no participem d'aquest entusiasme

Entusiasme pel nostre país, sí, clar, però també per la mena de país que voldríem, independent o no.

perquè se'ns desperti, se'ns encomani. Entusiasme pel nostre país, sí, clar, però també per la mena de país que voldríem, independent o no.

I què hi pot fer, l'Església?

Ignoro, sincerament, com podem contribuir, des de l'Església, a la millora d'aquest clima. Un amic meu, catòlic, diu que resant ja faria prou. Ho diu una mica preocupat pels resultats de la vocació postconciliar de preocupar-se per “les coses del món”, que ha portat a molts cristians a abandonar l'Església, la que parla d'un Regne “que no és d'aquest món”. Ho exemplifica molt bé l'exconseller Quim Nadal en un dels seus últims llibres: “tota la lògica de la importància de l'home, i de la vida, tots els intents d'encarnar la religió en la vida dels homes i en els seus problemes i contradiccions ens portava a una realitat diferent, a un enfocament més racional de les coses i menys lligat a la fe” (*Fent tentines per la vida*, 2013, pp. 145-146). Així que algunes benintencionades iniciatives de fer incrementar la consciència nacional, o de contribuir “a la llibertat” de Catalunya des de l'Església acabin oblidant el lloc de la fe.

Un altre gironí, el periodista Antoni Puigverd, en una magnífica conferència als capellans de la seva diòcesi el 2008 (Revista *VIA*, 2009, pp. 197 i ss.) ho explicava més pausadament. I afegia l'exemple que va llegir a la revista *Chiesa*, que es preguntava sobre la crisi de creients al bisbat de Bòlonya. En realitat, sempre que es parlava de l'Església es feia positivament, i sempre lligat als seus valors i accions socials. Van veure que, per tant, només es parlava de l'Església, i bé, quan coincidia amb els valors dominants de l'esquerra governant. “Es parla de l'Església només en el cas que concordi amb els valors polítics i ideològics de la cultura dominant en aquella zona. Mai no es parla de l'Església per ella mateixa. Pels valors propis, religiosos, espirituals”, diu Puigverd, que reflexiona sobre si això no és el que va passar amb la militància de tants i tants cristians, com a tals, en l'antifranquisme polític i cultural. “Naturalment, en un moment donat del procés, molts abandonaven l'Església i directament s'apuntaven a les causes polítiques, socials i culturals”. En algun article, el mateix escriptor alertava que el decantament de l'Església espanyola a l'activisme de dretes podia portar a una situació similar, però d'aquest altre signe.

Doncs bé, no tan sols per supervivència, sinó perquè no li toca, penso que l'Església hauria d'abstenir-se a entrar per aquí. El seu paper no és, ni de bon tros, aquest. I quan dic Església no vull dir tan sols els bisbes. Trobo que no s'escau crear grups de “cristians per la independència” (quin és l'objecte d'aquesta frase, Crist o la

independència?), ni prestar els locals per fer-hi activitats independentistes (per sort, no cal que ningú s'amagui, a l'hora de fer activitat política), ni fer sonar les campanes quan munten cadenes humanes. Per més que s'apel·li a la Doctrina Social de l'Església (ja que a l'Evangeli, curiosament, no se'n parla, de Catalunya), doctrina que inclou el dret dels pobles i les nacions com a un dels drets humans (*Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, 2005, p. 86), també és cert que enlloc diu que exercir aquest dret sigui el mateix que proclamar la independència. O que sigui superior al que plana pel conjunt del text, l'opció preferencial pels pobres –no només els pobres catalans, per cert– per la qual no he vist cap Assemblea Nacional que convoqui cadenes humanes ni demani tocar campanes. El lloc de dir què ens convé i què no, com deia, és el de la política. Per a la política no dic pas que s'hagi d'excloure la veu de l'Església, sinó que els que som cristians hem de tenir molt clar on s'acaba aquesta veu i comença la de la nostra opció parcial, partidista, és a dir, política. Al Cèsar, el que és del Cèsar.

Quin és el seu lloc, doncs? Sí que trobo que té un paper, en primer lloc, en la capacitat de creació de vincles comuns que pot crear la mateixa Església, tot i que també la tingui en crisi. Les parròquies, o Caritas, són un bon sensor dels neguits de la gent; les escoles cristianes una bona oportunitat per fer sentir tothom “ni jueu, ni grec, ni circumcís ni incircumcís, ni bàrbar ni escita, ni esclau ni amo” (Co, 3, 11; suposo que és la millor definició de “laic” que s’ha fet mai), per si

de cas idolatrem la nostra pàtria; força religiosos (i religioses) són, curiosament, líders del pensament crític... Aquesta capacitat de crear vincles, i de fer-ho més enllà de les fronteres “naturals”, és una de les coses que pot fer l'Església, on hi acudim, en principi, col·lectivament.

Permeteu-me que faci una breu referència personal, aquí. Jo sóc una mica “raro” perquè, a diferència de la majoria dels meus contemporanis, he participat activament a l'Església i a la política, en un partit. En el primer cas, ja “hi era”, com si diguéssim, tot i que considero que he fet un procés personal de redescoberta que, entre d'altres, ha passat pels moviments. En el segon cas, m'hi vaig apuntar, sobretot perquè no suportava la hipocresia de pensar una cosa i no intentar dur-la a terme. En tots dos casos ja m'imaginava, i de fet ho buscava, que trobaria gent molt diferent a mi o al meu entorn. I que alguns m'agradarien i altres no m'agradarien gens. Bé, doncs potser el millor que he trobat en ambdós llocs són, precisament, aquestes persones, les seves vides, les seves històries, la seva companyia, el seu mestratge. Els vincles que hi he establert.

Doncs bé, la crisi de les “estructures d'acollida”, que són les que “administren els processos de transmissió i de comunicació que permeten el pas de la *vida* a la *vida humana*” (vegeu Lluís Duch, *Religió i comunicació*, 2010, pp. 117 i ss.) porten associada una desvinculació brutal dels individus (que el sociòleg Zygmunt Bauman ha estudiat tan bé en els seus llibres) i, per tant, la seva resituació com a “llocs de

vinclé” en la societat contemporània pot esdevenir, alhora, tant refugi contra la intempèrie com escola de relacions humanes. Duch només veu possible aquesta resituació a través del testimoniatge, sigui dit de passada. Catalunya no és exempta d’aquests processos, i l’auge independentista no n’és aliè. L’Església, dic, pot oferir vincles ciutadans i bons testimonis. És a dir, redescobrir les persones i el que ens hi vincula, que no s’acaba pas amb la nació que compartim.

Sí, tot això i, com deia el meu amic, resar. O sigui, trobar de tant en tant la intimitat amb Jesucrist, que ens buida del més banal i ens assenyala el camí del cor, el de l’altre (encara que l’altre sigui samarità, vull dir, espanyol), que sempre va bé. Aquesta és l’altra gran aportació que podem fer com a cristians, doncs, la de viure en intimitat amb Jesús.

Ja sé que això és molt poc concret i que sembla que me’n vagi per les branques, però no em sembla tan clar. En definitiva, crec que es tracta d’intentar posar l’èmfasi en la profunditat de l’experiència humana, que els creients atribuïm a Déu. En veure-hi més

enllà, o a vegades més ençà, de les coses que se’ns presenten, ens passen o fem. En engruixir la qualitat de les relacions humanes, també. En prestar atenció, la principal atenció, en aquells que menys pinten. També en el moment convuls que viu Catalunya, clar. Que també és ple de banalitats i oblots, ple d’anyells d’or i superficialitats, sense cap protagonisme dels més exclosos. Ple de soroll, també, i sense traça en experiències interiors que no sigui pagant i passant pel metge. Jesús i la seva experiència són una obertura cap a aquí. Cap al sentit.

Fa poc vaig assistir a un funeral on la creu havia estat substituïda per l’estelada, el cel per la Catalunya independent i la vida per la causa. I el dolor en dissimul de dolor, en la seva extirpació. No exagero. Hi ha, doncs, el risc que acabem creient en “qualsevol cosa”, com deia Chesterton, si els creients no ens prenem creure massa en sèrio, em temo.

I, finalment, l’experiència de Jesús, que és el principal motiu d’existència de l’Església, ens ha d’ajudar a estimar el fracàs, la fragilitat dels apòstols, el temple que cau. Sento sempre amb l’ai al cor les proclames de triomf. El triomf no existeix. Com saben bé els futbolistes, és pura vanitat. Diumenge que ve, o la lliga que ve, començaran de nou de zero i les copes serviran tan sols per a la nostàlgia, o l’esperó. Veig, doncs, amb recel, quan els independentistes criden que “guanyarem” perquè exactament no sé què volen dir. I, sobretot, quin camí hi duu, cap allà, i si tinc ganes de recórrer-lo. Jo no sóc teòleg ni res que s’hi assembli i ara diré

Crec que es tracta d'intentar posar l'èmfasi en la profunditat de l'experiència humana, que els creients atribuïm a Déu.

una burrada, però perdoneu-me: La història de Jesús és la història d'un fracàs, del fracàs de la realització total del Regne en els paràmetres humans, del fracàs d'encotillar l'amplitud de Déu en els marges de la nostra contingència. I del fracàs, de la creu, d'aquesta amarga experiència del 'tast' de Déu, en surt la Pasqua, el desig de tota l'experiència de Déu.

Les expectatives posades en la independència de Catalunya em fan pensar en l'excés d'expectativa que posem en moltes altres coses, ignorant la seva

intrínseca limitació, i divinitzant l'objectiu, per més bo que sembli. Em val tant la independència de Catalunya com la revolució bolivariana. Deixem, com deia, les coses del Cèsar pel Cèsar, en la limitada, pobra, interessada però necessària política. En ella, que es noti que som cristians per la profunditat i qualitat del tros de vida que hi invertim, no pas per res més, que Déu-n'hi-do. I alimentem-nos del vast espai de Déu gràcies a l'oportunitat de Jesús, que viu i regna pels segles dels segles, i més que Catalunya a l'espai, segons el ministre Margallo, amén.

Àliens, ciutadans invisibles

MERCÈ SOLÉ, membre d'ACO.

Aquest mes d'agost em van convidar a prendre part en una taula rodona a la Universitat Catalana d'Estiu. L'organitzava Església Plural i, a més a més de servidora, hi prenen part Arcadi Oliveres pel Procés Constituent i Josep Andreu, alcalde de Montblanc i militant d'ERC. Parlàvem de fe cristiana i política i, sobretot, dels nostres projectes polítics. A mi em va tocar l'ingrat paper de jugar, en camp contrari, el meu rol anti-independència de Catalunya, suposo també que perquè no deuriem trobar ningú més brillant disposat a prendre-hi part.

Ja m'ho deia en Pep Andreu: "Sou una minoria molt minoria". Jo no ho crec, francament, però per això no ens barallarem. Ja es veurà si hi ha ocasió de fer la famosa consulta, que no m'agrada però em sembla molt legítima. De moment som invisibles.

Va ser per a mi una bona experiència: perquè la taula rodona va tenir un to molt respectuós i cordial, i perquè em va obligar a posar paraules al meu sentiment anti-independentista. Admeto que el tema m'agafa a contrapèl. Com que mai no m'ha interessat gens, ara em veig forçada a reciclar-me amb arguments adients.

Primera constatació de la taula: estem molt d'acord que calen canvis

Calen canvis importants en la relació amb Espanya i que aquests han de ser pacífics.

importants en la relació amb Espanya i que aquests han de ser pacífics. Em sento molt propera al projecte de l'Arcadi Oliveres (de fet si no hi sóc és perquè és un projecte independentista). Discrepàvem a la taula sobre la qualitat i quantitat de greuges; discrepem sobretot sobre l'objectiu a assolir en la protesta. Em vaig adonar que de fet un dels motius pels quals em fastigueja l'actual situació és que m'atrau la participació democràtica i la imaginació d'algunes propostes, però me n'excloc perquè el seu objectiu em sembla perillós, erroni i no gens desitjable.

Em va fer pensar també que en aquesta situació és important mantenir el diàleg i treballar per una pacificació del procés. Els nacionalismes i les vísceres van de bracet i fàcilment s'exalten. Ho dic per mi mateixa: el tema em fa sortir de polleguera amb més facilitat de la que voldria. I apel·lar a les vísceres sol donar rèdits electorals i és possible que a mesura que

creixi la tensió al voltant de la consulta i de la independència, aquest sentiment vagi a més.

Jo m'estic fent un decàleg d'ús personal que us transcrib per si serveix:

1. No fer generalitzacions, és a dir, no confondre la part amb el tot (Espanya no és el PP; Catalunya no és el Joel Joan. Poso aquest exemple perquè ja parla de traïdors i revenges abans d'obtenir la independència!).

*No fer
generalitzacions,
és a dir, no confondre
la part amb el tot.*

2. Intentar delimitar els problemes, no fer-los més grans. Barrejar coses, fer demagògia, engrandir els conflictes, no ajuda a trobar solucions.

3. No respondre a les agressions verbals amb noves agressions. Evitar la desqualificació de l'adversari. Als bons arguments no els calen desqualificacions. Mantenir el bon humor i l'amabilitat.

4. Mantenir el respecte mutu, recordar que les discrepàncies són legítimes sempre que es respectin els sistemes democràtics.

5. Valorar la pluralitat, cosa difícil quan els mitjans de comunicació públics o privats han pres partit i sovint presenten al seu públic visions molt esbiaixades i informacions poc objectives. Practicar l'autocrítica personal i col·lectiva.

6. Recordar que en qualsevol cas aquest serà un procés llarg i que requerirà consens. Treballar aquest consens encara que sigui més lent té més futur.

7. Preservar la convivència plural com un bon patrimoni col·lectiu. No esquinçar. Ningú no és propietari de Catalunya ni hi ha una sola cultura ni una sola forma d'estimar-la.

8. Posar el bé comú per damunt de la pròpia estratègia.

9. Veure les persones i el que tenen al darrere, no només les ideologies.

10. Recordar que, en qualsevol cas, continua sent prioritària la solidaritat amb els qui pateixen la crisi.

Criteris útils per a les nostres comunitats parroquials en quant el debat obert a Catalunya sobre l'estat propi

AGRUPACIÓ PARROQUIAL BELLVITGE-GORNAL I CENTRE DE L'HOSPITALET.

Als capellans de les parròquies de Bellvitge i Gornal, ara ja reconegudes com Agrupació parroquial Bellvitge-Gornal, és a dir Josemi Esteban i Joaquim Pons de Mare de Déu de Bellvitge, Miquel Cubero i Josep Sugranyes de Sant Joan Evangelista i Quim Cervera de Santa Maria del Gornal, donat el fet del procés pel dret a decidir i de les importants mobilitzacions per un Estat propi a Catalunya, ens va semblar que havíem de posar-nos d'acord amb alguns criteris pastorals per afrontar en les nostres comunitats parroquials, i grups de cristians, aquest tema tant delicat i que afecta profundament els nostres sentiments. Creiem que cal parlar-ne i no és bo ni inhibir-se, ni tampoc caure en provocacions, o en adhesions sense haver fet prèviament una reflexió raonada i participativa. Estem en uns barris en que la població vinguda d'altres terres de les Espanyes és important i cal tractar les qüestions identitàries plurals amb molt de respecte i delicadesa.

En les nostres reunions també hi participen Josep Jiménez Montejo, rector de la parròquia de Sant Josep, i Josep M. Romaguera, rector de la parròquia de Santa Eulàlia de Mèrida, les dues també de l'Hospitalet de Llobre-

gat. Ells, també van donar la seva opinió sobre aquests criteris que ara compartim en aquest article, i en concret el Josep M. Romaguera, en el sermó del dia de la patrona de Sta Eulàlia, va tractar el tema i per això també hem inclòs en l'article algunes de les seves aportacions.

1. Moment històric que vivim en el nostre país

El recorregut històric ràpid recent és:

- Elaboració de l'estatut
- votació positiva al Parlament català
- votació positiva al Congrés de Diputats amb algunes retallades
- votació positiva pel poble català
- denúncia del PP i altres al Tribunal Constitucional
- sentència de més retallades importants per part del Tribunal Constitucional
- manifestació en contra la sentència el 10 de juliol del 2010, amb un milió de persones
- situació d'impàs polític
- el govern espanyol del PP rebutja el pacte fiscal
- l'Estat espanyol segueix sense

pagar el deute que té amb Catalunya

- es fan eleccions i guanya CIU sense majoria absoluta i pacta amb ERC un programa de govern on hi ha la consulta com a eix principal
- manifestació de més d'un milió i mig de persones l'onze de setembre del 2012
- Via Catalana, amb un milió sis-cents mil persones com a mínim, l'Onze de Setembre del 2013.
- reaccions negatives, basades en la por i les amenaces per part del govern espanyol i alguns grups i empreses mediàtiques.
- Vénen canvis involucrats amb una crisi que afecta a capes mitjanes, treballadores i als pobres i exclosos.
- S'ha posat data (9 de novembre) i una pregunta doble.
- Es fan els passos pensats per portar al Congrés de Diputats la demanda de delegar la competència per convocar un referèndum la Generalitat.

2. Diferents reaccions davant dels canvis

- Uns esperen molt i desitgen intensament i urgentment el canvi.
- Uns pensen que el canvi ho arranjara tot.
- Altres tenen por, se'ls canvien esquemes fets que els costa canviar...
- Uns no saben de què va, estan poc informats...
- A altres els interessen més altres

coses, prioritzen altres aspectes socials i polítics...

- Uns amenacen perquè en altres augmenti la por, la submissió, la resignació i la passivitat...
- Altres estan sorpresos, perplexos...
- Uns prefereixen "burro conegut que savi per conèixer"...

3. Com a cristians/es i com a comunitats cristianes (recollint el que Josep M. Romaguera ens ha aportat en la seva homilia el dia de Sta. Eulàlia de Mèrida, 10 desembre 2013):

- Els cristians/es i les comunitats cristianes no hem de quedar al marge d'aquest debat
- Hi hem d'intervenir activament perquè ens hi juguem com volem que sigui el sistema que ens faci viure i convida en el futur.
- La posició que prengui cadascú personalment ha de ser presa en llibertat.
- Com a deixebles de Crist som cridats a donar testimoni també en aquest camp i a contribuir a un debat seré, creant diàleg, construint ponts.
- Com a deixebles de Crist hem de fugir de tancaments.
- Hem d'evitar les desqualificacions fàcils dels que pensen diferent.
- Les parròquies hem d'estar obertes a totes les diferents sensibilitats i hem de ser una escola i uns espais de diàleg i de convivència.

- Hem de construir el nostre futur de convivència com a cristians/es i hem de mirar de ser mestres del diàleg i de la convivència.
- En les parròquies ens hem d'acollir els uns als altres sigui quina sigui la nostra posició sobre la qüestió.

4. En quant a actituds a promoure (objectius)

- Reconèixer que humanament aquests canvis produeixen un conjunt d'emocions i reaccions comprensibles com són: la por, la visceralitat emotiva i poc racional (és necessari a vegades fer teràpia davant de les visceralitats), la ignorància, les enemistats, les amenaces, el presentar el canvi com a caos, els sentiments racistes, l'anar a la contra, ...
- Per això és important treure les pors, les ignoràncies, les hostilitats, les incomprensions, les perspectives d'un futur caòtic, ...
- I cal posar, oferir, i procurar:
 - el pensar bé
 - el diàleg
 - la raonabilitat
 - l'objectivitat
 - la serenitat
 - la prudència
 - l'esperança.
 - Argumentar amb pedagogia i pau.
 - Ajudar a passar de la por a la independència a la independència de la por (a no ser dependents de la por).
 - Ponderar i respectar la riquesa de les diferències.

- Defensar els drets d'aquesta terra que ens aplega i confluir en un projecte comú.
- Respectar les diferents posicions sobre el futur de Catalunya i l'encaix amb Espanya, i les diferents raons que poden tenir les persones tant pel SÍ com pel NO a la independència. I aquest respecte ha d'existir tant abans com després de la consulta.
- Formar-se sobre el fet nacional, la història nacional, i la conjuntura en la qual estem donant elements de bona anàlisi i de judici.
- Mirar de fer aportacions que ajudin a la unió, i a donar empàticament la informació adequada.
- Cal evitar:
 - les fractures
 - inhibir-se de parlar del tema
 - els discursos de confrontació
 - evitar el convèncer a l'altre
- Sense treure gens d'importància al valor de l'entusiasme, i de la il·lusió.
- Valorar els moviments socials nacionals com uns processos humanitzadors, alliberadors, on Déu també s'hi fa present.

5. En quant a espais a obrir

- Espais on les persones puguin preguntar, expressar-se, dir les pors, saber, formar-se i informar-se...
- Conversar sobre el tema amb tranquil·litat i normalitat.
- Anar deixant que l'ambient es vagi desenvolupant.
- Aclarir conceptes: estat de les

autonomies, estat federal, confederal, estat propi dins e la Unió Europea...

6. En quant a continguts a aportar
(resum de les aportacions fetes per Concepció Huerta i Arnau en la reunió de capellans del 18 d'octubre del 2013) a partir d'oferir textos sobre la Doctrina Social de l'Església referents al tema dels drets dels pobles.

- **Dimensió nacional de l'existència humana.** La nacionalitat ens configura culturalment. No podem renunciar a la nostra cultura de naixement. A més dels drets dels individus hi ha els drets comunitaris tant "sagrats" com els altres.
- **Als nouvinguts,** també subsidiàriament els ha marcat Catalunya i els seus fills ja han nascut aquí. S'està construint el futur del seus fills quan construïm el futur del país.
- **El fet nacional té una dimensió particular no tancada i una dimensió universal.** Cal una re-

lació de respecte i solidaritat envers els altres pobles, estats i nacions.

- Hi ha una **història llarga d'un cert maltracte envers Catalunya**
- Es important **el dret a existir com a poble.**

7. En quant a la nostra posició concreta com a capellans

- Anar-nos posicionant personalment.
- Distingir la nostra posició plural de la de la institució eclesial.
- Cal no defensar posicions.
- Mirar de no polemitzar.
- Aprendre.
- Escoltar, escoltar-nos i promoure l'escolta i el diàleg de totes les posicions.
- Fes-nos preguntes.
- Expressar preocupacions i dubtes
- Mirar de treure la por que no és bona companya de camí, ni per decidir, ni per votar...
- Procurar tenir present tot l'indicat en el punt 3 i ser portadors de pau, serenitat, pedagogia, raonabilitat, diàleg...

Pacte nacional

El Govern de Catalunya, diverses institucions públiques i privades i els partits polítics sotassignats, així com associacions i entitats catalanes d'àmbit municipal, cultural, educatiu, comunicatiu, social, cívic, esportiu, generacional, sindical, empresarial i professional

MANIFESTEM

- El nostre ple suport al procés democràtic que expressa el Parlament de Catalunya per tal que el poble català pugui exercir el seu Dret a Decidir.
 - Catalunya és Nació, i tota Nació té dret a decidir el seu futur polític. Reclamem, per exigència democràtica, que la ciutadania de Catalunya puguem exercir amb el nostre vot el Dret a Decidir sobre la nostra institucionalització política.
 - En aquest sentit, urgim que s'estableixi un diàleg amb institucions de l'Estat per tal de trobar les condicions legals per a l'exercici d'aquest Dret a Decidir.
 - El Pacte Nacional pel Dret a Decidir, que es circumscriu a ell mateix, assumeix les opcions democràticament possibles sobre el nostre futur polític i així resta obert a la seva adhesió d'institucions i associacions que ho sol·licitin.
-
- Reclamem exercir el Dret a Decidir la nostra institucionalització política i el vinculem a la millora de la condició de vida individual i col·lectiva de les persones que viuen i treballen a Catalunya, al compromís amb les exigències de la qualitat de la democràcia, als drets socials –especialment en l'atenció als més febles–, a l'aprofundiment de l'estat del benestar, a la solidaritat intergeneracional, a l'equilibri territorial i desenvolupament sostenible així com a l'impuls d'iniciatives i de foment de l'actitud emprenedora i a l'assumpció de responsabilitats empresarials.
 - Ha de significar també la voluntat d'un país que vol accedir a un alt nivell educatiu i de cultura personal i col·lectiva i especialment en la defensa de la nostra llengua pròpia, que s'estén i crea lligams específics amb els territoris amb els quals la compartim.
 - Exigir l'exercici del Dret a Decidir implica també l'afirmació que Catalunya és una comunitat humana que integra, respecta i recolza les diver-

ses aportacions culturals i el pluralisme lingüístic que avui es reflecteix a la nostra societat.

-
- Les accions destinades a assolir el reconeixement del Dret a Decidir s’han de desenvolupar amb l’enfortiment de la cohesió de tota la societat catalana que proclama “com a valors superiors de la seva vida col·lectiva la llibertat, la justícia i la igualtat, i manifesta la seva voluntat d’avançar per una via de progrés que assegurí una qualitat de vida digna per a tots els que viuen i treballen a Catalunya” (EAC).
 - El civisme, el diàleg, el respecte a totes les diverses opcions democràtiques pacífiques i al pluralisme polític, ideològic, religiós i d’opcions de consciència, el rebuig a tota discriminació contrària a la llibertat i a la dignitat humana així com la fermesa en les pròpies conviccions, han de configurar totes les accions sorgides des del Pacte Nacional pel Dret a Decidir.

-
- L’exercici del Dret a Decidir també ha de significar la voluntat col·lectiva d’integració a la Unió Europea revitalitzada i a la participació en la solidaritat universal.

Per tot això ens **COMPROMETEM**

- A treballar per fer possible la màxima coresponsabilitat de tota la ciutadania envers Catalunya i el seu futur institucional a través dels valors democràtics concretats en el Dret a Decidir.
- Per això les institucions i entitats signants del Pacte, les que s’hi adhereixin en el futur o manifestin la seva voluntat de col·laborar en determinades activitats, ens comprometem en l’àmbit propi de cada una a endegar iniciatives d’abast sectorial i territorial català per tal de promoure la conscienciació ciutadana i fer pedagogia per reclamar l’exercici del Dret a Decidir que tenim tots els catalans i catalanes.
- Amb aquesta finalitat ens comprometem a coordinar-nos d’una manera eficaç al voltant d’aquest Pacte Nacional pel Dret a Decidir com a manifestació de la fortalesa democràtica i com a contribució de l’associacionisme municipal, cultural, educatiu, comunicatiu, social, civil, esportiu, generacional, sindical, empresarial i professional i com a membres de la societat civil catalana, conjuntament amb les institucions polítiques presents, en l’objectiu democràtic de l’exercici del Dret a Decidir.
- En aquest sentit cada institució i entitat signant d’aquest pacte es proposa un pla d’accions en el seu àmbit destinades a aquesta finalitat i el podrà trametre a la comissió coordinadora del Pacte Nacional pel Dret a Decidir, per tal de promoure’n sinergies i així millorar-ne l’eficàcia.

L'adhesió d'entitats catòliques i d'inspiració cristiana al Pacte Nacional pel Dret a Decidir

Intervencions en l'acte de lliurament públic de les adhesions conjuntes de les entitats cristianes al Pacte Nacional pel Dret a Decidir a la presidenta del Parlament de Catalunya. Barcelona, 31 d'octubre de 2013.

Carles Armengol. Grup Sant Jordi de Promoció i defensa dels drets humans

Membres de diverses entitats catòliques havíem anat coincidint en la preocupació per la situació del nostre país, Catalunya, i per l'atzucac jurídic i polític que fa temps viu, especialment arran de la sentència del Tribunal Constitucional, que va mutilar l'Estatut d'Autonomia aprovat inicialment pel Parlament de Catalunya, aprovat també pel Parlament espanyol un cop modificat, i referendat pel poble de Catalunya. Un greu atzucac que comporta conseqüències negatives per a les persones no es pot perllongar indefinidament.

També coincidíem a defensar, des de la nostra inspiració en el pensament social cristià –i avalats per la doctrina social de l'Església–, que la millor manera de superar aquesta situació és retornar la veu al poble. Davant els reptes que avui afronta Catalunya, no

més podem admetre respostes democràtiques. No són de cap manera acceptables les solucions autoritàries ni, no cal dir, les violentes, i cal denunciar i actuar contra qualsevol amenaça que es faci en aquest sentit

La doctrina social de l'Església, amb caràcter universal i referendada al més alt nivell en encíclics i pronunciaments pontificis, reconeix i defensa els drets dels pobles, que considera una extensió dels drets humans aplicats a les comunitats nacionals. Entre aquests drets, hi ha el dret de decidir sobre el propi futur i sobre la forma política en què es vol organitzar la nació. És a dir, el dret a l'autodeterminació.

Pel seu costat, els bisbes de Catalunya, en reiterades ocasions, han donat fe de la realitat nacional de Catalunya. Per la qual cosa, des d'aquests ensenyaments, només hi cap defensar la plena legitimitat del dret a l'autodeterminació aplicat a la nació catalana.

Els bisbes de Catalunya, a *Arrels Cristianes de Catalunya* (1985) declaren: “*L’existència de la nació catalana exigeix una adequada estructura jurídico-política que faci viable l’exercici dels (seus) drets*”. Més tard, en el document *Al servei del nostre poble* (2011), afirmen: “*Avui s’han manifestat nous reptes i aspiracions, que afecten la forma política concreta com el poble de Catalunya s’ha d’articular i com es vol relacionar amb els altres pobles germans d’Espanya en el context europeu... defensem la legitimitat moral de totes les opcions polítiques que es basin en el respecte de la dignitat inalienable de les persones i dels pobles i que recerquin amb paciència la pau i la justícia.*”

Així, doncs, en continuïtat amb la pròpia trajectòria d’arrelament al país de l’Església i de les entitats catòliques i d’inspiració cristiana a Catalunya, des del principi enunciats, i avalats per tots aquests pronunciaments dels nostres pastors, representants d’una quinzena d’entitats, a l’inici del mes d’octubre de 2013, vàrem formular una crida a les institucions i grups catòlics o d’inspiració cristiana a defensar el Dret a decidir del poble de Catalunya, mitjançant l’adhesió al Pacte Nacional pel Dret a decidir, constituït al Parlament de Catalunya per un bon nombre de forces polítiques i entitats de la societat civil.

El dia 31 d’octubre, tres setmanes després d’aquesta crida, vàrem voler significar de manera pública les adhesions que s’estaven produint lliurant a la presidenta del Parlament de Catalunya, com a representant de la sobi-

rania del poble que resideix en aquell parlament, una primera relació de les 55 entitats, o grups d’entitats, que ja havien fet aquesta adhesió i que volien fer-la pública com a testimoni de compromís amb el poble.

En la relació lliurada solemnement a Núria de Gispert, es van incloure les entitats més rellevants, sense comptar les diverses parròquies, escoles, associacions de pares i mares o grups locals que ja estan integrats en les entitats principals o que havien fet l’adhesió pel seu compte.

Entre les entitats hi ha ordes religiosos masculins i femenins –i la Junta de la Unió de Religiosos de Catalunya–; associacions familiars i educatives; centres d’estudi, pensament i cultura; associacions de laics; entitats socials; moviments de caire espirituals i pastoral; i centres de formació. Una representació, per tant, dels milers de persones que formen part d’aquestes entitats de filiació o inspiració cristiana i que aporten especificitats, sensibilitats, tradicions i formes d’agrupació i de participació dels cristians en la societat catalana ben diverses.

Així, doncs, organitzacions religioses, institucions diocesanes i entitats laïcals de tota mena ens vàrem aplegar entorn aquest objectiu. La crida va seguir i segueix oberta i ben segur que són més les entitats que s’hi han adherit.

Aquest compromís amb el Dret a Decidir del poble de Catalunya, inspirat en el pensament social cristià i en la doctrina social de l’Església, no s’ha de limitar a l’acte formal d’adhesió

sinó que ha de tenir continuïtat i conseqüències davant l'esdevenidor més immediat vers el que camina el nostre país. L'ampli acord polític per una consulta, en una data ja determinada i amb una doble pregunta consensuada, obre una perspectiva més concreta d'exercici d'aquest dret que afirmem i que caldrà defensar fins a les darres conseqüències.

Montserrat Espinalt. Delegada Provincial de les Carmelites de Caritat Vedruna de Barcelona.

El que apunta el text no és només meu, ho llegeixo sentint-me portant veu de les comunitats Vedruna de Catalunya, i amb sintonia amb els que formen part de la xarxa educativa Vedruna. Fa uns mesos, quan des d'un àmbit o altre se sentia que fóra bo pronunciar-nos a favor o no del "dret a decidir", vàrem coincidir a Vic amb una reunió de coordinadores de comunitats, es va posar el tema sobre la taula, i demanava si ens sentiríem còmodes pronunciant-nos públicament i com a col·lectiu sobre el tema. La resposta afirmativa va ser unànime. A partir d'aquí va ser fàcil escriure i respondre a la invitació d'anar al Parlament. Paral·lelament vàrem enviar a les escoles Vedruna del País (35) un text semblant perquè consensuat amb l'Equip Coordinador de Vedruna-Catalunya-Educació es fes arribar als diferents òrgans de les comunitats Educatives: personal de les escoles / Ampa's / Junes i Patronats /.... aquesta declaració d'intencions"

Davant el procés històric que està vivint el nostre país, la Institució a la qual represento, la Congregació de Germanes Carmelites Vedruna, no vol

ser-ne simple espectadora, sinó que se sent exigida a participar, juntament amb tantes altres institucions, entitats, organitzacions i persones, en l'impuls de solucions orientades a defensar allò que són Drets fonamentals de les persones i dels pobles. En la crisi que vivim, calen propostes alternatives i compromisos fermes per a obrir pas a iniciatives de futur. I el Pacte Nacional pel Dret a Decidir n'és una de cabdal importància. El desig de reconeixement, de llibertat i de justícia que bullen entre nosaltres, són signes de vida i d'esperança, dels quals les Germanes Vedruna participem i amb els quals convivim. En aquesta realitat, hi llegim trets del projecte alliberador de Déu, que reconeix la dignitat de tothom, respecta els valors de cada cultura i ens convida a impregnar la història amb paràmetres d'igualtat i de justícia.

Per a aquesta nostra adhesió al Pacte Nacional pel Dret a Decidir, no ens mou cap motivació partidista de cap signe, sinó només el compromís que sempre hem volgut tenir amb la gent dels barris, dels pobles, de les ciutats de Catalunya, per donar resposta a les necessitats i mancances de cada moment històric.

Amb el treball des de les trenta-cinc escoles on som presents i els nombrosos serveis en els camps social, de la salut i de la pastoral eclesial que assumim, fem palès que des de dins i des de baix de la realitat catalana, volem seguir al costat de les iniciatives que busquen diàleg i entesa, i que fan seu el deure de defensar els drets.

Allò que ens mou, per tant, és el compromís decidit amb la dimensió política de la caritat. Dimensió que acull, per amor a les persones, llurs iniciatives per tal d'assolir una major responsabilitat en l'orientació del propi futur, i acull també els esforços de la col·lectivitat per promoure canvis que restaurin la confiança i consolidin el nostre país com una societat de llibertat, de participació, de progrés i de solidaritat. Com a dones cridades a defensar i tenir cura de la vida de les persones i dels pobles, i com a cristianes compromeses amb els valors que l'Evangeli proclama, les Germanes Carmelites Vedruna ens adherim al Pacte Nacional pel Dret a Decidir, com a espai d'integració i de compromís col·lectiu en l'exercici d'una democràcia real que ens inclogui a tots.

Josep M. Fisa. Delegat Episcopal de Justícia i Pau de Barcelona i membre del Grup de Drets Humans

A moltes entitats catòliques ens semblava que, tot i els documents de la Conferència dels bisbes de la Tarraconense, des de l'Església, no s'havia insistit prou en aquesta opinió fonamentada en el Magisteri Social i compartida per tants creients i que compartim amb tants ciutadans. Un anhel de reconeixement de la nostra personalitat jurídica, cultural i política com a poble i que ha patit en els darrers anys un clar retrocés. I fins i tot es veu amenaçat des de diversos fronts: educació, cultural i lingüístic, econòmic, mitjans de comunicació... Tenim el deure, també com a cristians, de defensar els drets de les persones i dels pobles. Els drets van més enllà de les diverses opcions polítiques.

Amb aquest plec de firmes dels representants de les entitats catòliques i associacions d'inspiració cristiana, volem expressar que ens mou a fer aquest gest la motivació que neix de l'evangeli de Jesús. El missatge que descobrim en els evangelis és una defensa radical dels valors de la llibertat i del respecte a la persona i a la seva dignitat, amb tot el que això significa, de valors de família, de cultura, de poble, de fraternitat universal en la diversitat.

Per això hem vingut aquí al Parlament, a dir-ho amb veu comuna, sabent que en les nostres entitats cadascú de nosaltres, ens adherim a diverses opcions polítiques a l'hora de votar. La nostra adhesió d'avui no és a cap programa ni a cap estratègia, sinó al dret irrenunciable a poder decidir, sobre el futur del país que anem construint entre tots, des de fa molts segles.

És per aquest motiu que també ciitem, en la nostra adhesió, la Doctrina Social de l'Església, perquè els darrers papes, des de Joan XXIII a Benet XVI, i ara el Papa Francesc, fins als bisbes de Catalunya a l'any 1985, en el seu document *Arrels cristianes de Catalunya*, ratificat pels bisbes ara fa dos anys, també han parlat dels drets dels pobles i com cal que siguin respectats en la seva integritat cultural: llengua, història, sentit i consciència de pertinença.

Joan Pau II també ho va subratllar fa uns anys, en el seu cèlebre discurs a la Seu de l'UNESCO. De fet, aquest dret, i el que suposa, és el dret que ja es reconeix a tots els pobles, segons la Declaració Universal dels Drets Hu-

mans del 1948. I aquest dret va més enllà de la conjuntura històrica, o de l'entramat de les lleis actuals o futures.

Per això també ens sembla coherent demanar a tots els governs, siguin del color que siguin, que protegeixin aquest dret i en garanteixin i facilitin el seu exercici, per tal de fer possible una millor convivència i amistat, entre els nostres pobles, des del diàleg franc i una consciència solidària, com ha de ser entre germans.

Ens sentim compromesos, doncs, a recolzar aquest pacte, perquè creiem que és un camí obert i participatiu, amb tot el debat important que suposa. Per això mateix ens dol que, sovint, alguns representants elegits

o personalitats significatives de la nostra societat, s'apartin d'una comunicació respectuosa i dialogant.

Encara més quan això ho fan alguns mitjans de comunicació que, tot i estar a l'empара d'institucions d'Església, a la que molts de nosaltres pertanyem, utilitzen un llenguatge poc respectuós i dialogant. És a dir, no segueixen el codi ètic que és el contingut fonamental dels estatuts d'aquests mitjans.

Valorem, finalment, que el bisbe de Girona, Francesc Pardo, hagi demanat perdó per aquest fet. També nosaltres ens identifiquem amb les seves paraules i en demanem perdó al conjunt de la ciutadania.

La comunió es construeix des del descobriment i la comprensió d'altres realitat eclesials diverses

Urgeixen espais per al diàleg des del reconeixement de l'altre com a subjecte, no com a súbdit. L'Església a Espanya ha de bandejar el desdeny i el prejudici amb les esglésies locals de Catalunya.

JUAN RUBIO, director de la revista Vida Nueva.

Dues paraules resumirien el que, a judici meu, necessita avui la societat i l'Església a Espanya respecte de Catalunya, sense entrar en el que es necessita a la inversa. No és el que se m'ha demanat. Es tractaria de conjuguar dos verbs: *descobrir* i *comprendre*. És impossible comprendre el que es descobreix i, habitualment, la millor arma per a agitar conflictes, és la ignorància; i d'això... n'anem molt sobrats. Quan les bandomies creixen, s'amplien els estereotips i s'ordeixen les faules, és quan més feliços estan els qui saben que a "mar regirat, guany de pescadors". I així ens van les coses.

Es tractaria de conjuguar dos verbs: descobrir i comprendre.

descobrir es defineix així: "Trobar el que estava ignorat o amagat, principalment terres o mars desconeguts". I d'aquesta altra forma del verb *comprendre*. "Trobar justificats i naturals els actes o sentiments de l'altre". Ha de ser un viatge d'anada i tornada que combini l'ampli altiplà amb l'ample mar, com li va succeir al Quixot en el seu ja mític viatge a Barcelona:

"Tendieron don Quijote y Sancho la vista por todas partes: vieron el mar, hasta entonces dellos no visto; parecióles espaciosísimo y largo, harto más que las lagunas de Ruidera que en la Mancha habían visto (...) El mar alegre, la tierra jocunda, el aire claro (...)".

Descobrir món i estripar llunyànies; d'això es tracta. El problema és de voluntat i d'aposta de futur. Resumixo aquí, tal com raja i sintetitzada, en primer lloc algunes de les dades significatives recents del que està passant; per a expressar després la visió general que, al meu entendre, es té de Catalunya a l'Església espanyola; i

*Descobrir món i
estripar llunyanies;
d'això es tracta. El
problema és de
voluntat i d'aposta de
futur.*

paral·lelament sobre la societat catalana en general. En la base hi ha el desconeixement i la incomprensió; en definitiva, la necessitat de reconèixer a l'altre com a "subjecte", no com a súbdit. I això, també referent al que és eclesial, terreny en el qual trobem més uniformitat que comunió.

Molts i diversos actors en un gran escenari

El novembre de l'any passat, els bisbes espanyols es reunien per a l'Assemblea Plenària. En el discurs inaugural el president, el cardenal arquebisbe de Madrid, **Antonio María Rouco Varela**, que al març d'aquest any abandonaria el càrrec, va posar, sense avisar, com Ponç Pilat al Credo, el difícil assumpte dels "nacionalismes", en al·lusió clara a la *qüestió catalana*, dient:

"Ens preocupa també que la unió fraterna entre tots els ciutadans de les diferents comunitats i territoris d'Espanya, amb molts segles d'història comuna, pugués arribar a trencar-se (...) La unitat de la nació espanyola és una part principal del bé comú de la nostra societat que ha de ser tractada amb responsabilitat moral".

En el discurs escrit, en una nota a peu de pàgina que no arribà a llegir i que es va escapar als periodistes presents, cità textualment al teòleg jesuïta **Henry De Lubac** :

"La temptació de constituir Esglésies nacionals no sempre s'ha aconseguit superar. I no és segur que fins i tot al nostre segle s'aconsegueixi vèncer-la sempre i a tot arreu. Almenys, sota la forma encara benigna que consistiria a afrontar massa coses des d'una perspectiva massa estreta, o a posar de tal manera l'accent a l'Església local, que s'acabi per enfrontar-la amb altres nacions, o a separar-la pràcticament del centre i perdre el sentit de la catolicitat".

Més endavant, en el seu discurs, va tornar al tema, obsessiu de vegades en les seves intervencions. En abordar les situacions que a l'Església espanyola ocupen i preocupen avui, va apuntar, com un dels greus problemes el d'aquesta unitat com a bé moral.

Tots varen entendre que les seves paraules no eren una altra cosa que la reacció al comunicat que uns dies abans, després de la celebració de la beatificació dels màrtirs de la guerra civil celebrada a Tarragona, els bisbes de la Conferència Episcopal Tarraconesa havien emès reiterant la petició de perdó per "les mancances i els errors que, com a membres de l'Església, hagin pogut cometre en un passat més o menys llunyà". En el text, els prelats catalans demanaven que es valorés

"el paper insubstituïble que han tingut l'Església i el cristianisme en la història mil·lenària de Catalunya (...) i

com en el passat recent, l'Església va lluitar decididament en favor de la reconciliació, els drets humans i el resabliment de les llibertats, en temps molt difícils i molt abans de la transició democràtica”.

També durant aquells dies, els mateixos prelatats catalans expressaven el seu malestar per “el clima d’agressivitat i la manipulació de continguts que es fa en alguns mitjans de comunicació sobre el conflicte sobiranista”, referint-se concretament a 13TV, propietat de l'Església, i de la qual, segons van dir, “s’espera comprensió i diàleg responsable i fructífer... per a construir una cultura del respecte, la tolerància, el diàleg i la solidaritat entre les persones i els pobles, tal i com ensenya la Doctrina Social de l'Església”.

No era la primera vegada que, des d’instàncies jeràrquiques tant altes, s’aprofitava l’ocasió per a llançar dards contra els nacionalismes i concretament sobre Catalunya. També va passar amb la nota publicada abans de les eleccions generals que van donar el triomf al PP. La Comissió Permanent de l’Episcopat transcrivía, gairebé literalment, l’habitual text previ a qualsevol consulta electoral, tot i que en aquest hi sortia quelcom insòlit, innecessari, i que titulaven: “Sobre els nacionalismes i les seves exigències morals”. Durant aquells dies el tema sobiranista català estava candent sobre la taula i per totes bandes es demanava mesura i serenitat. La nota de l'Església sols va posar nerviosisme i tensió. Tot i que les votacions de documents són secretes, sí se sap que hi va haver quatre abstencions. A la Comissió Permanent són quatre els bis-

bes de diòcesis catalanes. Secrets a veus!

Són dades paradigmàtiques, a les quals caldria afegir-hi altres successos ocorreguts en aquests últims anys, sense remuntar-nos a anys enrere on en podem trobar molts altres de gran vàlua per comprendre el que succeeix.

Al costat d’aquestes dades, i en benefici d’inventari, incloc algun nom propi, sabent que hi ha un nom propi per excel·lència, el poble cristià que camina a Catalunya amb la mirada posada en l’evangelització d’aquella terra, assentada en profundes arrels cristianes i que, amb grans desafiaments, ha sabut ser a les fronteres més dures de la missió: bisbes, sacerdots, religiosos i laics que cada diumenge, en resar el Credo dels Apòstols, expressen una de les notes de l'Església que en la resta del país s’omet i que expressen la seva fidelitat a Roma: “Crec en l’Esperit Sant; la santa Mare Església Catòlica, apostòlica, romana”.

Tres noms propis i tota “l'Església a Catalunya”

El primer nom propi és el de **Benet XVI** que visitava Barcelona el novembre del 2010, en vigílies d’unes eleccions decisives i importants. A nivell eclesial se celebrava el 25è aniversari d’un dels documents claus per entendre aquelles esglésies locals: *Arrels Cristianes de Catalunya*. El professor **Torralba**, es va referir a la seva actualitat i oportunitat del text, així com al que, amb motiu del seu aniversari, els bisbes actuals van escriure.

Deia el professor **Torralba**: “Les arrels de l’arbre no es veuen a simple vista, però són els que sostenen i suporten en cas de vents. En moments d’incertesa cal aprofundir en elles i expressar-les sense temor ni complexos”.

La visita del Papa a Catalunya, sobre la que s’ha estenent, amb estadístiques no fiables que caldria comparar amb altres de la resta d’Espanya, el qualificatiu de “descristianitzada”, era convenient i l’ocasió la va brindar la consagració del Temple de la Sagrada Família, símbol clar de religiositat en una ciutat que comença a canviar de fisonomia.

Allà, el professor **Ratzinger** va reivindicar el “camí de la bellesa” en la recerca de la Veritat i, en les poques hores que hi va ser, va aconseguir esvaïr moltes falòrnies, amb intervencions en la llengua de Maragall, cosa que no va fer en les seves hores prèvies amb la de Castelao, una dada que no va passar inadvertida als qui, també en aquells dies, recordaven l’anècdota de la resposta que, en una ocasió, va donar el papa a un periodista que li va preguntar si ell es considerava alemany: “io sono bávaro, non sono tedesco”.

Un altre nom és **Tarsicio Bertone**, una de les vies obertes i directes de l’eix Barcelona-Roma, i que va propiciar aquell pont necessari en aquell moment. Va poder apreciar-se en l’entrevista que **Enric Juliana** li feia per a *La Vanguardia* uns dies abans de la seva visita. El llavors Secretari d’Estat, que havia estat diverses vegades a Barcelona i en altres punts de la geografia catalana, tant en visites privades

com oficials, va tornar el 25 de setembre de 2012 per rebre el *Premi Internacional de la Fundació Comte de Barcelona*, que inspira el *Grup Godó*, editor de *La Vanguardia*. Va ser una convergència d’elements en moments delicats. En els discursos, des del Rei fins al cardenal Sistach, el nunci del papa i el mateix premiat, es va repetir una estrofa important i necessària: urgeix l’enfortiment de ponts que uneixin a les institucions, especialment en moments de crisi i desempament. Era un missatge de Roma amb la seva habitual *finezza*.

Urgeix l’enfortiment de ponts que uneixin a les institucions, especialment en moments de crisi i desempament.

I un tercer nom, **Josep Maria Soller**, abat de Montserrat. A ningú se li escapa la força i la significació, no sols històrica sinó també actual, del monestir i l’abadia benedictina, referència religiosa, devocional, cultural i social de la terra catalana. Desconèixer-ho, o menysprear-ho, és un signe d’estultícia que poc edifica. Unes recents declaracions seves, van posar en evidència una cosa de la qual anem parlant. En una intervenció pública, utilitzant una partícula condicional, i referint-se al debat actual de la sobirania i a la consulta prevista, va dir: “Si Catalunya votés a favor de la indepen-

dència, a partir del que s'ha fet en altres contextos, m'imagino que el Vaticà establiria relacions diplomàtiques amb aquest nou Estat, com ho ha fet amb tots els nous estats que s'han anat creant. Això seria el normal". La Nunciatura Apostòlica a Espanya no va tardar a precisar les paraules de l'abat amb una nota oficial en la qual manifestava que les declaracions de l'abat són opinions de la seva exclusiva responsabilitat personal i no reflecteixen en absolut la posició de la Santa Seu sobre que "un eventual estat català seria reconegut pel Vaticà". Així les coses, es fa difícil el diàleg. No convé perdre de vista, si es vol comprendre a l'Església i a la societat catalana, tot el que significa Montserrat.

Però hi ha molts altres noms propis que han anat mostrant que Catalunya no ha deixat de ser catòlica, malgrat els baixos percentatges en les estadístiques. Significatiu va ser el seu compromís polític i social en el pasat recent. Va ser igualment molt important l'activitat sacerdotal en els anys del postconcili amb comunitats formades, il·lusionades, entregades, enfortides. També forta i significativa va ser, i és, la presència de la vida religiosa en aquesta terra, bressol de grans sants fundadors. Els religiosos i religioses, si bé, com en altres llocs, es veuen afectats per l'escassetat de vocacions, a Catalunya mantenen un nivell de feina a les perifèries i fronteres, digne de tenir-se present. I un laïcat que busca significació al món del treball, de la política i de la cultura. Jordi Pujol els ha anomenat "el derrotat exèrcit de Montini".

En aquests dies s'espera la successió del cardenal arquebisbe de Barcelona, **Lluís Martínez Sistach**, que ja va presentar, en complir l'edat canònica, la seva renúncia al Papa. S'estudien noms, se n'intueixen d'altres, però a ningú no escapa que Roma ha d'entendre que el desig de bisbes catalans va més enllà del localisme. **Jordi Llisteri**, director del portal *Catalunya Religió*, professional ben informat dels temes eclesials catalans, recordava recentment, davant de la notícia que el cardenal **Cañizares** pogués ser nomenat nou arquebisbe, que el 1966 Pau VI va preguntar en una audiència al llavors abat de Montserrat **Brasó**, sobre les protestes generades pel nomenament de **Marcelo González** com a arquebisbe de Barcelona. El papa es va mostrar dolgut perquè, com va dir, ell estimava molt Barcelona i li havien assegurat que Don Marcelo era el millor de tots els candidats possibles. Llisteri conclou que l'error podria repetir-se 50 anys després, subratllant que l'important no és que ell sigui el candidat, sinó que l'important és com i quina informació arriba al Papa de cara a nomenar algú que no sintonitzés amb el moment que viu la societat catalana, no només a nivell polític. A Catalunya es donaria per finalitzada l'esperança de renovació i conversió eclesial promoguda per ell.

Resumeixo en tres punts breus la visió que, segons el meu parer, es té, des de fora, de l'Església catalana i en uns altres tres les propostes per a una comunió eclesial des del respecte, i un desig de més coneixement de la realitat eclesial i social catalana.

Tres estereotips

1. Es creu de forma generalitzada que l'Església a Catalunya ha jugat més un paper polític que eclesial, servint com a ariet del nacionalisme, al qual ha alimentat freqüentment des de la cultura i la llengua fins a la mateixa intervenció en assumptes polítics, socials i econòmics. Per als qui desconeixen la realitat, més enllà de les ideologies conservadores o progressistes, a Catalunya s'ha encavalcat l'evangelització amb les estratègies nacionalistes, dutes a terme des de les més diverses ideologies.

A Catalunya, s'ha encavalcat l'evangelització amb les estratègies nacionalistes, dutes a terme des de les més diverses ideologies.

2. Igualment es creu que l'Església a Catalunya, en els últims anys, ha posat més accent en la seva comunió i comunicació amb Roma, menyspreant la Conferència Episcopal. No és difícil trobar en el conjunt dels bisbes espanyols, amb honroses excepcions, un cert imaginari col·lectiu a la defensiva, i fins i tot a la contra, de vegades, alimentat per responsables significatius. Fins i tot arriba a molestar la poca escenificació de la divisió per part del col·lectiu episcopal de la Tarragonina, una cosa que, fa uns anys, es vivia amb virulència a Madrid.

Es creu que l'Església a Catalunya, en els últims anys, ha posat més accent en la seva comunió i comunicació amb Roma, menyspreant la Conferència Episcopal.

3. I una tercera visió errònia és la idea generalitzada, no menys important, i que té a veure amb la manipulació que s'ha fet al llarg dels últims 50 anys de la població emigrant a Catalunya. Per a molts cristians, s'ha dut a terme un procés d'ideologització de la massa d'emigrants, utilitzant el fet religiós com a vehicle per a l'extensió del nacionalisme. És una cosa que en els últims anys es pensa amb certa virulència, alimentada, fins i tot, pels mitjans informatius, alguns dels quals són propietat de l'Església.

Tres propostes de futur

1. Establir vies de comunió i col·laboració, respectant i coneixent la realitat eclesial catalana i la seva riquesa, aprofitant les seves fortaleeses, i creant espais de treball conjunt, fins i tot en les mateixes estructures oficials.

2. Fomentar un llenguatge positiu, amb missatges de serenitat i reconciliació, evitant que s'encengui el foc.

3. Dur a terme propostes conjuntes amb altres províncies eclesiàstiques, creant grups d'estudi i treball, donant suport al laïcat i continuant harmonitzant la comunió en la rica varietat eclesial.

No sols es tracta de descobrir i conèixer, principalment el repte és “voler” fer-ho. Voluntat decidida.

Dues velles opinions personals sobre la qüestió catalana

Poso per acabar dues editorials que vaig signar a la revista de la qual en sóc responsable, *Vida Nueva*, que ha fet una aposta mensual amb un suplement per a les esglésies catalanes, i en la seva llengua. Les transcriu aquí reafirmant-me en les idees expressades i que poden servir a l'objectiu d'aquest article.

Catalunya. Les seves arrels cristianes i el seu futur

“El proper dia 27 de desembre se celebra el 25è aniversari del document subscrit pels bisbes de les diòcesis catalanes **Arrels Cristianes de Catalunya**, un text bàsic per a poder entendre la realitat de l'Església que peregrina en aquelles terres (els adjectius i les preposicions donen igual, qüestionar-los és un tema fútil). Era un text viu, marcat per l'aplicació del Vaticà II i il·luminat des de la il·luminació i la responsabilitat; un text que ha servit d'impuls per a experiències d'Església no prou valorades i enteses, i que

han estat atacades injustament des de cert anticatalanisme que es viu a la resta d'Espanya, atiat per interessos diferents als religiosos.

Aquell document no era perfecte, però sí que era una base de treball seriosa que ha servit de plataforma evangelitzadora per a aquelles velles Esglésies que busquen la seva arrel per donar resposta al futur i que, en el soroll secularista, han sabut mantenir l'ardor conciliar. No es pot responsabilitzar, com de manera malintencionada es fa, a aquell document i al pla pastoral del secularisme que envaeix la societat catalana, i que no és res més que un avançament del que la resta del país ha començat a viure. El document episcopal, treballat amb una àmplia participació, continua viu.

*Tan cert és això que de la seva importància i vigor n'han donat fe els actuals prelats catalans, que en la seva última reunió deien: “Ens reafirmem en el que ja els nostres predecessors ensenyaven al seu document **Arrels Cristianes de Catalunya**, del qual celebrarem el 25è aniversari el proper desembre, que demana una nova reflexió i que continua essent un referent significatiu en les actuals circumstàncies (...) Respectant la pluralitat d'opcions que es donen entre els cristians i en la nostra societat, convidem a tots a promoure el diàleg i l'encontre, per aconseguir una convivència pacífica, justa i duradora”.*

Els bisbes demanen, reconeixent el seu valor, “una nova reflexió”, i demanen un esforç de diàleg davant de la “pluralitat d'opcions”. És oportú,

ja que el temps passa i es fa necessària una reflexió partint de la realitat actual. La visita del Papa a Barcelona ha estat un dels tonificants més forts que ha rebut l'estima d'unes comunitats eclesials marcades per la crisi en la identitat cristiana, com succeeix en altres llocs d'Espanya, amb creixents índexs de secularisme. Unes Esglésies que han patit l'atac i el menyspreu d'altres llocs. Unes Esglésies que han hagut d'enfortir els seus vincles amb l'Església de Roma per no perdre la seva genuïna i vella eclesialitat, qüestionada per alguns sectors de l'Església oficialista. L'Església de Catalunya necessita un vot de confiança per part de la resta de les Esglésies espanyoles, i necessita replantejar-se amb vigor aquell document base. S'estan fent diverses reflexions en els més diferents ambients. És bo que es pugui fer, que es pugui escoltar i que es pugui parlar. El document **Arrels cristianes de Catalunya** expressava el que llavors deia l'Església en relació amb el nostre país i que ha constituït, i continua constituint, un referent per a l'acció pastoral. Es tracta de construir Catalunya des de les seves arrels fent cultura, economia o política a partir de les grans idees que també el cristianisme ha aportat. A Catalunya s'han posat les bases per poder conviure en una sana laïcitat. Aquell document ho va fer i, ara com ara, les relacions entre l'Església i els governants poden afavorir un espai per a aquesta feina en comú.

(Número 2.733 de *Vida Nueva*.
Desembre de 2010)

La qüestió catalana. Urgeixen espais de trobada

"La tardor ha arribat amb noves preocupacions. Reverdegen els problemes quan abunden els serrells. Torna la "qüestió catalana". Era previsible. Augmenta la xaranga, treu el drap, cimbell a la palestra ibèrica. L'"assumpte català", no resolts en el passat, torna a l'escenari. I ho fa amb claus semblants a altres períodes històrics, però també amb nous aspectes derivats de solucions parcials. Sobre la taula s'està llançant molta bilis, molta diatriba, de vegades mancada de fonament, més guiada per imaginaris col·lectius on abunden els tòpics que per assenyats diàlegs. Despertar vells fantasmes no és bo per al "reñidero espanyol", aficionat a la traca i el reny verbal. Caldria analitzar el que aquest assumpte té de reclam irresponsable per desviar l'atenció dels greus problemes actuals. Urgeix la mesura en la classe política, econòmica, cultural, social, religiosa i periodística. És necessari construir bases d'entesa.

L'"assumpte català" es converteix en "problema" quan entra a l'escenari la política de trinxera i tot es redueix a una mútua envestida sobre la taula, distraient la societat dels problemes reals, tant a Catalunya com a la resta d'Espanya: activació de l'economia, consolidació de l'Estat de benestar, creixement de l'autoestima, canvi en els paradigmes ètics i socioculturals, aposta per les joves generacions, regeneració ètica de la vida política, econòmica i social, participació activa de la societat civil... Aquest problema reverdeja

cada vegada que Espanya té greus dificultats amb si mateixa. De vegades, l'epicentre de les contrarietats està més en el centre que a la perifèria. Quan el centre no dóna solucions, la perifèria les busca. És perillosa la retroalimentació. Reclama el diàleg constructiu que parteixi del reconeixement de la identitat de l'altre, com a subjecte, no com a súbdit. Les altres coses podran arribar amb major o menor encert i tot dependrà de la classe política i del seu "savoir faire". Als uns i als altres els interessa crear punts de trobada al marc constitucional. I la Carta Magna reconeix tant el dret a la consulta popular com el dret a la defensa de la unitat del territori. Una història comuna de segles de convivència mereix una reflexió pausada sobre el futur que es vol brindar.

La societat civil, plataforma al servei de la qual hi ha el polític, té dret

a expressar-se en defensa de les llibertats per les quals tants homes i dones han treballat més enllà i més ençà de l'Ebre. Vetllar per això és tasca no només dels polítics de l'Estat, també dels polítics catalans, votats pel poble. Ningú no s'ha d'estranyar de la posició de l'Església a Catalunya. Als seus pastors correspon acompanyar i il·luminar. No poden viure d'esquena. Han fet el que havien de fer: ser al costat del poble i participar dels seus goigs i esperances, de les seves alegries i tristesses. Amb aquesta actitud serveixen a la reconciliació. La seva actitud no l'han inventat ells. Ja és en el Magisteri i en la Doctrina Social. Juntament amb els seus germans, ofereixen claus que superen les formes polítiques concretes. Així faciliten un camí comú que va més enllà d'una figura política determinada i que condueix a la dignitat dels pobles i les persones."

(Número 2.820 de *Vida Nueva*.
Octubre de 2012)

Altres mirades des de fora de Catalunya

Introducció

Ens ha semblat interessant recollir les opinions de diferents persones d' d'altres parts d' Espanya, sobre el procés que estem vivint a Catalunya.

Hem enviat, per tant, unes quantes preguntes (que més avall transcrivim) referides, sobretot, al dret a decidir a un conjunt de persones relacionades amb la revista germana **Pastoral Misionera**, que en els darrers anys va canviar el nom pel de Frontera. Fa uns dos anys Frontera que va deixar d'existir. Precisament, en aquest mateix número de la revista, recollim l'acte de presentació del llibre de Casimir Martí, en el qual ha publicat la història d'aquesta revista. També hem connectat amb algunes persones que formen part de moviments d' Acció Catòlica.

Cada persona ha respost amb tota llibertat, alguns seguint les preguntes, altres ja han desenvolupat el seu pensament responnent solament a la primera o altres han fet el seu comentari de forma més general.

Val la pena reflexionar sobre el que ens diuen, què pensen i com ens veuen des de les Espanyes, persones que, com es denota en les seves respostes, tenen una alta sensibilitat social i els preocupa molt el moment dur i crític que passa avui el capitalisme

globalitzador que restringeix encara més les llibertats de les persones, i dels pobles, i en especial dels més necessitats. És molt interessant, pel nostre debat, copsar la imatge que donem com a poble, i les coneixences i desconeixences del que som. El procés de Catalunya, que es vol pacífic i democràtic, necessita opinions, dubtes i interpel·lacions que ens poden fer des de fora, tant per ajustar més els nostres arguments, com per sentir i exercir, autènticament, la germanor amb el poble i els ciutadans espanyols.

Agraïm aquestes respostes per la seva sinceritat i sobre tot perquè no tem a faltar paraules pensades, amb arguments de debò, que provinguin de pensadors, escriptors, polítics o senzillament ciutadans d'altres llocs de les Espanyes.

Les preguntes que vam enviar són:

1ª Quina opinió us mereix el procés, el debat que s'està produint a Catalunya, en general? com el valoreu?

2ª Distingint el dret a decidir de l'opció per la independència, ¿com veieu que a Catalunya entre un 70% i un 80% vulgui decidir sobre el seu futur?

3ª ¿Com es veu en el vostre entorn

de grups, comunitats, moviments, associacions, ciutadania, comunitat autònoma... aquest procés català?

4ª ¿Coneixeu alguns moviments o plataformes a favor del dret a decidir dels vostres grups, que ajudin o puguin ajudar a aquest procés a Catalunya?

5ª Des del punt de vista cristià i pastoral, ¿quines orientacions veieu importants a tenir presents en aquesta qüestió?

Mn. Fernando Rivas Rebaque, doctor en Teologia, biblista, filòleg i professor de Patrologia i Història de l'Església a la Universitat de Comillas. Consiliari de l'ACO a Madrid

1ª Quina opinió us mereix el procés, el debat que s'està produint a Catalunya, en general? com el valoreu?

La meua opinió al respecte és bastant negativa:

- Crec que no s'ha sabut escollir el moment més oportú (no entra dins dels problemes més greus que tenim).
- Pot servir per escollir d'altres qüestions de fons (sortides cap endavant quan no hi ha projectes polítics alternatius en profunditat).
- Respon a la realitat, bé que d'una manera nostàlgica (mites idíl·lics fundacionals, model segle XIX) o reactiva (enfrent de la globalització que ens envaeix, localismes i nacionalismes de nou encuny).
- Pot fer-nos oblidar els problemes

de fons que té el nostre món (relació capital-treball, tercer i quart món, ecologia, paper de la dona...)

- Està liderat per grups que m'inspiren poca confiança (burgèsia desplaçada dels processos internacionals, classes polítiques sense contacte amb la realitat i desitjoses de protagonisme, intel·lectuals localistes, segona generació d'immigrants desitjosa d'adquirir una nova identitat...)
- I, per a mi el més preocupant: un procés que molt fàcilment deriva cap a la generació d'identitats excloents (nosaltres-ells), germen d'actituds i comportaments difícilment controlables amb posterioritat.

2ª Distingint el dret a decidir de l'opció per la independència, ¿com veieu que a Catalunya entre un 70% i un 80% vulgui decidir sobre el seu futur?

Aquesta afirmació "decidir sobre el futur" em sembla una fal·làcia sociològica en tota regla. Si a Madrid, Sevilla, Senegal o Kuala-Lumpur es preguntés a la gent si vol decidir sobre el seu futur, el lògic és que hi hagi una gran majoria que digui que sí; allò estrany és que hi hagi un 20% o 30% que digui que no vol decidir sobre el seu futur.

A més és una pregunta capciosa, per què en realitat la major part del nostre futur està programat i dissenyat per un sistema econòmic, polític i social liderat per una reducidíssima minoria, i la gran majoria no podem decidir sobre el nostre futur, sinó sobre una part molt reduïda d'ell mateix

(en aquest cas si vols ser independent políticament de..., o no).

Aquest tipus de plantejaments serveix més com a una espècie de vàlvula d'escapament per a no enfrontar-se a una alternativa global, i sol funcionar com una plataforma ideològica ideal perquè després, uns grups determinats prenguin, sense comptar amb la majoria, una sèrie de decisions posteriors. Per a ser honestos hauríem de continuar amb aquesta pregunta en tots els casos: vols tenir una democràcia participativa o assembleària? Vols tenir un sistema capitalista neoliberal o altre? Vols que la propietat privada sigui el dret inviolable a la nostra societat?, i així en totes les coses.

3ª ¿Com es veu en el vostre entorn de grups, comunitats, moviments, associacions, ciutadania, comunitat autònoma... aquest procés català?

El debat no forma part de la meua agenda quotidiana i sols en parlo quan estic amb gent de Catalunya o em demanen parlar sobre el tema, la qual cosa succeeix en casos excepcionals. La gent del meu voltant té una opinió, o bé molt negativa (si se'n volen anar, que se'n vagin ja i ens deixin en pau), o bé de cansament (ja estan aquí una altra vegada, segur que volen treure'n alguna cosa). És molt estrany trobar persones que es plantegin la qüestió seriosament, veient-ho com una necessitat real de les persones, amb unes reivindicacions legítimes, que responen a un desig profund, etc.

4ª ¿Coneixeu alguns moviments o plataformes a favor del dret a decidir

dels vostres grups, que ajudin o puguin ajudar a aquest procés a Catalunya?

No en conec cap. Estan en d'altres "guerres": immigració, toxicomanies, Càritas, sindicats, plataformes eclesials, paper de la dona.... Aquesta qüestió no la veuen com quelcom proper o que pugui entrar dins dels seus objectius.

5ª Des del punt de vista cristià i pastoral, ¿quines orientacions veieu importants a tenir presents en aquesta qüestió?

Crec que no hauríem de perdre mai de vista una sèrie de qüestions:

a) La dignitat comuna i inviolable de la persona humana, sigui quina sigui la seva condició: raça, gènere, nacionalitat, classe social, educació... Tot@s estem iguals i tot@s som diferents.

b) La importància d'allò concret, particular, però obert i amb projecció a allò universal i allò fratern. El cristianisme neix com un fenomen local, però amb una dimensió universal: tots i totes som fills i filles de Déu i, per tant, germans. Quan es perd tant la dimensió d'allò fratern com la dimensió del que és universal podem fàcilment caure en marginacions i exclusions. Però, també parlar sols de l'universal, sense concretar en el particular, en el concret, sol ser una de les maneres més enganyoses de les injustícies.

c) Ressaltar cada vegada més els elements comuns que compartim els humans en una època en la qual es cerca la identitat per la diferència.

d) No perdre mai de vista la prio-

ritat de la part més dèbil i vulnerable: mirar, en cada cas concret, on està la part més fràgil, més necessitada, per a destinar en ella la nostra atenció i la nostra praxi.

e) Seria bo reflexionar sobre la importància de la nostra fe trinitària: Pare, Fill i Esperit, iguals en substància, íntimament vinculats, amb diferents missions. Veure com la Trinitat es pot convertir en un model polític, però tenint cura de no ser manipulats o manipulats per interessos espuris.

Mn. Eubilio Rodríguez, Asociación Cultural “Frontera Conversaciones y Debates”. Palentí, un temps consiliari de la JEC (Juventud Estudiante Católica) a Madrid, i rector de la parròquia de San Fermín, al barri d’Usera i de la parròquia de la Cañada Real, de Madrid.

1ª Quina opinió us mereix el procés, el debat que s’està produint a Catalunya, en general? com el valoreu?

Agraeixo l’oferta d’obrir la vostra reflexió, i que ens doneu l’oportunitat d’aportar les nostres opinions. Tot i que la qüestió nacional és un tema sobre el qual no he pensat massa, ni en tinc idees molt clares, aprofito aquesta invitació per a expressar en veu alta algunes impressions. Sols són això, impressions que haurien d’afinar-se més en un debat més rigorós, i com a impressions les presento.

Crec que hi ha un fet major cada cop més clar que està determinant la vida dels pobles, respecte al qual cal anar situant d’altres decisions en la

vida social: l’hegemonia d’un capitalisme cada cop més salvatge i depredador, sense fronteres i/o que, a més, utilitza les fronteres sols quan el beneficia.

Em refereixo a una globalització d’intercanvis financers que faciliten inversions cada cop més especulatives i on produeixen més plusvàlua i més ràpida; a una globalització comercial però asimètrica: aranzels sols quan convé als països rics, etc, etc., i establiment o mantenint les fronteres per als drets socials, la fiscalitat, el repartiment del treball, etc, etc. Em refereixo també a un capitalisme depredador que extreu benefici de privatitzar-ho tot, de l’espoli de béns comuns, els drets socials per a fer-ne mercaderies i extreure’n també plusvàlues per als seus accionistes.

Per altra banda, tot indica que al nostre país estem entrant en temps de processos destituïu-constituents; en moments d’haver de tornar a decidir sobre moltes qüestions respecte la convivència política del que avui és l’Estat Espanyol, que ja no es pot separar del que, per a bé o per a mal, és la Unió Europea. Es tornen a plantejar la qüestió social, la qüestió religiosa, la qüestió nacional, etc. És normal que en la vida dels pobles, de tant en tant, es replantegin les qüestions fonamentals de la convivència. La realitat històrica canvia i inevitablement s’han d’adaptar les estructures sociopolítiques a les noves realitats.

A nivell de principis, també de la doctrina social de l’Església, crec que qualsevol poble pot, si ho considera

oportú, pertànyer o no a un conjunt més ampli de pobles. Però, també crec que aquesta decisió no es pot abstreure d'aquestes circumstàncies que estem vivint tots els pobles que avui composem l'Estat Espanyol. ¿Per què precisament ara, quan les coses es posen difícils per a tots, n'hi ha que es plantegen la possibilitats de canviar el seu sistema de relacions i organitzar-se pel seu compte?

També entenc el vostre cansament, d'aquests darrers anys en les relacions amb els aparells de l'Estat i l'escassa comprensió per part d'una bona part del centralisme per a trobar noves formes de convivència. No s'han tingut en compte per a res altres alternatives, com la que recorda Vincenç Navarro, la que potser estigui a l'origen de la creixent simpatia de l'opinió pública catalana per la sortida independentista:

“L'altre visió d'Espanya és la republicana i pluricèntrica, que aparegué (sense poder desenvolupar-se mai), en uns inicis, sobretot durant la II República, i que oferia el potencial de possibilitar una altra Espanya, una Espanya més democràtica, polièdrica, policèntrica i no radial, laica, plurinacional i federal. Visió que permetia poder desenvolupar una altra via diferent a la visió de l'Espanya uninacional i radial. Aquesta altra visió va aparèixer als programes de la futura Espanya democràtica de la majoria dels partits d'esquerra” (Vicenç Navarro, “Las dos Españas: la monàrquica y la republicana”, *publico.es*, 8.4-2014)

En conseqüència, i tenint en compte tots aquests factors, quan es parla

del dret a decidir, la meva opinió provisional seria la següent: en el context indicat més amunt, penso que les possibilitats reals de decisió estan gairebé anul·lades per uns sistemes polítics cada vegada més dependents de les decisions dels poders econòmico-financiers. Cada vegada està més clar que són els únics que tenen una capacitat real de decidir.

Segons la meva opinió, per tant, del que es tracta és de com acumular la força suficient per a fer front a aquests grans conglomerats de les corporacions empresarials i entitats financeres globals que s'estan consolidant com els nous senyors feudals per sobre dels Estats. Per fer front a aquesta situació, què és més eficaç?: tornar a unitats de convivència més reduïdes, amb una major identitat nacional o més aviat tot el contrari: reforçar els mecanismes dels Estats tal i com estan ara i fins i tot ampliar-los en una Unió Europea, i sens dubte des d'una altra orientació diferent a l'actual?

En aquest context em dona la impressió que les qüestions nacionals són, com a poc, una maniobra de distracció que tenen els pobles entretinguts amb preocupacions que els impedeixen pensar i organitzar-se al voltant dels veritables problemes que tenim tots avui. O són quelcom més preocupant: operacions que, en el cas de tirar endavant, beneficiaran encara més a aquest capitalisme globalitzat. Donat que serveixen per establir fronteres més grans entre els grups humans de les que ja tenim. El que portarà, crec jo, com a conseqüència, ma-

jors dificultats per establir unes estratègies de resposta a aquestes estratègies d'un capitalisme salvatge.

En tot cas, penso que no estaria malament que a l'hora de decidir sobre un futur que ens implicarà a tots, podríem fer-ho de manera consensuada, una espècies de “divorci civilitzat”, “separació amistosa” perquè la separació, si ha de produir-se, ens afecta també, i perquè la realitat global que seguirà influint i condicionant la vida de tots, junts o separats, és més àmplia que els nostres problemes “familiars”.

Com deia, sols són impressions i com a tals les ofereixo. Seria interessant debatre-les tranquil·lament per a contactar amb altres que pensen de manera diferent.

Antonio Albarrán, membre de l'Asociación Cultural “Frontera Conversaciones y Debates”. Toledà, ex-capellà a Madrid, havia estat Delegat de Pastoral Obrera a la diòcesi de Madrid, i molts anys director de la revista Pastoral Misionera i de l'Editorial Popular.

1ª Quina opinió us mereix el procés, el debat que s'està produint a Catalunya, en general? com el valoreu?

– Mai he sospitat que hi havia un debat, un procés. El que es percep des d'aquí és que hi ha una decisió presa i perfilada per un nucli o sector de persones i grups que estan conduint bé el calendari, aprofitant l'oportunitat que

brinda un govern central enrocat en la sense raó.

- Fa un dies vaig entra a internet a la pàgina de ANC (Assemblea Nacional Catalana). Em resulta difícil posar noms i cares a les referències que surten allà. Per exemple, en l'apartat sectorial, qui està darrera del que s'anomena “sector o sectors cristians”?
- S'estan promovent debats o mesures addhesions?

2ª Distingint el dret a decidir de l'opció per la independència, ¿com veieu que a Catalunya entre un 70% i un 80% vulgui decidir sobre el seu futur? i

3ª ¿Com es veu en el vostre entorn de grups, comunitats, moviments, associacions, ciutadania, comunitat autònoma... aquest procés català?

– Costa distingir el dret a decidir de l'opció per la independència. Qui dels qui ho plantegen ara, o ho han plantejat, o ho plantejarien en un futur amb la mateixa força i urgència amb què ho plantegen al referir-se a la separació política del conjunt d'Espanya?

– Realment es planteja despertar l'exercici de la participació en totes les decisions que afecten a la vida dels barris, de les ciutats, de l'economia, de l'organització de l'escola o l'atenció sanitària? ¿Per què no es planteja ja concretament la projecció del dret a decidir sobre algun dels problemes bàsics, importants de veritat, en què podem imitar-vos i dir “els amics de Catalunya canviaran seriosament la situació”?

– Penseu que a Vallecas no som aliens al debat fins i tot sobre

Catalunya. Per exemple, pel dia 22 d'abril teniem previst a Vallecas Todo Cultura un Debat amb el tema “*Cataluña. ¿Qué hacemos ahora?*”. Participaren al debat un Magistrat del Constitucional (Luis Ortega) i un diputat de CIU al Congrés (Carles Campuzano). I vàrem convidar expressament a persones del tarannà habitual en aquests debats, els tocats per la cultura socialista, esquerra unida, etc... Semblants als d'Àvila. Ens agradaria aconseguir, en aquest cas i en altres, el que demanava J. Ramoneda recentment a El País (06-04-14): fer democràcia deliberativa, enraonar, raonar en comú, entre varis, conversar de veritat...

4ª ¿Coneixeu alguns moviments o plataformes a favor del dret a decidir dels vostres grups, que ajudin o puguin ajudar a aquest procés a Catalunya?

Evitaria el risc d'un nou confessionalisme. Aquest tuf em dona la redacció del “sector dels cristians” a la ANC. Continuo creient que és més net i més modern el que formula J. Bertrán a “Los difíciles caminos de la misión obrera”: la comunitat creient no és la comunitat núm. 10 en un barri; és la comunitat núm. 0, perquè els cristians han d'estar presents a les diferents comunitats o grups d'un barri.

5ª ¿Des del punt de vista cristià i pastoral quines orientacions veieu importants a tenir presents en aquesta qüestió?

Està més a prop de l'esperit de Jesús qui es reconeix català, espanyol o simplement ciutadà del món? I els

que continuen cridant amb sinceritat allò de “proletaris del món, uniu-vos”? El més curiós és que no, ni se m'havia plantejat la qüestió des de la perspectiva pastoral, potser per què el tema pastoral em queda llunyà. Sols quan Rouco o Cañizares vinculen l'espanyolitat amb la fe cristiana em *repa-tean las tripas*. Però seria igual, no?

Mercedes Iglesias, professora jubilada de llengua i literatura a Madrid, esposa d'Antonio Albarrán, i com ell, participant de les Conversaciones de Pastoral Misionera.

1ª Quina opinió us mereix el procés, el debat que s'està produint a Catalunya, en general? com el valorem?

A l'inici no m'aclarava amb què era el “dret a decidir”. Quan es va anar aclarint (i escoltant en una entrevista a Artur Mas “si aconseguim major finançament ens oblidem de la consulta”) vaig pensar que era la qüestió dels diners. Davant de les declaracions generalitzades i compartides de què “Espanya ens roba” em vaig sentir molesta. Afegeixo que mai he acabat d'entendre un nacionalisme al segle XXI. Em sembla que és un procés a contracorrent de la Història. Els exemples actuals em semblen perillosos. En el cas de Catalunya desconec les sortides a les quals s'aboca i crec que tots hi sortim perdent i ho sento. La premsa també ha jutjat un paper (a judici meu millor que el dels polítics) i en el que he llegit fonamentalment miren d'argumentar, raonar i la cosa va de sentiment. Per cert els meus sentiments (ja que en el nacionalisme compta molt el

“com se sent”) en aquest assumpte, ha estat:

– Interès: m’he interessat i informat des del principi.

– Desconcert i ràbia davant l’enfrontament i la manipulació de dos nacionalismes.

– Si es consuma la separació, pena.

2ª Distingint el dret a decidir de l’opció per la independència, ¿com veieu que a Catalunya entre un 70% i un 80% vulgui decidir sobre el seu futur?

A aquestes alçades el dret a decidir i l’opció per la independència s’han convertit en el mateix i, com diuen alguns polítics catalans, “no hi ha marxa enrere”.

a) el dret a decidir no entre un 70/80% sinó al 100%

b) l’opció per la independència ha d’atendre’s als compromisos (lleis) i les seves conseqüències. Les primeres són interpretables i sobre les conseqüències, cada part les veu d’una manera diferent. Crec que el diàleg hauria estat necessari. L’actual govern és autista i en aquest punt ja s’ha vist el què dona de si.

3ª ¿Com es veu en el vostre entorn de grups, comunitats, moviments, associacions, ciutadania, comunitat autònoma... aquest procés català?

En l’entorn és un tema més dels molts que ens abrusen (en tenim bastant amb abominar d’aquest govern tan nacionalista com el vostre i corrupte) i crec que sentim tant o més que vosaltres el seu alè fètid als nostres clatells.

Els més propers a nosaltres senten que el procés arribi a la separació i in-

dependència. Creiem que ningú sortirà beneficiat a curt termini. Com va dir l’historiador al qual fins ara he admirat (ara menys) “el futur és un país incert” i això deixa més desassossec que una altra cosa. Després ens aclimatarem tots i estem per veure-ho.

4ª ¿Coneixeu alguns moviments o plataformes a favor del dret a decidir dels vostres grups, que ajudin o puguin ajudar a aquest procés a Catalunya?

Crec que existeixen associacions, o llocs on es debat. A Vallecas “Todo Cultura” s’ha tractat aquest tema expressament. He assistit a una altra associació cultural, “Teatre de barri” que dirigeix Albert Sanjuan, i l’expectació fou enorme doncs hi van participar el propi Sanjuan, Teresa Forcades, Ester Vivas (el que jo vaig entendre del Procés Constituent té poc a veure amb el que es diu als mitjans).

5ª ¿Des del punt de vista cristià i pastoral quines orientacions veieu importants a tenir presents en aquesta qüestió?

El pastor de la nostra Comunitat Autònoma, Rouco, es manifestà ultimament guerracivilita. Entre la gent cristiana del nostre entorn se segueix poc la pastoral oficial. Assumim un cristianisme de recerca i resistència, moltes vegades, difoses, el mateix que els que per a nosaltres poden ser pastors ocasionals. Procurem estar lluny de la pastoral eclesial i prop de la ciutadania sobretot quan, com ara, pateix.

És gairebé segur que no s’ha matissat encertadament. Espero que intuïu el

que entre línies penso i sento. Per si no queda clar, us envio una forta abraçada i “tot sigui per a bé”.

Grup de València: En concret, set persones del Grup de Mar (que forma part del col·lectiu estatal de Comunitats Cristianes Populars-C.C.P.-València).

1ª Quina opinió us mereix el procés, el debat que s'està produint a Catalunya, en general? com el valoreu?

– La valoració del “procés” és positiva, doncs reivindicar el dret d'un poble a decidir el seu futur és just i legítim. En aquest sentit pensem que és una lliçó d'exercici de la ciutadania.

– Respecte al “debat”, tal com s'es-tà produint, estímem que és lamentable per:

- a) la falta d'autèntic diàleg entre les parts en discòrdia;
- b) la desinformació dels mitjans d'informació;
- c) la falta de resposta política del Govern de l'Estat, ancorat en el passat i en la concepció centralista d'un “Estat *uniforme*”, que impossibilita la “unitat de l'Estat”. Eixa concepció tancada, expulsa tota idea discrepant, originant una desafecció cada vegada més accentuada.

2ª Distingint el dret a decidir de l'opció per la independència, ¿com veieu que a Catalunya entre un 70% i un 80% vulgui decidir sobre el seu futur?

– Una demostració de la majoria d'edat d'un poble.

– Eixa majoria és, a més a més, la lògica conseqüència del desconeixement de la realitat de Catalunya per part de la resta de l'Estat i els seus governants, que amb polítiques errades i miops han acabat provocant que tot un poble se senta fart de tant oblit i centralisme.

3ª ¿Com es veu en el vostre entorn de grups, comunitats, moviments, associacions, ciutadania, comunitat autònoma... aquest procés català?

La Comunitat Valenciana, en general, viu al marge d'aquest procés. Tan sols en una minoria més polititzada i de tarannà nacionalista es troba lloc pel debat. Malhauradament és coneguda la política de confrontació i odi que els partits que han governat a València han sembrat al llarg dels anys de democràcia. La dreta i la falta de rigor en el coneixement de la història, la llengua i la cultura del país han creat una barrera entre aquests dos pobles germans: valencians i catalans. L'ofensiva centralista és tan forta en el País Valencià que la informació general que arriba al 90% de la ciutadania és interessada, partidista i parcial.

4ª ¿Coneixeu alguns moviments o plataformes a favor del dret a decidir dels vostres grups, que ajudin o puguin ajudar a aquest procés a Catalunya?

Són minoritaris, sense capacitat de influència real.

5ª ¿Des del punt de vista cristià i pastoral quines orientacions veieu importants a tenir presents en aquesta qüestió?

- L'experiència bíblica del desert.
- L'exercici de les virtuts de la prudència, fortalesa, temprança.
- Mantenir la paciència i esperança “del temps llarg”, cultivant i fent créixer els “talents evangèlics”.
- La tasca pedagògica, farcida de respecte al contrari, que no enemic.
- Enraonar, escoltant a l'altre, trobant junts les eixides als problemes, fugint de postures dogmàtiques.
- La revisió dels propis errors i actituds equivocades, rectificant en lo necessari.

Nota final. Tot i lamentant que s'arribe a una independència –que suposaria un empobriment per a tot l'Estat espanyol– considerem que en promoure aquest procés, Catalunya s'ha convertit en la locomotora que conduïx a la necessària reforma de la Constitució per adaptar-la a la realitat social, política i econòmica actuals, afiançant així la democràcia. Tant de bo, respecte al dret a decidir, el poble valencià arribe a encetar un procés semblant!...

II. Relacions Església i societat

La lluita per la identitat

MN. TEODOR SUAÚ, capellà de Mallorca.

“No paro de trobar noves evidències del gran potencial de bona voluntat que habita en nosaltres. Aquesta bona voluntat hi és, però es troba atomitzada, intimidada, atrapada, paralitzada, desemparada... En l'actual circumstància és el deure dels homes polítics retornar a la vida aquest potencial tímid i somnolent, de proporcionar-li una via, de fer-li pas, de tornar a donar-li seguretat i possibilitat de realitzar-se”

(V. HAVEL).

D'això es tracta: urgeix no perdre de vista el potencial personal i col·lectiu que constitueix el misteri de la humanitat. Sols la visió vilment interessada en la destrucció pot tenir interès en fer creure que aquest potencial ha deixat d'existir. I que ja no hi ha espai més que per a la banalitat i l'estupidesa. O per la violència. Potser sigui *“tímid i somnolent”*, com diu el nostre autor. És igual. Allò decisiu és que existeix i que és infinit. La nostra responsabilitat, avui, rau en crear el màxim de possibilitats per tal que aquest potencial trobi els camins de la seva realització, es faci conscient en el major nombre de subjectes possibles i, amb la joia de saber-nos tots embarcats en una sola nau, el món, crear solidaritats i complicitats col·lectives. Que ens recuperin per a l'esperança. L'esperança: aquesta petita llavor, fràgil i feble, d'una força invencible; a la vora de la fe (una catedral de màgiques proporcions) i de la caritat (l'hospital de campanya que recupera

per a la vida i sana les nafres de la mort) expressa el secret de la fe i de la caritat, perquè les mobilitza. És el tema del nostre temps, que diria Ortega.

Hi ha un enemic de l'esperança, el pitjor: la convicció que ja no hi ha res a fer en aquest món que ens ha tocat viure i que tots havíem somniat d'una altra manera. Són tants els poders en joc, tantes les tecnologies, tants els interessos dels qui ens controlen, que l'espai per a la transformació pot arri-

Hi ha un enemic de l'esperança, el pitjor: la convicció que ja no hi ha res a fer en aquest món que ens ha tocat viure i que tots havíem somniat d'una altra manera.

bar a semblar impossible. Aleshores, els enemics de la vida i de la llibertat han guanyat una batalla. Al cap i a la fi, la descripció kafkiana dels mecanismes de control i la definició de Hannah Arendt del mal banal tenen una cosa en comú: l'anonimat. Ens diuen que hi ha qualque cosa més enllà de les persones que les converteix en víctimes, a la vegada que torturen, maten i serveixen el mal. És el Mal Total. Aleshores és quan no hem d'oblidar mai que per molt anònim que pugui haver arribat a ser el sistema, els que el perpetuen i l'activen, tenen sempre un nom i un cognom. Son homes i dones singulars, concrets, com nosaltres. La lluita no pot deixar de prendre, doncs, un nom també singular i concret: aconseguir que el màxim de subjectes siguin més conscients del mal que poden fer, del mal que hom els demana que facin i que tal vegada estan fent sense adonar-se. La lluita és avui creació de consciència. Una consciència lliure, lúcida, arrelada en el vertader nom de les coses i no en el que constantment la propaganda ens diu que és. Consciència poètica que retroba el nucli de la vida en el seu desplegament més profund: l'amor, el do, la tendresa. Mantenir-nos en aquesta lluita és el que la societat té dret a esperar de nosaltres, sobretot d'aquells i d'aquelles que ens diem creients en un Amor més fort que tots els forts, més fort també que la mort, i que anomenem amb el Nom que dona nom a tots els noms: Déu.

*La lluita és avui
creació de
consciència.*

1. Una mirada ràpida a la realitat

L'horitzó de la nostra aproximació al moment actual ens ve donat per un mot que s'ha fet nostre en aquests últims i ja llargs anys: la crisi. Que ha vingut per quedar-se amb nosaltres, perquè no és conjuntural, una més d'aquelles que el capitalisme –diuen– necessita per funcionar. No. És crisi de sistema.

No vol dir això que no hagi estat programada i preparada. De fet, a la globalització econòmica propiciada per les noves tecnologies de la comunicació i de la producció, li mancava i encara li manca la globalització de les formes polítiques de control i domini. I és el que en aquests moments està passant. Ho sabem, perquè la malícia de la crisi actual no rau tant en els efectes destructius que provoca, sinó en la forma de ser gestionada pels governs de cada Estat. Allò que posa de manifest la vertadera naturalesa de la crisi que ens afecta s'ha de cercar en la vella pregunta dels savis romans: “*cui prodest?*”; *qui hi surt guanyant?* La destrucció de la classe mitjana, l'empobriment cada vegada més massiu i que afecta a un nombre major de ciutadans, l'abisme creixent entre els qui tenen massa i els qui no tenen gairebé res, la inexplicable corrupció que s'estén i s'estén i la seva absoluta impunitat, la lenta conversió de la joventut en un grup sense futur ni esperances, la pèrdua del sentit democràtic de les relacions socials, només pot aprofitar a aquells que a poc a poc van substituint els governs estatals per les màfies sense altre control que la violència. Un món amb una tendència a ser global-

ment controlat, unívocament conduit i amb una sola explicació culturalment correcta de la vida i de la mort s'albira a l'horitzó. És una nova forma política. És el que volem? No. És l'única possibilitat? Molt menys. On hi ha les espurnes que podran encendre un foc nou? Mirem de pensar-ho:

L'extrema complexitat del moment

Tal vegada com mai, diuen alguns. No ho sabria dir jo. Perquè em sembla que totes les èpoques de canvi han estat percebudes pels seus protagonistes més conscients com a gairebé últimes, impossibles. És el que deia un bon pagès de la nostra terra, tot comentant els esdeveniments de torn: "I a sobre, aquesta calor!". Tenia raó. Les èpoques de canvi i transició són problemàtiques perquè es percep amb claredat allò que ja no funciona; però no hi ha encara elements per veure allò que serà. I això provoca angoixa, incertesa, por...

Però certament els nostres temps són temps complexos. Per moltes raons que sabem sobradament i que no cal apuntar ara aquí. Sols volem recordar un principi que ens pot guiar en la nostra meditació: si els temps són complexos, també les solucions ho seran. Males d'esbrinar. I no tindran una sola direcció ni un sol subjecte ni un contingut clar per a tots. Seran sobretot intuïcions de futur. Seran percebudes com a parcials per a molts. I es farà més necessari que mai l'exercici del diàleg, l'eina privilegiada en temps de crisi i de complexitat.

No és debades que ho recordem

aquí. Perquè avui el diàleg perd terreny. És substituït per la juxtaposició de les opinions, que vehiculen sentiments més que realitat. I el crit, la demonització s'ensenyoreixen de la conversa amb la finalitat de vèncer i no convèncer. L'adversari (etimològicament, aquell que està davant de nosaltres, diferent, per tant, i que ens mostra allò que a nosaltres ens manca) queda convertit en enemic (etimològicament, aquell que no ens és gens amic i que, per tant, ens vol mal: per sobreviure jo, l'he de destruir a ell). El sistema habitual de creació d'opinió en els mitjans de comunicació de masses és fidel reflex de l'estil de vida i dels valors que desitgen ser dominants i que ja ho són en amples capes de la població. L'argument ha desaparegut. No interessa la lògica de la realitat, cada cop més allunyada de les consciències. Interessa que els meus interessos prevalguin i els destinataris quedin més convençuts que els meus interessos són també el seus. D'aquí, que cada grup ideològicament cohesionat tingui els propis mitjans i no vulgui saber res de cap altre. El retorn a l'espiritualitat del diàleg, com en altres circumstàncies proposava Pau VI, avui és més urgent que mai. Aprenem a dialogar quan es dona una triple consciència: que jo no ho sé tot; que tothom posseeix una espurna de veritat; que d'allò meu i allò teu en podrà sortir una realitat millor per a tots. Cal afegir: què estic disposat a abandonar de la meva proposta, per tal que entre la teva i la meva en neixi una de possible per a tots dos. I Sòcrates dirà encara: només pel fet de dialogar, ja millora la nostra humanitat.

*Aprendre a dialogar.
Ja tenim un primer
resultat de la nostra
meditació.*

Aprendre a dialogar. Ja tenim un primer resultat de la nostra meditació.

L'atomització i la compartimentació

La globalització ens ha fet veure que formem part d'un tot que va més enllà de les parts. Ens ha posat en contacte en temps real amb l'univers sencer. Però al mateix temps, ens ha obligat a concentrar-nos en nosaltres mateixos, davant de la immensitat del que tenim davant. Abans hi havia metges de “*medicina general*”; avui, són superespecialistes del dit gros del peu... i no volen dir res que no sigui sobre el dit gros del peu... amb la conseqüent desesperació dels pacients. El llenguatge, alliberador quan es comprèn, esdevé una forma més d'opressió quan obliga a anar a Internet per mirar d'entendre allò que no ens expliquen. Té una repercussió: la malfian-

*El llenguatge,
alliberador quan es
comprèn, esdevé una
forma més d'opressió,
quan obliga a anar a
Internet per mirar
d'entendre allò que
no ens expliquen.*

ça de tots contra tots. Vivim la cultura del fragment, sense projecte general que afecti el conjunt. Tot és avui un bocí de qualque cosa més ampla, de la qual no es coneix el dibuix ni el significat.

Hi surt perdent el sentit del que es fa. Per tant, caldrà buscar-lo en un altra indret, aquest sentit; allà on la compartimentació sigui menys palesa i l'atomització menys visible: la tribu, el petit grup, la identificació per negació i no per comunió. Miratges dins del desert de la cultura actual, perquè ofereixen una cohesió sols aparent, atès que són el resultat màxim de l'atomització i la seva finalitat és precisament mantenir les gents separades, dividides, oposades; a ser possible, contraposades i antagòniques. Els fonamentalismes de tota mena són el preu d'aquesta afirmació a partir de la negació. I tenen mal remei, perquè es presenten sempre com a totalitzadors de l'experiència del sentit. Tot allò que no és tal com es diu que ha de ser des d'aquesta perspectiva, no té dret a ser: ha de ser destruït. I prou.

Hem après una altra cosa: absolutitzar el fragment no ens conduirà al paradís. Prescindir del fragment tampoc. Haurem de cercar-ne la síntesi.

*Absolutitzar el
fragment no ens
conduirà al paradís.
Prescindir del
fragment tampoc.
Haurem de cercar-ne
la síntesi.*

L'anonimització

Per a ser mitjanament feliç, necessitem conèixer el nostre medi, tenir un treball reconegut, ser valorats pel que fem i pel que som, estimar i ser estimats. Són els eixos bàsics de l'estructura humana nostra. Perquè en darrera instància, som un jo en relació. I és de la relació d'on emergeix allò que anem essent. Som i som fets en gairebé la mateixa mesura. Res pitjor, doncs, que no saber qui sóc. O que no ho sàpiga ningú altre. “*¡Yo sé quién soy!*” deia el Quixot com a màxima protesta enfront dels qui l'acusaven de follia. Però, si no sé qui sóc, aleshores sóc infinitament manipulable. No de bades, la primera acció de l'Adam en el paradís fou donar el nom als éssers i a les coses. Una bella metàfora que conta la primera passa per a poder realitzar la pròpia genialitat en el món. Si al gall hom li diu que és un elefant i s'ho creu, buscant-se la trompa i no trobant-la, restarà frustrat, mentre perd miserablement un temps que podria esmerçar assajant la tonada de l'aurora... Les respostes parcials o falses a l'hora de respondre a la pregunta clau “*però, jo qui soc?*” es troba a l'arrel de totes les infelicitats. Ets un proletari... ets un immigrant... ets un sexe... ets un productor... ets una ànima tancada en una presó, que és el cos... només compta la vida eterna, perquè aquesta és una vall de llàgrimes... ets un subdit... no tens nació i pertanyes per dret de guerra a una altra... podem allargar aquesta llista fins a l'infinit.

També sabem ara que l'anonimat serveix al poderós com a eina de domini, control i opressió i que perdre la

identitat és avui el pitjor dels triomfs del Mal. Vet aquí un tercer element que ens aporta la nostra meditació.

La degradació de la qualitat de vida

Tal vegada sigui aquesta una de les conseqüències que més han afectat el món occidental en motiu de la crisi. Perquè amb les retallades i la destrucció de l'Estat del benestar, cada dia resulta més difícil assolir aquell grau de solvència econòmica per a viure segons els dictats de la propaganda. Sobretot, comparat amb l'immediat passat. La frase: “els pares hauran viscut millor que els fills i no parlem dels néts”, ens sobrevola com un ocell de mals averanys.

Podem fer una passa més: la incorporació de les noves tecnologies a la quotidianitat ha demostrat amb escreix que no proporcionen augment automàtic de dignitat, estabilitat emotiva, educació i desig de fer la vida agradable als altres. Cosa que permet una conclusió: la vida més fàcil no equival a la vida més feliç. Els cursos d'autoestima, el recurs a les tècniques de psicologia aplicada, la referència a la màgia, al tarot, als horòscops... mostren la necessitat urgent de pau interior, benestar amb un mateix i amb la resta de la societat on es viu. El consum com a proposta de felicitat absoluta té un petit problema: exigeix tenir molts diners.

Però hem arribat a una nova conclusió: el criteri de l'acció transformadora continua essent qualitatiu, no acumulatiu; fa més referència a ser que a tenir; a força d'usar, llançar i ti-

rar, hi ha el perill d'esdevenir cosa entre les coses i ser tractat i tractar els altres com una cosa més. Ho haurem de tenir en compte.

La irresponsabilitat i l'egocentrisme

Si tot és permès, si no hi ha referent fora de mi i del meu plaer i, encara, del meu plaer instantani, només queda un absolut on penjar tots els altres valors: el propi jo. Sols allò que proporciona enfortiment del jo, realització del jo, plenificació del jo, serà considerat valor a l'hora de programar l'acció i la relació. Em sembla que aquí hi ha una de les causes de la crisi de la família i de la parella.

Responsabilitat vol dir voluntat i capacitat de donar resposta als desafiaments de la realitat en la direcció dels valors que cada un s'ha donat.

Responsabilitat vol dir voluntat i capacitat de donar resposta als desafiaments de la realitat en la direcció dels valors que cada un s'ha donat. Pèrdua de valors significarà, automàticament, impossibilitat de ser responsable. Davant de qui? Per a què? Només davant de mi i per a mi. És el final d'un llarg camí que s'inicia amb la crítica de la dimensió transcendent de la persona i acaba aquí... si es pot dir que ha acabat.

Ens trobem, doncs, davant d'una altra afirmació que podem retenir: recuperar la responsabilitat, mitjançant un retrobament amb la transcendència de l'altre i de la mateixa realitat, retrobar valors, serà un bon camí per a recuperar la pròpia identitat.

Dos efectes cabdals que es desprenen de la reflexió anterior:

– *La pèrdua de la perspectiva de canvi*

Per a la generació que va lluitar contra el franquisme i en la primera transició, aquesta és una experiència cruel. Però no ens hauria d'estranyar gens, si tot l'anterior és veritat. Afecta tots els grups socials i afecta les persones. Unes, perquè han comprovat el fracàs de tantes accions ben intencionades; altres perquè en tenen prou amb arribar a final de mes i pagar la hipoteca; altres perquè veuen que el mercat de treball s'ha tornat tan bèstia que malavegen preparar-se de la única manera possible: competitivament, per tenir un lloc al sol; altres...

No ajuden tampoc massa les propostes ideològiques actualment vigents, filles del pensament dèbil i de la renúncia al coratge de dir les coses pel seu nom, que acaben en la desmobilització i el pessimisme. O es tanquen en la recerca de falsos paradisos de sentit, al marge de tot contacte amb la vida. Tenen una cosa en comú: la renúncia al compromís.

És important, per tant, cercar les causes d'aquesta consciència difusa de la impossibilitat de la transformació. I retrobar la voluntat del canvi en

l'anàlisi de les seves possibilitats. És important revaloritzar el lloc del compromís en la vida.

— *Les resistències col·laboradores*¹

Hi ha un principi fonamental del funcionament de la vida: tot influeix en tot i tot es troba en procés.

Hegel ens va ensenyar que cada realitat conté en ella mateixa la llavor de la pròpia destrucció i de la pròpia transformació en allò que pot ser i encara no és.

Hegel ens va ensenyar que cada realitat conté en ella mateixa la llavor de la pròpia destrucció i de la pròpia transformació en allò que pot ser i encara no és.

Des de la perspectiva social, aquest doble principi permet proposar el següent: la societat es defensa contra allò que la pot destruir tot creant resistències. Ho fa en la mesura que és més greu el perill que hi intueix. Aquestes resistències proporcionen una sèrie de punts de referència significatius a l'hora de programar l'acció transformadora que desemboca en la identitat.

A l'atomització i a l'anonimització, la societat respon insistint en l'afirmació de la subjectivitat i de la privacitat. Els habitants de les grans ciutats reaccionen amb el recurs als tranquil·litzants i pastilles per dormir; amb el mestratge de gurus, ioguis i psicologies alternatives; fan dels caps de setmana una fuga vers el paradís rural, vivint més del parèntesi que de la quotidianitat cada vegada més irrespirable; els joves de les barriades fan ús de la droga i de l'alcohol i creen el cau de la tribu i de les bandes, on trobar allò que els és negat a nivell social. Es tracta de resistències fràgils i poc aptes per al canvi de consciència; però resulten molt interessants a l'anàlisi, pel que diuen de les necessitats concretes dels qui les posen en pràctica; a la vegada senyalen una direcció per a l'acció.

L'economia de mercat i la societat del superconsum no fan altra cosa que crear nous desitjos i noves necessitats, insaciabls, en una espiral que creix i creix fins a l'infinit; però més i més impossibles, atesa la crisi econòmica que afecta cada vegada més gent. La frustració que engendra el Corte Inglés, en veure que no hi ha manera de comprar tot el que es posa a l'abast de la nostra butxaca i se'ns diu que convindria tenir per a ser feliç, a poc a poc, crea el seu contrari: el desig de la vida lúcida, intensa, lúdica i poètica, de la "vida vertedera", realització d'allò més profund que, tanmateix, continua present, amagat en el fons del cor.

El buit de sentit que ha deixat la

1. E. MORIN, *Pour une politique de civilisation*, Arléa, Paris, 2002

referència religiosa s'omple entre nosaltres per l'assistència massiva als grans espectacles esportius i la participació en les passions que engendren. En el millor dels casos, per les activitats alternatives que ocupen els temps d'oci: la música, les excursions, les visites al casc antic de les ciutats, l'aprenentatge de tècniques artístiques, la dansa, els brodats... Formes totes elles de recuperació de la vida poètica, que sens dubte indiquen també una direcció de futur.

La progressiva destrucció del medi natural porta directament a una major valoració de l'ecologia, que pot tenir un component romàntic, de retorn al naturalisme primitiu, però que conté un potencial mobilitzador fort, atesa la urgència i la gravetat de la situació, més enllà de tota ideologia.

L'augment de les formes de domini i menyspreu d'alguns Estats sobre les nacionalitats no sols provoca la irritació ascendent dels ciutadans; també una major consciència de les solucions alternatives, a curt i a llarg termini, però necessàries per a sobreviure. Una nova consciència política, malgrat tot, s'està gestant gràcies als moviments socials de tota mena. Per discutibles que fossin, són també una paràbola del que ens cal fer.

Per últim, el progressiu empobriment de les classes populars i mitjanes, a causa de la brutalitat de la crisi ha provocat una allau de petites soli-

daritats, de resposta a les necessitats d'un nombre cada vegada més gran de persones que, a la vegada, es veuen obligades a tenir en compte l'altre, com mai ho havien hagut de fer fins ara. I la solidaritat, tot i no comparèixer massa als mitjans, guanya terreny entre nosaltres.

Es podria continuar l'anàlisi i, sens dubte, aprofundir-lo. Nosaltres ens limitarem, ara, a proposar algunes conclusions que es desprenen de la reflexió anterior.

Conclusió

L'anàlisi precedent ens permet definir la verdadera naturalesa de la situació que ens afecta.

La globalització porta en ella la llavor de la crisi que ha esclatat en aquests anys darrers. Una crisi que és primordialment econòmica, però que incideix també en la política i en la cultura: és una crisi de sistema, de valors i de sentit. Per tant, afecta l'organització de les societats i a les persones. Ens trobem en un moment d'incertesa i perplexitat. No se sap massa bé què fer ni, encara menys, com fer-ho. Les resistències són nombroses, gràcies a Déu. Els manca més que prendre'n nota o sistematitzar-les, *sistemitzar-les*, és a dir:

“unir-les, per tal que esdevinguin un tot, on la solidaritat, la convivència, l'ecologia, la qualitat de vida, deixin de ser percebudes separatament, puguin ser concebudes juntes”².

2. E. MORIN, o. c., edició castellana (Para una política de la civilización, Paidós Barcelona 2002), p. 55.

Conseqüentment, a l'hora de definir el nucli dur de la situació que vivim hem de dir que es tracta d'una crisi d'identitat. Mundial, certament: és la humanitat sencera que es troba en una cruïlla i que haurà de prendre decisions. Però en el nostre àmbit, atenya la identitat de la nostra Europa i, en el seu interior, de cada una de les societats diferenciades que la conformen i a les relacions establertes en el conjunt dels Estats. Probablement no havia succeït mai un fet semblant en la història, atesa la impermeabilitat de les societats existents abans de la globalització, la llunyania geogràfica, el desconeixement absolut de les unes envers les altres. I, per tant, la mateixa naturalesa de les successives crisis que s'esdevenien era diversa: més locals, més sectorials, menys exportables.

En dir que es tracta d'una crisi d'identitat volem insistir en la seva dimensió social i subjectiva, personal, perquè el repte és resistir a la dissolució de cada un en el si d'una globalitat informe, infinitament manipulable i fàcilment controlada.

La prova del que estem dient és la violència de la reacció davant dels intents de preservar la identitat. Les nocions de separatisme, nacionalisme, voluntat de decidir són equiparades a altres tants atemptats contra la convivència i contra el bé comú. Hom oblida que la identitat d'un país i dels seus ciutadans no es regula per decret: ve donada per la història, per la terra, per la memòria i per la voluntat de poder

ser allò que hom és, tanmateix i pesi a qui pesi. "*Siau qui sou*" és la frase d'un dels nostres poetes, Mn Miquel Costa i Llobera, per cert gens sospitos de terrorisme... Cal insistir en aquest aspecte, perquè qualsevol lectura de la circumstància que no el tingui en compte, acabarà per prescindir d'una de les dades més decisives, a l'hora de trobar solucions de futur.

2. La recerca de la pròpia identitat en el temps de la impotència: l'experiència del poble d'Israel

En aquest segon moment de la nostra meditació, ens plantejarem una pregunta: on trobarem criteris, intuïcions, sentiments, en definitiva, vida, a més dels que ja hem apuntat, que ens mostrin la direcció de l'acció que ens ajudi a mantenir la nostra identitat?

Per fidelitat a les nostres arrels europees³, haurem de rellegir Plató i els Tràgics Grecs, la Iliada, l'Eneida i Ciceró. Però també ens aniria bé recuperar la Bíblia, que no sols és la revelació de Déu, en el seu desig de fer-se topadís amb la humanitat sinó que representa també un altre esforç: el d'un poble que cerca la seva identitat, i que ho fa de manera caparruda, obstinada, però sobretot reeixida. La Bíblia conta el testimoni d'allò que ha estat capaç de fer Israel per a mantenir-se en la història des de David fins avui. I de la manera com ho ha fet.

A nosaltres, creients, ens interessa

3. R. BRAGUE, *La voie romaine*, Criterion, Paris 1992

especialment una dimensió d'aquest apassionant procés: el paper que hi ha jugat la fe. Per arribar a una constatació: Déu es manifesta a través de l'acció que brolla de la fe. És aquesta acció-en-la-història que hem d'aprendre a contemplar, si volem copsar el vertader nom de Déu, desvetllar el nucli de la vida i entendre el procés creador de l'esperança generadora de la identitat.

Mirem de fer-ho.

Avui els investigadors estan d'acord en afirmar que els escrits de l'Antic Testament es recopilen i alguns es redacten en els temps posteriors a l'Exili. Això val sobretot pel Pentateuc. I significa que la seva elaboració última vol respondre a les preguntes nascudes a redós de l'Exili. Qui som nosaltres, perduts ara en la immensitat de l'Imperi? Quin és el sentit del que ens està succeint? Per què ens passa el que ens passa? Quins són els trets essencials de la nostra identitat? És Déu el nostre Déu o sols un miratge? Quin Déu ens podrà salvar?

Vet aquí les qüestions. La nova circumstància obliga a pensar-les precisament a una gent que té molt present allò que va succeir als israelites del Nord: deportats com ells dos segles abans, avui no existeixen. Han deixat de ser un poble; són només record i crònica. Han perdut el futur perquè un dia no saberen mantenir el present. I es dissolgueren. No ha de ser així per a nosaltres, diuen els desterrats. I comencen una tasca gegantina, impossible, que misteriosament reeixirà. Són anys de plant i de dolor, de dubtes, de

desfeta, de contemplar com molts germans deixen la fe dels pares. Temps de gestació d'una nova consciència.

La identitat es pasta en una terra, amb una gent, dintre d'un temps. Es transmet mitjançant la narració de la memòria. Es manté amb la fidelitat. Ho saben. Ho volen. Es posen aferrissadament a la tasca.

La identitat es pasta en una terra, amb una gent, dintre d'un temps. Es transmet mitjançant la narració de la memòria. Es manté amb la fidelitat.

Com varen reaccionar els deportats en el seu desterro i, després, en tornar a la terra dels pares? Què feren per mantenir la seva identitat i no dissoldre's a l'interior dels pobles vencedors? Com pensaren el futur i programaren les accions que l'havien de construir? Com foren capaços de retrobar l'esperança?

a. L'horitzó crític de l'acció: Gn 3

Els autors del llibre del Gènesi es plantegen una primera qüestió essencial: quin és el fonament de la nostra identitat en crisi? I la resolen recuperant la memòria, dels orígens fins a cada *avui* que es succeeix en el temps.

Però, abans d'endinsar-se en la narració dels fets que ells consideren històrics, succeïts entre Déu i els seus amics, elaboren un esquema interpretatiu de la història, de tota història, a la llum del qual podrà cada nova generació llegir el propi present. I destriar-hi el pas de Déu. I endevinar l'acció que obri espais pel futur de Déu. Són els onze primers capítols del llibre dels Orígens. I constitueixen un conjunt de relats mítics que se situen fora de la història com el seu pòrtic i horitzó. Vénen a dir: ara us explicarem com hauria de ser el món, per tal que fos allò que pot ser, un paradís. No un hort, creat per comprar i vendre. No. Un jardí, pensat per a la contemplació, pel joc, pensat per a gaudir la vida. I us explicarem també quelcom de decisiu: quan les coses comencen a anar malament; quan s'espenyen; quines són les causes-clau de la mort del jardí. Aleshores, parlen de la Serp, d'Eva i de l'Adam. És el capítol 3 del llibre del Gènesi.

Comencem per recordar la circumstància.

El Jardí s'estructura entorn d'un eix fonamental: el manament de Déu que els autors s'esforcen en presentar com la condició de possibilitat del Jardí, mai com la restricció de la llibertat.

Si anant pel camí, ben suat, et trobes una font d'aigua cristal·lina i fresca, amb un cartell que diu: "*Aigua no potable*", per molta set que tinguis, no pensaràs que es tracta de la broma pesada d'un sàdic, sinó d'algú que mira per la teva salut i que et vol sal-

var del perill. Li estaràs agraït. Igualment fa Déu per preservar el Jardí: avisa, introdueix una cautela, proporciona punts de referència per a ajudar a discernir a uns éssers estructuralment limitats. El manament de Déu és el llibre de ruta per mantenir el Jardí. I mantenir-se en ell. És la font de la llibertat.

Doncs bé: ara intervé la Serp.

Recordem el simbolisme que introdueix aquesta figura en el text.

Es tracta, en primer lloc, d'una memòria tradicional del Faraó d'Egipte, que porta la Serp gravada a la seva tiara, i que recorda a totes les generacions d'israelites l'Enemic per excel·lència, el Mal primordial que esclavitzava, oprimeix i mata el futur. Una remembrança, doncs, del Dolor omnipresent de la història, contra el qual cal sempre romandre alerta.

En segon lloc, la Serp és un símbol fàl·lic, referència a l'energia que engendra la vida, que fecunda i suscita la força ancestral transformadora i generadora.

En tercer lloc, la Serp és un animal estrany: segons la cultura del temps, era immortal; cada set anys deixava una pell i n'assumia una de nova; no moria mai. Memòria de la immortalitat, doncs, que promet la Serp. També de l'ambigüitat: en la farmacopea d'aleshores, el verí de la serp, a la vegada, podia guarir i podia matar.

Vet aquí una creació molt original i molt ben aconseguida, a l'hora d'ana-

litzar les causes de la destrucció del Jardí: la Serp esdevé el símbol del desig d'immortalitat; de l'horror que sempre plana sobre la història com a possibilitat de mort... És aquesta realitat ambigua la que planteja problemes a Eva, mare dels vivents, segons l'etimologia aportada pel mateix llibre del Gènesi; per tant, símbol de la humanitat organitzada en societat. No és la dona, la primera dona, de la qual prenen l'estatut totes les dones que vindran després; és la imatge de la societat. L'Adam, en canvi, sorgit de l'ADAMAH, la terra pastada amb l'alè vital, representa l'individu, la persona, el subjecte, culminació de la creació divina, segons Gn 1 i 2.

És a la societat a qui es dirigeix la Serp, per tal de contaminar-la i canviar-li la percepció de la realitat, convençuda que llavors, aquesta societat serà la que transmetrà a cada individu una determinada manera de veure: una consciència. I resulta especialment interessant la descripció del procés de canvi del vertader nom de les coses concentrat en una nova lectura del manament⁴.

Anem per parts.

La Serp es proposa crear en Eva una nova consciència, una forma alternativa de veure les coses. Ho hem dit. Comença pel seu fonament, el manament de Déu. Mitjançant una magistral manipulació de la realitat, enganya Eva, que acaba per caure en la trampa de la Serp.

Ens interessa el procés final de la creació d'aquesta nova consciència en Eva:

“**Veient** que el fruit de l'arbre era bo per a **menjar** i feia goig de **veure**, i que era temptador de **tenir** aquell coneixement, en va collir i en va **menjar**; i va donar-ne també al seu home, que en **menjà** amb ella”.

“*Veient*” designa la nova aproximació a la realitat que fa ara Eva, que la llegeix a partir del codi proporcionat per la Serp. La Serp introdueix el *verb maleït* en la història: **tenir**. Segons el nou esquema, ara les coses ja no es mesuraran més per la seva bondat i bellesa, arrel de la seva veritat: del seu ésser. A partir d'ara, només seran *vis-tes* pel guany que poden aportar a la societat i al subjecte. Seran, en la mesura que serviran per tenir. Sinó, esdevindran invisibles. I faran nosa. O passaran a convertir-se en objectes útils. O, senzillament, no seran. Lectura, doncs, des de l'absolut del Tenir i no des del Ser.

El text acumula els verbs que descriuen els moments del canvi de perspectiva: “*menjar... goig de veure (= grau de plaer provocat)... temptador de tenir... collir... menjar... donar al seu home*”.

Tres vegades compareix “*menjar*”: en el llenguatge de la Bíblia, “*menjar*” simbòlicament equival a “*destruir per a mi*”; “*matar per jo viure*”; “*usar per als meus fins*”. Aquest serà el significat fort assumit per Jesús a l'últim

sopar, quan s'identifica amb el pa i diu: "*preneu i mengeu...*", repetint gairebé les mateixes paraules d'Eva i volent significar que Ell es dona sense límits i que no té por a ser destruït si amb això ha d'aconseguir la vida pels seus amics. És el revers de la Serp: repartir, en lloc de posseir; deixar-se fer bocins, en lloc d'acaparar i acumular; en definitiva: recuperar el do per vèncer el Tenir. Eva vol per a ella i per a ella sola allò que, en el seu ser més profund, està pensat per ser contemplat i per gaudir de la seva existència; per a la comunió, no per a la utilització. És el que conta una antiga història: passa algú a la vora del roser; veu la rosa; la cull i la col·loca a la seva solapa: ha mort la rosa! L'ha feta seva, la s'emporta; però l'ha morta. Passa llavors el poeta; veu el roser; s'atura; contempla la rosa; l'acaricia; la besa; la mira amb tendresa; la s'emporta en el seu cor: s'han fet amics. La rosa continua la seva història; el poeta també. Ara, els dos plegats. Més poeta el poeta. Més rosa la rosa. És el contrari de collir i menjar...

Vet aquí l'anàlisi que aporten els autors de Gn 3 a les generacions posteriors: les coses comencen a anar malament quan el Do és substituït pel Tenir. Vet aquí la tesi central, la causa de les causes, la incògnita que permet aclarir els enigmes de la història. El Tenir; el Poder al servici del Tenir; el prestigi que es desprèn de Tenir i Po-

der, vet aquí la trinitat que sustentarà una determinada manera d'entendre la societat i de crear el sentit de la vida... però generadora d'una mala història.

Els autors continuen ara exposant les conseqüències que es segueixen de l'anàlisi anterior: la violència fratricida, suscitada per una qüestió de prestigi i portada a terme mitjançant l'abús del poder (història de Cain i Abel)⁵; la dictadura com a forma d'organitzar les relacions socials, sotmeses ara al poder absolut, simbolitzat en l'aigua que tot ho cobreix⁶; la confusió dels idiomes, imatge de la impossible comunicació (la Torre de Babel)⁷ i la vida que, en lloc de consolidar-se, disminueix més i més (l'edat dels Patriarques, de Matusalem fins a Abraham)⁸.

Una bona lliçó per als analistes socials de tots els temps.

I que el poble d'Israel volgué mantenir molt viva en la seva memòria. Pocs pobles hi ha que hagin portat a terme una lectura tan crítica del tenir i del poder com han estat capaços d'elaborar els autors bíblics. Han volgut deixar algunes fites clares per a la posteritat. Primer, introdueixen una cautela en l'anàlisi del present, capaç de desvetllar les conseqüències del canvi del vertader nom de les coses a càrrec de les ideologies de torn i que pot fer retornar el caos amb facilitat. Segon, volen mostrar el camí que re-

5. Gn 4,1-6

6. Gn 6-9

7. Gn 11

8. Gn 11,10-32

cupera el Jardí i obri espais per al futur de Déu. Tercer, exposen la naturalesa del Déu Vivent i Vertader, que vol justícia i llibertat per assolir la fraternitat i que posa la seva força i el seu poder al servici dels més deseparats.

b. L'actitud de fons que fecunda l'acció i la converteix en acció transformadora: el coratge de cantar a la fornal. Dn grec 3

Havien de passar molts d'anys després del desterro perquè hom escrivís els textos que volem aportar ara. Però la circumstància es repetia: com tantes altres vegades hauria de succeir, un rei cruel es proposava destruir la identitat del poble jueu. Volia homogeneïtzar l'imperi, imposant allò que qualche dia es faria famós: "*un sol poble, una sola llengua, un sol rei*". Volia, en definitiva, destruir una identitat per substituir-la per la pertinença a una entitat anònima i sense ànima, l'Estat de torn. Altra vegada el retorn del caos, sempre a punt d'engolir la realitat. El preu, també com sempre, la sang, la tortura, la crueltat, la mort... I l'horrible possibilitat que aquesta vegada sigui per sempre... perquè sempre pot acabar passant... basta llegir, per exemple, I Re 1, 10-15, entre molts altres semblants.

Aleshores, el geni d'Israel s'imposa una vegada més. Sorgeixen uns homes i unes dones que preferiran donar la vida abans de renunciar a la pròpia identitat, arrelada en la fe dels avantpassats. Seran màrtirs en un

moment en que encara no està massa clara la vida eterna, cosa que encara els honora molt més: el seu premi, el seu únic premi, consistirà en la fidelitat... i en la memòria que en servaran els qui vindran i que gràcies a ells i elles, podran continuar essent jueus.

Una de les pàgines més belles d'aquesta voluntat és la historia que segueix.

L'autor la situa, no debades, en el temps de l'Exili... Tres joves han estat deportats i posats als servici de l'Emperador. En un moment donat, són condemnats a mort per no voler reconèixer-lo com a déu. Els llancen a la fornal, per tal que morin cremats. I ells es posen a cantar⁹.

Una cançó que transforma la fornal en poesia! Canten. Aleshores, s'adonen que, quan hom és capaç de cantar a la fornal, sempre, en lloc de tres, són quatre. Hi ha la presència de la Presència. Hi ha la Vida de la vida, que retorna per exigir els seus drets. I es recupera el Jardí. I el caos queda vençut, una vegada més. Per a sempre? No. Per ara.

Alerta: cantar a la fornal no és un acte voluntarista ni esteticista, que s'esgotaria en la seva superficialitat. No. És la capacitat d'actuar allò que fa persona l'ésser humà: la gratuïtat.

Atrevir-se a cantar a la fornal suposa una infinita confiança en la pròpia consciència, més enllà de la prova empírica i de l'evidència; és haver

aprs l'art d'estimar la vida més enllà de la mort; és coratge de mantenir-se en les conviccions conrades al llarg del viure. Per això expressa l'actitud transformadora per excel·lència, que no depèn dels resultats, sinó que es verifica en la pròpia fidelitat.

Durant tota la seva història, Israel una i una altra vegada haurà de mesurar-se amb aquesta actitud de fons, que el manté en vida, però que no és evident ni immediata ni fàcil. Només a partir d'ella trobarà l'estranya capacitat de preservar la identitat en els temps de l'horror. Anys després d'haver escrit el llibre de Daniel, uns altres savis continuaran fent la crítica del poder que cerca destruir la identitat del poble i escriuran, per exemple Sab 6,2-12.

És una constant. És la constant que els salva. Perquè saben prou bé, per la Paraula que han rebut, que perdre la identitat és morir.

c. La Resta d'Israel o la teoria dels marges

L'horitzó crític establert en els primers capítols del llibre del Gènesi possibilita un lectura de la realitat tendent a provocar l'actitud de fons que acabem de descriure. Ambdós representen els moments constitutius de la resposta que Israel articula a l'horror, quan sembla no haver-hi futur possible; i al desencís, quan la utopia sembla engany i misèria. És la definició d'una nova identitat possible: la de la Resta d'Israel.

Les seves primeres formulacions es donen ja en el temps de la monarquia pre-exílica, per exemple, en Isaïes, en el missatge del qual ocupa un lloc important¹⁰. Els seus orígens cal cercar-los en l'experiència de les derrotes, deportacions, fracassos militars i polítics, domini de l'estranger, de la qual és plena la història tant de Judà com d'Israel, i que posa en crisi la fe en la fidelitat de Déu. Ja ho hem dit. Aleshores, l'esperança es confon amb la certesa que mai la destrucció serà total, que sempre hi haurà un grup, una "*resta*" de gent que sabrà roman-dre fidel al seu Déu i que mantindrà en Ell la seva confiança, malgrat tot. I que un dia actuarà de ferment del tot i provocarà la reconstrucció del poble com a família de Déu: haurà realitzat la identitat desitjada, volguda i esperada d'Israel.

Posteriorment, aquesta primera intuïció esdevé un dels referents cabdals a l'hora de plantejar la qüestió sobre la intervenció de Déu en la història. Intervé, diuen els savis i els profetes, creant i mantenint la Resta. Fins que s'acabi el temps i arribi el Regne definitiu.

Què significa això?

La Resta d'Israel defineix un grup d'homes i dones a l'interior de la societat del temps, tant de la diàspora com a la Palestina: una primera universalització de l'espai, si no encara de la raça.

No s'identifica amb l'élite, que a partir d'una ciència que sols ella posseeix, es separa de les masses i justifi-

10. Cfr.: Is 1,9; 10,20-23; 11,10-16

ca accions desfavorables pel poble; on un petit grup de persones autoproclamats salvadors se senten amb el dret de conduir la societat al lloc on a ells els sembla que convé.

És un moviment. Val a dir, un grup amb lligams febles entre si, no estructurat ni organitzat, que es reconeix per una mateixa voluntat d'assumir un determinat estil de veure i viure. Els seus membres participen d'una comunió de fe i d'esperança. No tenen part en el poder econòmic, però són crítics amb una determinada forma d'economia; sense poder polític, no renuncien a influir en el conjunt social i, per tant, tenen vocació política.

Les dues notes definitòries de la seva identitat són l'AMEN i la marginalitat.

L'anima del grup és l'AMEN, una actitud de fons essencial, radical, que configura el nucli de la manera de veure la realitat i de viure-la i que constitueix el grup com a tal grup, que permet als seus membres ser allò que són¹¹ i que es desplega mitjançant els següents eixos:

- L' *Esperança* més enllà de tota evidència en la realitat de la Promesa feta als Pares, més enllà de l'anàlisi, i que arrela en la memòria rebuda de l'acció de Déu en la història.
- La *Confiança* en la pròpia identitat contra tota temptació de dis-

solució, confusió/integració, mentida i engany; contra tota pèrdua de significació del seu ser.

- La *Convicció* de la força i de l'eficàcia del misteri del Déu Viuent i Vertader, experimentat com a tendresa, misericòrdia i perdó, reivindicador de la justícia de les víctimes.
- El *Judici* sobre la història a partir de les categories de veritat/reeiximent, alternatives a les d'èxit/victòria. Veritat és una de les traduccions d'AMEN. Significa que el nucli de la realitat, allò que la manté i li proporciona possibilitats per el futur, cal buscar-lo en Déu i en la seva Promesa, a partir de la qual es podrà avaluar el sentit i el significat: ja no són més ni l'èxit (quan la tàctica i les estratègies han donat el resultat programat, superant les resistències de la realitat) ni la victòria (l'exercici de la força sobre la diferència, l'alteritat, els altres), si no que s'identifica amb la fidelitat. És aquest un antecedent de l'afirmació de la resurrecció que a partir de la creu de Jesús es constituirà en la clau de volta de l'alternativa cristiana.
- La *Voluntat d'acció* entesa com a realització de les possibilitats reals de la circumstància, poesia en la prosa; transformació des de dintre; valoració del petit gest que obri espais per a la tendre-

sa... És l'acció que és després de la lògica de l'anterior: confiança/esperança/certesa de la veritat del misteri.

Naturalment, això els converteix automàticament i no per voluntat pròpia en un *grup marginal*, que influeix en el medi no per la força del poder sinó pel poder de la marginalitat mateixa, de la qual puen l'autoritat. Viuen als marges perquè el seu projecte és alternatiu al de la societat a la qual pertanyen. Aquesta ho sap i cospa el perill que suposen: cercarà destruir-los.

La marginalitat es diferencia de la marginació perquè aquesta treu la seva raó de la dimensió econòmica.

La marginalitat es diferencia de la marginació perquè aquesta treu la seva raó de la dimensió econòmica. Marginat és algú que no disposa de suficients mitjans econòmics per a poder participar ni en els mecanismes de decisió ni en el consum. Marginal, en canvi, és el rebutjat que no compta en la societat perquè no troba reconeixement en la cultura dominant del moment, ni s'identifica amb els interessos en vigor, sigui quin sigui el seu estatut econòmic. Hom els situa als marges per tal d'evitar el contagi: no convé que els valors representats pels grups marginals contaminin el conjunt. S'hi

juga la perpetuació de les relacions socials establertes. Sobretot, s'hi juga el manteniment de la línia divisòria entre pobres i rics, entre controladors de la societat i els qui s'hi veuen desplaçats. Són perseguits més o menys, segons el perill que el poder establert hi descobreix. Curiosament, i en el curs de la història, han estat els grups marginals els qui han propiciat els avanços de la societat, en tots els fronts. És així perquè als marges no hi ha altres interessos a mantenir que els qui neixen de la fe en la pròpia identitat. Aquí en trobem un cas: gràcies a la Restà d'Israel, fou possible elaborar tot un seguit de textos que han mantingut la fe d'Israel i la cristiana durant els temps de la bonança i de l'horror: ens han fet arribar fins avui.

d. La proposta de Jesús de Nazaret: el Regne del Déu-Amor-sense-límits

“Arribada la plenitud dels temps”, i gràcies precisament al llarg camí d'Israel, Jesús n'és a la vegada el fruit preuat i la plenitud de la Promesa que realitza el Jardí. Per això és el Déu-amb-nosaltres. Amb altres paraules, és la forma divina de l'amor humà.

Essencialment, aporta una nova possibilitat d'experiència del Déu revelat en l'Antic Testament: l'Amor sense límits en el límit, que des de l'eternitat estima segons l'estil de la Santa Trinitat.

La conseqüència de l'alternativa predicada per Jesús és la universalitat

zació de la Resta, que convergeix en el Regne Universal del Déu Amor sense límits, Casa Pairal de la Nova Humanitat, en la seva doble dimensió: ara i encara no. Ara: cada vegada que algú fa de la tendresa el seu absolut; encara no, perquè nosaltres estem pastats en el límit, en el temps i en l'espai; i només “*quan Ell serà tot en tots*” arribarem, també tots, a l'altra vorera del riu.

Però sobretot Jesús postula la gratuïtat com a ànima de l'amor. I fa de la bondat, la misericòrdia i el perdó els moments constitutius de la transformació de la realitat en la direcció del Regne, del futur de Déu. Revela que la mort i la resurrecció són els vertaders existencials de la història humana-amb-Déu, mentre dura el nostre temps, fins que ell torni. Podríem dir que a la fe i a l'esperança, presents ja en la tradició de la Promesa, afegeix la caritat, l'àgape: la gratuïtat. Aleshores, també la fe i l'esperança queden resituades. Fe serà confiança en l'Amor més fort que la mort; esperança, voluntat de lluitar per l'absolut d'aquest amor, en l'ara i l'aquí. I la història esdevindrà àmbit del desplegament del Regne de l'Amor.

– *Conclusió: L'amor, contingut de l'acció que construeix la identitat*

La proposta de Jesús, morint a la creu i ressuscitant per la seva absoluta confiança en l'Amor del Pare, desvetlla el primat de l'amor gratuït, com a ànima i nucli de la realitat. Per tant, com a sentit últim de l'acció humana i fonament també últim de la identitat personal i col·lectiva. El Regne univer-

La proposta de Jesús, morint a la creu i ressuscitant per la seva absoluta confiança en l'Amor del Pare, desvetlla el primat de l'amor gratuït, com a ànima i nucli de la realitat.

sal de l'Amor sense límits brolla de la mateixa entranya de la vida. Cal veure'l i col·laborar en la seva realització. A la fe i l'esperança s'hi afegeix la caritat: totes tres en són la penyora. En conseqüència, hi ha un espai per al futur de Déu, sembrat al cor de la història per gràcia i do.

A partir, però de tot el que hem dit fins aquí i recuperant els criteris que hem formulat a la primera part, hem d'arribar a una conclusió obvia: l'acció que ha de construir i mantenir la identitat avui i aquí només pot ser aquella acció que realitza l'amor ara i entre nosaltres; que obri espais a la tendresa; que poua de l'entranya de la realitat el seu nucli de gratuïtat.

Per tant, l'estructura de l'amor haurà de ser també sempre el referent de l'acció que tendeix a realitzar-lo aquí i ara.

L'amor, recordem-ho, és resultat d'un triple dinamisme, que el constitueix: coneixença, respecte, llibertat i

*L'amor, recordem-ho,
és resultat d'un triple
dynamisme, que el
constitueix:
coneixença, respecte,
llibertat i acció eficaç
en favor de la felicitat
de l'altre.*

acció eficaç en favor de la felicitat de l'altre¹².

Coneixença, equival a obertura. Comencem a estimar quan comencem a conèixer. Ho digueren els antics: no s'estima res si no es coneix. El primer moment de l'estimar serà, doncs, l'esforç de ser com una esponja en el lloc on ens ha situat la providència de Déu, per tal de copsar el màxim de components del sempre difícil trencaclosques de la vida i de la història.

Respecte suposa voluntat de ser amb-els-altres, i no sobre els altres o en el lloc dels altres. Vol dir assumir amb elegància que cada persona és un ser únic, irrepetible, absolut en la seva limitació; que està sempre en procés i que es troba en un moment d'aquest procés també únic i també absolut, en el sentit que sols així serà capaç de canviar i de créixer. Vol dir comprendre que ens podem estimar perquè som diferents; en cas contrari, sempre ens estimaríem a nosaltres mateixos. Respecte s'oposa a passotisme,

en el sentit que respectar sovint vol dir patir, saber esperar, donar marge a l'altra i confiar. Sempre és difícil el respecte. Però oblidar-lo, mata en la seva arrel l'amor. I el converteix en alguna de les seves moltes caricatures.

La llibertat no s'identifica ni amb l'absoluta indeterminació ni amb la voluntat de fer allò que em demana el cos, perquè en aquest cas seria voluntat de tenir i de domini: puc, en la mesura que tinc i vull. No. Llibertat és fidelitat a la pròpia consciència; a les pròpies conviccions. Sóc lliure quan sóc capaç de mantenir-me en el meu ésser. Perquè la llibertat és desplegament del propi ser. Referent a la relació amb l'altre, estimar serà, doncs, ser capaç d'ajudar-lo a aprendre l'art de la fidelitat.

*Llibertat és fidelitat a
la pròpia consciència;
a les pròpies
conviccions. Sóc
lliure quan sóc capaç
de mantenir-me en el
meu ésser.*

Finalment, l'amor és o ha de ser acció eficaç en favor de la felicitat de l'altra, on l'altre esdevé criteri tant de verificació com de determinació. Socialment, amor és construcció de les condicions de possibilitat per a la fraternitat, la justícia i la llibertat. O, amb

12. E. Fromm, *L'art d'estimar*, Edicions 62, Barcelona 1968

altres paraules, pels drets tan penosament formulats en aquests últims segles.

En conclusió, l'estructura de l'acció transformadora de la realitat vindrà determinada per la seva relació amb l'estructura de l'amor. Serà:

- obertura a la realitat i adequada sistematització del resultat de la seva anàlisi;
- judici sobre les dades que es desprenen del moment anterior, a partir de l'horitzó crític aportat per l'amor;
- elaboració d'estratègies, programes, projectes eficaços, avaluable, que incideixen en la realitat, vencen les seves resistències i obrin així espais de futur.

D'acord amb això la situació demana un doble esforç: lluita per mantenir la identitat i construcció d'una societat civil sòlida, integradora, resistent, solidària, responsable i lliure. Però, des de la seva *sistematització*, hem dit més a munt: des de la seva fecunda síntesi. La mediació de la identitat, avui, s'identifica amb la construcció de la societat civil del nostre poble.

La societat civil es construeix mitjançant tres grans mediacions: l'acció cultural, l'acció política i l'acció social. No cal explicar massa, en aquest escrit, cada una de les tres. Sí recordar que en el si d'aquesta lluita, el cristià/cristiana hauran d'aportar una

*La societat civil es
construeix mitjançant
tres grans mediacions:
l'acció cultural, l'acció
política i l'acció social.*

dimensió ètica capaç d'oferir fonaments a l'acció, que recuperi la poesia i la gratuïtat i faci de la fe el ciment que cohesiona la vida en l'esperança d'un amor més fort que la mort, en el sentit de tot quan hem dit fins aquí.

Voldria insistir per acabar en un principi clau: l'acció gratuïta, constructora de la tendresa, té el sentit en ella mateixa i en ella mateixa troba la pròpia gratificació. En el temps de l'eficàcia i de les urgències, reivindicar aquesta dimensió del misteri, em sembla cabdal. Per dos motius: per mantenir viva l'alegria de tantes persones de bona voluntat que han donat i donen la vida per amor, per sostenir el sentit infinit de la seva acció per petita que als seus ulls pugui ser; en segon lloc, per suscitar fins al límit voluntats de ser homes i dones en el món que viuen aquesta fe. En aquest sentit, la importància de la xarxa, dels grups, de les sinergies i del compartir les experiències, és la mediació que la realitat demana i les tecnologies permeten i fan possible.

El nostre, és temps d'esperança.

Els cristians a la plaça pública

JAVIER ELZO, catedràtic emèrit de Sociologia de la Universitat de Deusto.

*Conferència realitzada en el marc de la presentació de l'estudi
"L'acció social des de les entitats d'Església. El seu paper en la
cohesió social a Catalunya" a Barcelona 20 de març de 2014.*

L'ADN del cristià conforma dos aspectes centrals: la dimensió de la transcendència i el "dilectio", l'amor gratuït a l'altre, particularment al més necessitat.

L'ADN del cristià conforma dos aspectes centrals: la dimensió de la transcendència i el "dilectio", l'amor gratuït a l'altre, particularment al més necessitat.

La transcendència i els seus trets essencials provenen del nostre "fundador": Jesús, un Déu fet home, ajusticiat pels poderosos del moment, crucificat i que els seus primers seguidors ens asseguren que Déu l'ha ressuscitat. Nosaltres conformem la setentena

o vuitentena generació d'aquells primers seguidors que, al llarg dels segles, amb encerts i errors, pretenen construir el Regne de Déu, ja en aquesta terra, en aquests dies, per a aquests dies, però que no s'esgota en l'espai-temps de la nostra generació. El temps de l'Església no es limita al temps cronològic, ni al temps biogràfic, ni al temps històric. És un temps transhistòric que s'obre en la nit dels temps amb un punt nodal al voltant de l'any 30 de la nostra era, quan Déu es va fer home, i que es perllongarà fins a la plenitud dels temps. En aquesta perspectiva del temps transhistòric, que Halmut Rosa¹ anomena temps sacre, podem inscriure i viure els cristians el nostre temps cronològic, biogràfic i històric. Aquest temps sacre ens envolta de plenitud de la transcendència del Regne, un Regne en perpètua construcció.

El "dilectio", l'amor gratuït és l'argamassa d'aquest Regne de Déu. No sense dificultats les primeres comunitats de cristians varen entendre que el

1. Halmut ROSA. "Accélération: une critique sociale du temps". Ed. La Découverte. Paris 2010. Original en alemany en 2005. Ver capítol 1º.

El “dilectio”, l’amor gratuït és l’argamassa d’aquest Regne de Déu.

nou Regne no era per a uns pocs jueus, per a una nova “secta” (en el sentit etimològic del terme) de jueus seguidors de Jesús. Els primers cristians, ja 20 anys després de la desaparició física de Jesús de Natzaret, establiren la fraternitat universal (ja no hi ha jueus, ni grecs entre cristians) una fraternitat on la comunitat de béns exigia que no hi hagués necessitats entre ells. No sempre fou un camp de roses. Les divisions entre els seguidors de Jesús varen ser contínues i la temptació del diner i del poder al començament² foren vives, i encara ho continuen essent entre nosaltres. És molt més fàcil i, en tot cas, menys exigent, anomenar-se cristià que ser-ho. Sempre ho ha estat i així serà fins el final dels dies.

Però el nord, l’ADN és clar. La religió cristiana és bàsicament i fonamentalment una religió històrica ja que venim d’una persona històrica, Jesús de Natzaret, ajusticiat i ressuscitat, que va viure en el seu temps, amb els paràmetres culturals del seu temps però, un cop mort, diferents tradicions dels seus seguidors (Lluc, Marc, Mateu, Joan, la *Didajé*, etc.) i poc després els seus intèrprets en el temps

que els va tocar viure (els Pares de l’Església) ens han transmès, sense cap dubte, fins i tot amb les variables de l’equació personal de cadascun d’ells, el que he anomenat l’ADN del cristià: construir el Regne de Déu, com a testimonis de l’invisible que es concreta en l’amor gratuït, i visible, prioritzant al més necessitat. A Déu ningú no l’ha vist mai, doncs “no digueu que estimeu a Déu a qui no veieu si no estimeu a un germà vostre (fraternitat universal) a qui veieu”, llegim en la tradició de Joan. Al final dels temps, ens dirà la tradició, a Mateu 25, que se’ns demanaran comptes de quan no vàrem donar de menjar al qui tenia gana, de beure al qui tenia set, no vàrem visitar al malalt a l’hospital o a l’empresonat...

Avui, ja avançada la segona dècada del segle XXI, els cristians hem de discernir i posar en pràctica el Regne de Déu en el nostre món d’avui, allà on estiguem. Vivim els últims batecs de l’era postconstantiniana i obrim els ulls, amb cert neguit, vers l’alba d’una nova era en la construcció del Regne de Déu, de contorns difusos. Sempre és més evident el que mor que el que neix. És més fàcil escriure la història d’un avi que traçar la de la meva neta, nascuda fa deu dies.

Com diu Poulat “els cristians no tenen cap motiu per desesperar-se mentre no confonguin la virtut de l’esperança amb algunes formes que adop-

2. Podem veure, per exemple, Rafael AGUIRRE (Ed.) “*Así empezó el cristianismo*”. Verbo Divino, Estella 1910 y Daniel MARGUERAT “*Un admirable christianisme. Relire les Actes des apôtres*”, en particular el capítol 6 °, “Histoires d’argent”, Éditions Cabedita, Bière, Suïça, 2013.

ten les seves il·lusions: reconquerir el món, refer cristians els nostres germans, instituir una nova cristiandat o bé profetitzar la catàstrofe. O, més recentment, inculturar la fe en el món d'avui, donar sentit a una activitat humana de la qual està desproveïda...”³. El cristià ni ha d'aculturar-se plenament al món que li toca viure, ni ha de pretendre inculturar-lo.

- L'aculturació dels cristians al món actual suposa donar per bona, sense més, l'actual cultura moderna en un intent d'acomodar el missatge cristià al llenguatge, valors i estils de vida actuals. Suposa caure en la complaença, en l'acomodació, per quedar bé o ser acceptat. És el risc de la fusió: “dissoldre's en la secularitat... precipitar la transfusió dels valors cristians en un humanisme post religiós obert a 'tots els homes de bona voluntat' però que, alhora, progressivament, es mutila de la creu i es queda orfe de resurrecció. En aquest ordre de coses m'ha impressionat aquesta reflexió de Habermas que he llegit recentment en un article de premsa de Manuel Fraijó: El més inquietant, diu Jürgen Habermas, en l'impressionant marc de l'Església de Sant Pau a Frankfurt, és “la irreversibilitat dels sofriments del passat –la in-

justícia infligida contra persones innocents, que foren maltractades, degradades i assassinades– sense que el poder humà pugui reparar-ho”. I afegí: “L'esperança perduda de la resurrecció” sovint se sent com “un gran buit”.⁴

- D'altre banda, pels cristians, la inculturació de la societat, suposa que aquella societat i aquella cultura, precisarien de la saba cristiana, essent intrínsecament gairebé perverses i radicalment imperfectes. És el risc d'amagar-se, de separar-se. Pitjor encara. Mounier (a l'*Affrontement chrétien*) denunciava “un dogmatisme altiu tancat en no se sap quins problemes, sens dubte essencials considerats en sí mateixos, però devinguts en la seva formulació tant radicalment estrangers al fidel, que ni tan sols l'irriten: s'adorm”⁵. És l'avenc del gueto, el dels escollits, els purs, els autèntics, el dels posseïdors de l'única veritat. Aquesta segona deriva, manifestament fonamentalista, pot tenir dues variants: la de la secta (separat del món) i la del croat (redemptor del món).

Més enllà de cristianitzar el món (Estats cristians) més enllà de mora-

3. Emile POULAT “*France chrétienne, France laïque. Entretiens avec Danièle Masson*”. Desclée de Brouwer. Paris 2008 (Pag. 187).

4. Manuel FRAIJÓ en “*¿Vivir sin ética, vivir sin religión?*”, a El País 08/02/14.

5. A Jean Pierre DENIS. “*¿Pourquoi le christianisme fait scandale*”. Ed. du Seuil. Paris 2011, p. 333.

litzar el món (pretendre ser els posseïdors de l'única veritat moral) l'acció del cristià d'avui ha de partir de l'evidència que viu en una societat plural (també en la vessant religiosa) i que la fraternitat universal l'ha d'impulsar a construir un estat laic on ni es privilegiï ni s'estigmatitzin les conviccions religioses. El Regne de Déu es concentra en una societat més justa, humana i humanitzadora on els cristians, colze amb colze amb tots els homes i dones que cerquen aquest món més just i humà, siguin testimonis de l'invisible.

El lloc del cristià en una societat plural

La cohesió social exigeix que hi hagi neutralitat o equidistància entre les diferents confessions religioses. Això és el que suposa la laïcitat que no doni lloc al laïcisme excloent de tot el que sigui religió en tota la manifestació pública, que és el que passa a vegades. Emile Poulat —un dels meus pensadors de capçalera— escriu que “la

*La cohesió social
exigeix que hi hagi
neutralitat o
equidistància entre les
diferents confessions
religioses.*

qüestió que se li planteja avui a l'Església (catòlica), a la seva jerarquia, als seus fidels, és la de saber que advé en un règim de laïcitat pública que sembla acantonar en la seva vida interior, règim de llibertats públiques que, a la inversa, crida a la participació a la cosa pública segons les conviccions de cadascú”⁶.

Des d'Amèrica del Nord (EEUU i Canadà) es veu clar que el discurs religiós està cridat a estendre's a la societat ja que “la democràcia exigeix de cada individu o grup de ciutadans que participi en el debat públic utilitzant el llenguatge que li és propi, el que li dona sentit als seus comportaments”⁷ (Ch. Taylor). A Europa el sentiment de viure en un estat de cristiandat es dilueix, tot i que amb resistències; com també, amb resistències, l'exigència del laïcisme excloent del fet religiós que voldria crear un estat confessionalment ateu (ja ho va ser durant més de 70 anys a la URSS). Si es pretén, i es pretén bé a judici meu, que els ciutadans participem en el diàleg social, segons les nostres conviccions, els cristians no podem tancar les nostres conviccions a la sagristia. Hem d'exposar-les a la llum pública amb la pretensió de que es tinguin en compte. Òbviament, no dic imposades.

Mai hi haurà normes perfectes. Menys encara definitives. Les normes i els valors els anem construint dia a dia. Massa vegades amb imposicions. De signe divers. La història

6. Emile POULAT, o. c. p. 14.

7. Charles TAYLOR, “L'âge séculier”. Editions du Seuil, 2011, pag. 907. Traducció del original en llengua anglesa, “A secular age”, Harvard University Press 2007.

d'Espanya, de Catalunya i d'Euskadi n'és testimoni. Necessitem la virtut de la tolerància activa, aquella que veu en l'altre més que un individu, més que un ciutadà: una persona amb una autonomia de consciència inalienable. Que sols pot expressar-se (i ha de defensar-se) en un Estat laic que ni privilegiï, ni exclogui, el que és religiós de la plaça pública.

M'agrada repetir que la garantia de la llibertat de consciència solament és possible en un estat laic. No és possible ni en un estat confessionalment religiós o teocràtic com, tampoc, en un altre que sigui confessionalment ateu o laïcista, en el sentit que entenguem que cal emancipar-se del fet religiós per a ser un bon ciutadà i, en tot cas, que la dimensió religiosa s'hagi de limitar a l'àmbit privat.

Hem de pensar en positiu, no viure pensant a la contra, a la contra del declivi socioreligiós a Europa (no pas del planeta), a la contra de plantejaments laïcistes excloents. Es tracta d'avançar, sense falsos irenismes, en la mateixa direcció del millor del món modern que, en la seva individualitat cerca l'autenticitat com un peregrí en recerca, quan la il·lusió secularista ha mostrat ja els seus límits. Grace Davies en el seu exquisit "*Religión in Britain*"⁸ mostra com, després del gran retrocés socioreligiós dels anys 1960, alguns bisbes anglicans començaren a intervenir públicament contra

determinades postures del govern ultralliberal de Margareth Thatcher. Ai! A Espanya, gran part de l'episcopat continua obsessionat en temes relacionats amb l'nici i la fi de la vida, amb un únic model de família, amb la qüestió de la unitat d'Espanya, bé espiritual per sobre de tots, diuen, amb les obligades reaccions ja sabudes dels bisbats català i basc.

En aquest ordre de coses alguns s'han preguntat si els cristians s'han de constituir en una cultura específica, més encara en una contracultura. La nostra resposta és negativa com hem mostrat al llarg del llibre sobre els cristians a la sagristia o darrere la pancarta⁹. Com darrerament he repetit en moltes ocasions, el lloc del cristià està enmig de la societat, a la plaça pública, a excepció, evidentment, de vocacions específiques com la vida monàstica (que també estan a la plaça pública però d'una altra manera), per altra banda, tan importants i transcendents per a la vida passada i present de l'Església. Però no com un gueto (separats), ni amb un fuet (fustigant els errors de l'altre), ni de croat (per a salvar el món).

Escriu Ulrich Beck que "sens dubte, mai es valorarà prou el poder de les religions com actors cosmopolites, no sols per la seva capacitat de mobilitzar a milers de milions de persones per sobre de les fronteres nacionals i de classe, sinó per la seva influència en

8. Grace DAVIES, "*Religión in Britain since 1945: believing without belonging*", Oxford, Blackwell, 1994, pàgina 149 y ss.

9. Javier ELZO, "*Los cristianos, ¿en la sacristía o tras la pancarta*", Ed. PPC, 2013 pàgines 62 y ss.

la manera d'entendre's de les pròpies persones i la seva relació amb el món. Però, sobretot, perquè representen una font de legitimitat en la lluita per la dignitat dels éssers humans en una civilització autoamenaçada. L'aptitud i la disposició de les religions universals, per a convertir-se en intercessores i defensores de la humanitat en els problemes que l'afecten (el canvi climàtic, la situació dels pobres i exclosos i, sobretot, la *dignitat* de les altres ètnies, nacionals i religioses) estan, doncs, a l'ordre del dia”¹⁰.

L'acció del cristià en temps de crisi mundial: el paper de l'acció social de les entitats d'Església

Crec que cal abordar el tema des de quatre dimensions. Particularment, insistiré, en la darrera:

- La dimensió personal,
- la dimensió *caritativa* directa d'ajuda als més necessitats,
- la dimensió *denunciativa* de les injustícies, particularment les estructurals i
- la dimensió *propositiva*, el tenaç esforç de proposar i treballar per una altra societat, una altra governança. Aquí és on jo hi veig l'albada d'una nova humanitat, on l'ADN del cristià ha d'ajudar-nos per no desviar-nos de l'objectiu central.

1. La dimensió personal

És l'oració d'escolta, l'obertura a l'absolutament Altre que es manifesta en els “altres”. El cristianisme ha de restar obert al Misteri de Déu mostrat en Jesús, valorant com un enriquiment altres manifestacions de Déu en altres cultures i religions. Crec que hem d'abandonar la idea de pretendre **cristianitzar** el món, acomodar-lo a la pretesa moral catòlica, a l'única salvació de l'Església catòlica, (extra ecclesia nulla salus); fins i tot a l'única mediació de Jesús com a únic salvador per a **evangelitzar** aquest món, és a dir, per mostrar (terme molt ratzingnià) a Jesús ajusticiat pels homes i ressuscitat per Déu, amb la vida i la doctrina que els seus primers seguidors ens transmeteren: des de la frescor i innocència, anava a dir, de les primeres cartes de Pau, de mitjans dels cinquanta del primer segle, al magnífic evangeli de Joan, construït més de cinquanta anys després, ja quan la primera generació de seguidors de Jesús desapareixia.

El cristianisme ha de restar obert al Misteri de Déu mostrat en Jesús, valorant com un enriquiment altres manifestacions de Déu en altres cultures i religions.

10. Ulrich BECK, “*El Dios personal: la individualización de la religión y el espíritu del cosmopolitismo*” Paidós, 2009 p. 204.

Comprenc que Luc Ferry, que es declara no creient però que no pot deixar de parlar i escriure del cristianisme, (com Comte-Sponville, Julia Kristeva, Marcel Gauchet, etc.), digui que si hagués d'emportar-se un únic llibre a una illa deserta seria l'Evangeli de Joan.

Necessitem transitar de l'Església heretada a l'Església innovada i innovadora, adaptada al temps i espai en què està implantada.

Necessitem transitar de l'Església heretada a l'Església innovada i innovadora, adaptada al temps i espai en què està implantada. D'Església constantiniana (Estats cristians) i post-constantiniana (imposició de la moral cristiana), a l'Església encarnada en un temps i un lloc determinats, com a concreció de l'Església Universal. I, si el Papa Francesc fos un signe dels temps dels que varen parlar, a més de l'Evangeli (Mt 16, 4; Llc 12, 54-56), Joan XXIII, el teòleg Chenu i altres, en els anys 50 i 60 del segle passat? Però sense fiar-ho massa en una única persona. He llegit i rellegit la seva encíclica "Lumen Fidei" que pràcticament surt de la mà de Benet XVI i fa

seva el papa Francesc, i la seva Exhortació Pastoral Evangelii Gaudium de la que diré alguna cosa més endavant. Però com diu Francesc, ell no és Superman. I els catòlics depenem en excés de la figura del Papa¹¹. Necessitem un altre model d'Església: menys piramidal i més en xarxa, amb un nucli central, no pas centralitzador, a Roma.

2. La dimensió caritativa directa, ajuda als més necessitats

A això, és al que està abocada la dimensió personal que acabo d'anomenar. Està a l'ADN del cristià. Ja ho he assenyalat abans citant els evangelis de Joan i de Mateu. Ara cal citar tota la història de l'Església en tot el que té més de positiu.

"Ser cristià, no és sols creure que existeix un Déu. No és sols creure en un Déu d'amor ni tampoc ser aquiescent amb els articles d'un credo. És acceptar com les mans de Déu són en el món. És posar-se a la disposició del pla de Déu per al món, és sentir-se com els continuadors de l'acte diví de creació. (...) Si nosaltres no manifestem concretament la presència de Déu aquí, en el món, si no emergim com a continuadors de l'acció duta a terme pel Fill fa dos mil anys, desapareixerem, ja que no servirem per a res"¹².

11. Olivier BOBINEAU. L'Empire des papes: une sociologie du pouvoir dans l'Eglise. CNRS editions. Paris 2013.

12. Olivier LE GENDRE. *Confession d'un Cardinal* JC Lattès Paris 2007, páginas 312 y 377.

3. *La dimensió denunciativa de les injustícies, particularment les estructurals*

El papa Francesc ho assenyala amb força. Serveixi, com a exemple, aquesta cita. “La necessitat de resoldre les causes estructurals de la pobresa no pot esperar, no sols per una exigència pragmàtica d’obtenir resultats i d’ordenar la societat, sinó per curar-la d’una malaltia que la converteix en fràgil i indigna i que només podrà portar-la a noves crisis. Els plans assistencials, que atenen certes urgències, només haurien de pensar-se com unes respostes passatgeres. Mentre no es resolguin radicalment els problemes dels pobres, renunciant a l’autonomia absoluta dels mercats i de l’especulació financera i atacant les causes estructurals de la desigualtat, no es resoldran els problemes del món(…)” (Evangelii Gaudium, 202)

Els plans assistencials, que atenen certes urgències, només haurien de pensar-se com unes respostes passatgeres.

Però, molt abans, el desembre del 1985, els bisbes de Catalunya en un text essencial *Arrels Cristianes de*

Catalunya escriuen que “l’assoliment d’una societat justa, que elimini contrasts odiosos i permeti a tota la població sentir-se ciutadans lliures d’aquest país, ha de ser un objectiu absolutament prioritari a la Catalunya actual”.

4. *La dimensió propositiva d’una altra societat més justa i humanitzadora*

Ens trobem en uns moments en els quals hem de superar, d’una vegada per totes, la crisi modernista que va tenir el seu moment àlgid ara fa un segle. Superar la divisió entre el món de la cristiandat i el món secular. Ho dic amb les paraules d’Alain Touraine al començament d’un recent estudi seu, quan propugna que “els drets són superiors a les lleis”. I afegeix que és el que “amb la major de les forces s’ha afirmat, tant des de la tradició cristiana del dret natural, com des de l’Esperit de les Llums”¹³. Ho concreta Olivier Le Gendre (potser amb alguna exageració), quan afirma que “sols una entitat realment mundial (com l’Església, n.p.) pot equilibrar la mundialització del mercat a condició que compleixi dues condicions: la primera que sigui realment mundial i no apareixi infeudada en una part del món, i la segona, que es posi al servei dels més pobres... També l’Islam pot contribuir a aquesta tasca “si sap diferenciar-se dels extremismes que floreixen als seus marges”¹⁴.

13. Alain TOURAINE, “La fin des sociétés”, Le Seuil. Paris 2013, pagina 14.

14. Olivier LE GENDRE. O. c. p. 360.

“El món (continua Le Gendre) ja no té els mitjans per a regular aquesta mundialització salvatge. La nostra Església és l'única potència espiritual centralitzada d'àmbit mundial. En lloc de girar-se cap a la restauració del seu passat, pretesament gloriós, l'Església està cridada a jugar un paper preponderant per a mirar de proposar, **amb altres**, una alternativa a la mundialització dels mercats. Aquesta alternativa consisteix en humanitzar una mundialització que deshumanitza amb totes les forces.

L'Església en el seu conjunt, encara no ha pres consciència del seu estat real, ni de l'estat del món, ni del paper que està cridada a jugar per a ser fidel a la seva vocació. Dedica molta energia en combats secundaris perduts d'entrada.

La lectura del document que avui es presenta aquí, “*L'acció social de les entitats d'Església i el seu paper en la cohesió social a Catalunya*”, em sembla un exemple del que realment ha de ser l'acció social d'un cristià en el món actual. Aquesta tasca no és exclusiva del cristià. Encara menys s'ha de pretendre que sigui exclusivista dels cristians. Però un cristià que pretengui ser-ho no pot no estar en aquesta tasca d'humanitzar la societat, amb una acció prioritària vers els més necessitats, denunciant les injustícies de la societat del Mercat, i treballant, amb altres, creients o no creients, perquè la nova societat no sigui una quimera sinó una utopia.

Ja no n'hi ha prou amb denunciar les injustícies. Les posicions mera-

ment reivindicatives i condemnatòries de l'ultraliberalisme financer que ens domina, no són suficients. Fins i tot podrien ser ensopidores de consciències inquietes però mandroses. És més fàcil i còmode criticar que construir. Ja no n'hi ha prou amb criticar sense proposar alternatives, però que siguin viables i sostenibles.

La utopia forma part de l'àmbit d'allò plausible, d'allò racionalment plausible tenint presents els condicionaments reals en què hem de viure. La quimera s'assembla més a un conte de fades mitjançant el qual la societat, o alguns membres de la societat, somnien amb algun paradís inexistent i inassolible. La utopia, juntament amb uns objectius a aconseguir, una il·lusió a assolir, uns ideals pels quals lluitar, pressuposa la presa de consciència del camí a recórrer, de l'esforç a invertir, de les inèrcies a superar, dels conciutadans a convèncer. La utopia exigeix racionalitat en els judicis i competència en els promotors.

L'esperit innovador és clau en un món globalitzat que viu una profunda i accelerada mutació històrica. La innovació és bàsicament una actitud d'obertura per a no paralitzar-nos en els temes de sempre. Però amb la innovació sense més no n'hi ha prou. Fins i tot pot ser regressiva. Exigeix un objectiu: promoure una societat millor, més justa, més solidària, més responsable, més convivencial, més fraterna. D'aquí que no s'hi val a canviar per canviar. No tot canvi és un valor, el que representa que no tota innovació, serà automàticament positiva. La innovació ha de mirar vers la utopia, mai

cap a la quimera, que és el camí directe al desastre.

Les universitats, siguin d'Església o laiques, les entitats del Tercer Sector, siguin laiques o religioses, que tinguin en el seu ideari el bé comú,

haurien de ser capaces de perllongar les meres reivindicacions, tot i que siguin justes, treballant, amb realisme utòpic, per una altra societat més justa i humanitzadora. És urgent i important.

Crònica i parlaments
de l'acte de presentació del llibre de
Mn. Casimir Martí

Iglesia y sociedad (1965-2010).

En la trayectoria de las revistas
Pastoral Misionera y Frontera

Paraules de Mn. Josep M. Rovira Belloso

1. Un notable grup de teòlegs, historiadors i pastoralistes

Al voltant d'aquestes revistes s'agrupen un bon nombre de coneguts teòlegs, pastoralistes, liturgistes, sociòlegs i historiadors, que tenien o bé la procedència de la JOC o bé la mentalitat de Joan XXIII i del Concili Vaticà II. Volíem una Església pobre i per als pobres: Fernando Urbina, Luis Briones, Julio Lois, Joan Carrera, Ramon Torrella, Juan Martín Velasco, Casiano Floristán, Josep M. Totosa, Josep M. Rovira, Josep A. Comes, Alfonso Álvarez Bolado, Marciano Vidal, Antonio Duato... i, evidentment, Casimir Martí.

Es tractava d'un projecte ambiciós –acompanyar a l'Església en l'aplicació del Vaticà II i promoure aquesta aplicació– que ens afectava personalment a tots. Per això, el drama que vivim fou personal i generacional.

Era el drama d'una generació disposada a treure les conseqüències positives del Concili, que veu com –pas a pas– la jerarquia de l'Església –“Roma”– es desmarca d'aquest projecte per estar pendent del que semblarien uns interessos involutius.

M'adono que, en aquest procés que nosaltres vivíem com involució o

desafecció, hi jugaven dues importants corrents: en primer lloc el conservadorisme dels que deien: “el Concili passa, la Cúria roman”; és a dir el conservadorisme institucional que no ha tingut en tots aquests anys incentius per a convertir-se en evolució integradora de grups i persones de diferent mentalitat; en segon lloc, la necessitat de la mateixa institució de no suïcidar-se com alguns dels més progressistes demanaven: no sols reforma de l'Església, sinó Crist sense Església –i fins i tot– mort de Déu i entronització de la primacia d'allò humà. No era ja la mentalitat conciliar sinó el maig francès de 1968 qui intentava dirigir el procés de l'Església”. Era difícil en aquella època distingir el simple conservadorisme de la supervivència eclesial.

2. La jerarquia no anima el projecte del grup

Davant de l'Església espanyola representada per la CEE, els presidents de la qual Casimiro Morcillo o Suquía eren garantia d'immobilisme, què podia fer aquell grup d'homes de bona voluntat que perillaven d'esquizofrènia perquè mai negaren a l'Església però se sentien com una veu crítica a favor de la seva reforma? Aquest és el drama viscut pel grup.

Ho diré d'una altra manera: el Concili Vaticà II havia donat lloc a un humanisme cristià amb el qual la JOC sintonitzava plenament: pau amb la Modernitat, democràcia i llibertat religiosa, reconeixement dels drets de la classe obrera, amb el dret a vaga inclòs, lluita per la pau mundial...

Però el postconcili també porta una nova àrea en la qual l'Església ha de ser clara: l'avortament, que té com a seqüela el problema de la legislació en estats no confessionals, així com l'eutanàsia i el matrimoni dels homosexuals. Podria semblar involutiva la defensa del dret a la vida, tot i que es tractava d'un dels *punti fermi* de l'ètica evangèlica. Per això el Papa Francesc ha dit: això és doctrina de l'Església però no hem de restar ancorats en aquest punt sense tenir cura dels altres. No esquizofrènia sinó: **Et, et, no aut, aut**. Aquest grup seguia apostant per l'humanisme evangèlic, tipus Francesc d'Assís i Papa Francesc, incloent-hi tot el que és el respecte a la vida.

3. El rovell de l'ou del drama

Per què aquesta conflictivitat, amb visos d'involució i de conservadorisme, barrejats amb elements necessaris de pervivència de l'Església de Crist?

Explicaré una batalleta: quan vaig arribar a la pàgina 215, amb el títol "La Dificil Comunió Ecclesial", vaig pensar: ara ho aclarirem tot. Començo a llegir i me n'adono que Casimir fa servir un article meu que, ni ell ni jo rebutgem, però que considero insufi-

cient: a la conflictivitat general de la vida, se li afegeix la que es viu en la fe, quan les idees i la cultura que aquesta aixopluga són diferents i fins i tot contràries en grups concrets de creients.

Però Casimir té la inspiració de referir-se a un llibre de R. Brown, en el qual es distingeix molt bé, en les Cartes de Sant Pau, la mentalitat *evangelitzadora* mentre que les anomenades "Cartes Pastorals" contenen la mentalitat pastoral que mira de mantenir allò constituït i cerca "bisbes presbíters" per a posar-los davant de les comunitats: bisbes i presbíters que siguin sobretot prudents i discrets. Brown s'arriba a preguntar si amb aquesta mentalitat de les "Pastorales" el Pau històric hauria arribat a "Bisbe o presbíter". Vet aquí una clau que ens explica el drama: en el postconcili, la mentalitat pastoral atenta sobretot al bé de la Institució, ha apagat la veu als creients crítics. És precís arribar al Papa Francesc per tornar a trobar –juntament amb la inequívoca pertinença institucional– una veu de reforma pràctica, de l'Església.

Allà som: uns en llançar l'aigua de la banyera van perdre la criatura amb la qual cosa podríem dir que varen tenir una actitud de ruptura negatòria de valors essencials del cristianisme; altres –el grup de Frontera– van patir a la seva carn el que faltava a la Passió de Crist. Uns encara dedicats a una teologia que vol ajudar a les persones, altres dedicats a una sociologia històrica que vol ajudar a l'Església com a institució. Aquesta vol ser la radio-grafia d'aquests dos supervivents que

voldrien ser en Crist, i amb Ell, rebre el suau impuls de l'Esperit que ens porta al Pare. Aquesta és la seva manera de viure a l'Església, en l'oració, en l'eucaristia, en la comunitat de la fe i de l'amor. Aquí estem en la fe, l'esperança i l'amor sempre redescoberts com a resposta cristiana a la revelació de Déu... Calia guardar la fe i, alhora, procurar la renovació de l'Església. Mantenir l'aigua a la banyera neta sense que es perdés l'infant que estem banyant.

4. Per què no és fàcil la integració eclesial dels grups crítics?

a) Per què portem molts anys de “pensament únic” i és precís obrir-se a un respecte a les diferències sempre dins d'una sola fe.

b) Per què –gairebé és el mateix– manca a l'Església la cultura del diàleg. Jo espero força del Sínode 2014 sobre la família perquè em sembla que, d'alguna manera, acollirà diverses postures. Per exemple, tots mantenim la sacramentalitat del matrimoni. No tots pensem el mateix dels casats, divorciats i tornats a casar civilment, respecte del sagrament de l'Eucaristia. Tots veiem l'avortament una desgràcia per als qui el pateixen; però no tots estem d'acord en el mateix tractament legal de l'avortament en els estats no confessionals.

c) La cultura del diàleg ha d'anar acompanyada per la col·legialitat i la sinodalitat –cal projectar i realitzar les coses “entre tots”– com ja havia pro-

mogut Joan Pau II en la seva exhortació *Novo millennio inneunte*, i el Papa Francesc ha recomanat en l'exhortació apostòlica *Evangelii Gaudium*, en la qual no desdenya que ambdues coses les aprenguem dels nostres germans orientals (n. 246). Per part de tots, però sobretot per part nostra: saber rectificar, saber completar, aprendre de Jesús que davant el diàleg amb Maria, a les Noces de Canà, converteix l'“espera de la seva HORA” en l'hora de les paraules i dels signes. NO ha arribat encara l'“hora” de la mort i de la resurrecció de Jesús, però ha arribat l'“hora” de la fe que s'alimenta amb els signes com el de les Noces de Canà.

d) L'apropament de les persones i institucions d'Església al poble, el que es refereix al llenguatge, a la proximitat personal, etc. és quelcom que encara presenta moltes deficiències. Ha estat necessari que el Papa Francesc les posés de manifest ‘perquè el mateix poble de Déu s'adonés d'elles’.

e) L'Església pobra i dels pobres està suposant un apropament entre la doctrina i l'acció, no precisament assistencial sinó de comunió. Cal apropar coneixement, amor i acció de caritat a tots els nivells de l'Església.

f) En definitiva, cal valorar la fraternitat dels Fills de Déu, per sobre de la jerarquia sacramental, que hem de tenir com a potestat que ve de Crist no com un poder mundà, tal i com un Papa gens rupturista com Benet XVI admet i defensa en la seva al·locució del 26 de maig del 2012 (*Veure Déu fa créixer les persones*, pp. 123-125).

Casimir Martí, historiador, arxiver i sacerdot

Josep Fernández, cap de l'Àrea de Fons Històrics. Arxiu Nacional de Catalunya.

Benvolguts amics, voldria començar la meva intervenció agraïnt al Centre d'Estudis Pastors l'oportunitat de presentar el darrer llibre del Dr. Casimir Martí i de glosar, ni que sigui ràpidament, la seva trajectòria intel·lectual com a historiador, arxiver i sacerdot.

Casimir Martí és un dels grans noms de la historiografia catalana i espanyola del segle XX i el millor historiador de l'església espanyola contemporània. En el pròleg de la Miscel·lània d'Estudis que li va dedicar l'Arxiu Nacional de Catalunya arran de la seva jubilació com a director, l'any 1994, llegim que la seva tasca “va íntimament lligada al procés de renovació de la història social i econòmica del nostre país en les dècades de 1950 i 1960”. El mateix article va remarcar que la seva obra —*Orígenes del anarquismo en Barcelona* (1959)— va representar un canvi qualitatiu en els plantejaments i la metodologia de l'estudi de la història laboral i del moviment obrer.

Pot sorprendre la imatge d'un sacerdot que, després d'estudiar Filosofia a Barcelona i Teologia a Salamanca, anés a Roma per fer un doctorat en ciències socials i es doctorés a la Gregoriana amb una tesi sobre els orígens de l'anarquisme durant el Sexenni Re-

volucionari. Un treball així només es podia fer serenament i objectiva fora d'Espanya i va representar, una vegada es va donar a conèixer, una forta sacsejada a la manera que fins aleshores s'havia tractat una qüestió tan controvertida. La tesi va merèixer la màxima nota i l'interès de Jaume Vicens Vives, qui la va publicar i prologar l'any 1959, començant amb ella la sèrie de “Monografías” del Centro de Estudios Internacionales de la Universitat de Barcelona. Jaume Vicens lloà la tesi de Casimiro Martí perquè “examina un tema desde luego crucial con un rigor científico extremado [...] Ha dejado hablar a los protagonistas por sí mismos, evitando interpolaciones personales, juicios de valor y posiciones ideológicas previas”. El gran historiador afirmà també que “no me causaría sorpresa que la presente obra fuese recibida con cierto estupor por los habituales de la historia social española, acostumbrada a lecturas truculentas del género folletinesco. Este es un libro sereno...”. Vicens Vives acabà el pròleg comentant “que Casimiro Martí sea sacerdote y se dedique a escribir historia social no tiene ninguna importancia [...] Cataluña posee una larga tradición de cristianismo social, aunque sea desgraciadamente desconocida por el gran público. Desde la lejana “Escuela de la Virtud”

en 1854 hasta el grup “Catalunya Social” hay numerosos, relevantes e ininterrumpidos ejemplos de tal vocación. Un día se escribirá esta historia. Mosén Martí figura en esta misma cadena. Y con ello basta pues nos dignifica a todos”.

Un any després desapareixia Jaume Vicens Vives i Casimir Martí va perdre el mestre i el valedor, però ja tenia una trajectòria sòlidament traçada. Des dels anys 60 del segle passat, la seva creació historiogràfica ha definit dues línies: la història política i social del segle XIX i la investigació crítica sobre la història de l'Església a Catalunya. En la primera línia sobresurt la monumental *Barcelona a mitjan segle XIX*, elaborada juntament amb Josep Benet, i en la segona *L'integrisme a Catalunya*, que guanyà el Premi d'Investigació Jaume Vicens i Vives de l'any 1992. L'hem de considerar principalment un gran renovador de la història de l'Església, no entesa com a història eclesiàstica o història interna de la institució, sinó com una història alhora social i política del paper que l'Església ha tingut a Catalunya i Espanya en les grans cruïlles dels segles XIX i XX. Casimir Martí és un autor fecund, l'any de l'abans mencionada Miscel·lània de l'Arxiu Nacional, tenia publicats més de 250 textos entre llibres, articles, conferències i ponències en congressos sobre història, arxivística, pastoral i temes eclesials.

Una faceta a voltes oblidada de Casimir Martí és la seva activitat docent, que desenvolupà diversos anys com a professor d'història i de ciències socials a la Facultat de Teologia i

a l'ICESB. També fou col·laborador habitual de diverses capçaleres de la premsa barcelonina, alguns de l'Església (Serra d'Or, Quaderns de Pastoral) i altres en medis laics com el *Correo Catalán*. Com a periodista, destaca la capacitat de tractar i valorar tots els temes d'actualitat, amb valentia i independència, i la seva capacitat expositiva i de síntesi, valors que també demostra en la seva darrera obra, el llibre que avui presentem.

Voldria ressaltar que el Dr. Martí ha exercit i exerceix l'ofici d'historiador com un compromís personal i en llibertat, fora dels condicionants i requisits de les carreres acadèmiques que tan constrenyen la trajectòria dels historiadors i sense cap ànsia de protagonisme i poder en les estructures de l'Església. El Dr. Jaume Codina, que va treballar a l'Arxiu Nacional de Catalunya durant el mandat de Casimir Martí, va confessar en el seu darrer llibre que “el preu de la història és la mateixa vida de l'historiador”, una interessant reflexió que Casimir podria fer ben seva.

Casimir Martí fou el primer director de l'Arxiu Nacional de Catalunya des de la seva creació, el 1980, fins a la seva jubilació l'any 1992. Va ser, doncs, el primer arxiver de la Generalitat de Catalunya reconeguda per l'Estatut d'Autonomia de 1978 i també el primer arxiver nomenat per un govern autonòmic de l'Estat espanyol. La seva tasca al front de l'ANC fou molt sacrificada, atesa la precarietat de mitjans inicial del centre, però esdevingué decisiva per convertir la que havia de ser la primera institució arxivística del nostre país en un centre de refe-

Mn. Casimir en un moment de l'acte.

rència. Ell va obrir l'Arxiu Nacional a la gran pluralitat de la societat catalana i el configurà com un centre obert, gens elitista i amb un rellevant contingut social. Així inicià la línia d'ingrés de fons privats, que és la que en l'actualitat dona major relleu i prestigi a la institució.

He parlat del Casimir Martí historiador i arxiver. Em manca, però, la seva faceta més integradora i fonamental: el sacerdoci entès com un servei a favor del poble de Déu i en els ambients més desfavorits. Destacaria la modèstia natural i la coherència entre l'activitat intel·lectual i la vida diària. Casimir entén la tasca de l'Església en clau pastoral i missionera –en la frontera– i se'n va anar juntament amb Josep Maria Belloso a fer de rector al barri del Gornal, on funda la parròquia de Santa Maria el decisiu any 1976. Aquesta epopeia està narrada i valorada en el llibre *Santa Maria del*

Gornal, 25 años, escrit per ell i Joaquim Cervera i publicat l'any 2001. Tenim, doncs, un sacerdot que reunia tots els elements per fer una carrera important dins les estructures jeràrquiques de l'Església però que opta per la cura d'ànimes d'un barri obrer de l'extraradi de Barcelona, el lloc on a més anà a viure. Voldria ressaltar la tasca fundacional d'aquest prevere, no únicament en el terreny de la pastoral parroquial, sinó en el món editorial, a través de la seva participació en *Pastoral Misionera* –en fou el director entre 1992 i 2010– i la fundació d'*El Pregó*.

Valoració de *Iglesia y Sociedad en España 1965-2010*.

En la tardor de la vida, Casimir Martí ens ofereix un llibre fascinant. Cal dir, tanmateix, que és una obra d'estructura complexa perquè, segons

diu ell mateix, té diversos autors. Casimir pensa en els articulistes habituals de *Pastoral Misionera* que cita i glosa contínuament al llarg del treball.

El llibre admet una lectura doble. D'una banda és una monografia sobre la trajectòria intel·lectual de la revista *Pastoral Misionera* (a partir de 1997 canvià el nom pel de *Frontera*) entre els anys 1965 i 2010: un total de 202 dos números. Els directors van ser, successivament, Ramon Torrella (1965-1969), Fernando Urbina (1969-2002) i el mateix Casimir Martí entre 2002 i 2010. No és una història interna de la revista, sinó una anàlisi ordenada dels seus continguts, de les editorials i els textos signats pel consell de redacció, d'una banda, i també dels articles encarregats als autors i col·laboradors externs. Entre aquests trobem gent de primera categoria: Fernando Urbina, Antonio Albarrán, Olegario González de Cardedal, Casiano Floristán, Josep Maria Totosaus, Josep Maria Rovira Bellosó, Xabier Etxebarria, Luis Briónes, Julio Lois, Gaspar Mora, Marciano Vidal, etc. Aquests noms justifiquen d'entrada l'interès del llibre.

Casimir Martí posa de relleu el principal actiu de la revista estudiada i allò que la fa interessant encara avui en dia: la seva voluntat de respondre a la realitat eclesial i social espanyola. D'aquí que l'obra de Casimir Martí és, en realitat, una monografia de cinquanta anys decisius de l'Església espanyola vistos a través de la paraula escrita a *Pastoral Misionera*. Una etapa apassionant de la història recent de l'Església i del conjunt de la societat. En realitat Casimir Martí ha escrit una

història de les relacions de l'Església amb l'Estat i la societat espanyola fent servir la mirada crítica d'una revista que va aparèixer en el context de renovació fruit del Concili Vaticà II i vinculada als consiliaris jocistes. En el seu manifest fundacional llegim: "ser un instrumento en el terreno de la acción y la doctrina entre los sacerdotes, párrocos, consiliarios, profesores de seminarios, seminaristas y laicado responsable [...] sin dejar de mantener una consideración prevalente hacia el mundo obrero y los ambientes populares". Aquí està la matriu fundacional de la JOC.

Els articles publicats al llarg de cinquanta anys són d'elevadíssim nivell, cosa que ha obligat l'autor a fer front al repte de llegir, ordenar, sintetitzar i contextualitzar-ne mes de mil, una tasca gens fàcil que ha superat amb escreix. Un treball que únicament podia fer Casimir Martí combinant el rigor i l'objectivitat amb el fet d'haver conegut la revista des de dins i haver-la dirigit en la seva etapa final.

L'autor és historiador i estructura l'obra segons un ordre cronològic. Divideix la trajectòria de la revista –i per tant de l'Església– en tres períodes: a) "Vacilaciones y equívocos en el postconcilio (1965-1978)"; b) "Signos claros de involución (1978-1995)"; i "Involución, suma y sigue (1997-2010)". El títol dels apartats constitueix una declaració d'intencions i una posició prou clara de l'autor. Casimir Martí no oblida cap esdeveniment històric, des de la crisi de l'Acció Catòlica de 1966 fins al catecisme de 1993, i tracta tots els temes "calents" i en-

cara plenament actuals. Fent servir els articles publicats a *Pastoral Misionera*, el llibre reflexiona sobre les relacions entre Església i Estat, la seva presència pública, l'ensenyament de la religió, la moral cristiana, el divorci i l'avortament, a més d'un gran nombre de temes relacionats amb la pastoral i la missió fonamental de l'Església.

La revista va afrontar els grans debats des d'una postura estrictament evangèlica i des del respecte absolut al pluralisme i la llibertat de les consciències. Postura crítica i valenta respecte de la postura oficial de l'episcopat, que només s'explica tenint en compte que era una revista independent i conduïda per persones també independents, entenent per independència la llibertat respecte de la jerarquia i dels grups de pressió eclesials i polítics.

Aquest llibre, doncs, tracta “del paciente llamado Iglesia”, segons va ser definit en un número memorable de l'any 1979, és a dir, d'una institució que els editors entenen en estat de missió permanent; una missió que vol dir Anunci de l'Evangeli, Conversió (no a l'Església sinó a l'Evangeli) i Encarnació en la realitat social de cada moment històric. Una missió, la de transmetre l'evangeli, que entenen com una mística que requereix una espiritualitat i la vivència comunitària, i que demana molta més pedagogia que estratègia de comunicació i propaganda.

Pastoral Misionera va prendre una postura escèptica, sinó contrària, al concepte de “Nova Evangelització” proclamat per Joan Pau II. Va criticar l'element de propaganda i l'anacronis-

me latent en una formulació, darrere de la qual els editors veien el desig de retornar a etapes superades de la història de l'Església, un programa gràndios que no concordava amb la vida quotidiana, els dubtes i les aspiracions de les comunitats cristiana reals. Una constant de la revista és que acceptava i analitzava la tensió sempre latent entre església i societat, fe i cultura, religió i secularització, creences i increences, pobresa i injustícia. Una tensió natural i inevitable que s'ha d'assumir i que, en el fons, ens enriqueix.

Conclusió

Iglesia y Sociedad en España té una gran actualitat i apareix en un moment força interessant de l'Església, quan es produeix un any del pontificat de Francesc i s'albiren canvis en la Conferència Episcopal Espanyola tan ancorada cap a la dreta. El llibre de Casimir Martí constitueix una aportació molt rellevant al coneixement de la convulsa història de l'església espanyola en el segle XX. En el conjunt de l'obra de l'autor, continua els estudis sobre el segle XIX i els fa arribar fins al moment present donant coherència i completant la seva trajectòria. En quan al mètode, vull ressaltar l'esforç extraordinari de síntesi i claredat expositiva.

Casimir Martí conclou el llibre mirant cap al futur. L'obra acaba amb un extens Epíleg titulat significativament “Perseverar en la Fe y en la misión”, en el qual afirma que “Fe cristiana y misión son experiencias y conceptos

que están presentes, directa o indirectamente en cada una de las páginas de este volumen. Fe cristiana y misión son experiencias vividas y conceptos manejados en el seno de la Iglesia [...] son los puntos de partida del seguimiento de Jesucristo”. Aquí està la clau de volta d’una trajectòria –la de *Pastoral Misionera* i la personal de l’autor– que veu en els Evangelis el fonament de la vida cristiana. Casimir presenta el seguiment de Jesucrist com el puntal de l’Església i, citant sempre textos publicats, acaba enunciant les tesis fonamentals: el repte de ser cristià en el segle XX (prenent l’article “Vivir la fe en la intemperie”, de Luis Briones, 2004); la obligació de revisar la Cristologia (segons un article de Julio Lois de 1997); la necessitat d’oferir eines pedagògiques per una lectura creient dels evangelis (a través de tres

articles del numero monogràfic de 2004 dedicat a aquest tema); els lligams entre vivència de la fe i la comunitat; i finalment el repte sempre present de “perseverar en la missió”, que fou precisament el principal contingut del darrer número de la revista. Així, *Pastoral Misionera* finia el seu recorregut tractant el tema que havia motivat la seva aparició.

Moltes gràcies, Casimir, per aquest llibre fecund, resultat de quatre anys de treball. Gràcies per l’esforç d’anàlisi, d’interpretació i de síntesi. Gràcies per oferir una obra molt reflexionada que ofereix les claus per entendre la realitat actual de l’Església. I gràcies, particularment, i ho dic a títol personal, perquè publicant el llibre desvetlles la línia del pensament i l’acció que ha guiat la teva vida.

Barcelona, 25 de febrer de 2014

Diàleg en l'acte sobre el llibre “Iglesia y sociedad en España (1965-2010)” de Casimir Martí

Síntesi elaborada per Mn. Joaquim Cervera.

Les respostes de Casimir a les preguntes preparades a tall d'entrevista per Josep Fernández i Quim Cervera, no solament foren clares i senzilles sinó que encara aclariren molt més la intenció del llibre i el posicionament de l'autor.

El llibre intenta dialogar amb la realitat social i eclesial d'Espanya durant 45 anys i va esdevenint un relat complet, dens i precís sobre la presència de l'església espanyola en la societat i de les relacions església i estat.

L'autor remarcà, tal com ho expressa en l'epíleg, la necessitat de perseverar en la fe i en la missió. I la missió, per ell, és molt més que la “propaganda fide”, és donar fe i testimoni de l'amor de Déu expressat en la mateixa i concreta humanitat de Déu. La vida de Crist, els seus gests, paraules i accions, el seu estil de vida, les seves opcions que el porten a la sentència de mort per part de les autoritats jueves, són els trets de Déu per a nosaltres, afirmà Casimir.

Casimir creu que és molt important avui dia reflexionar sobre el paper de les parròquies, com presència eclesial en un territori, en un barri. Caldria re-

collir, doncs, segons el seu parer, el que es va treballar en el Congrés sobre la Parròquia convocat fa uns anys pel centre d'Estudis pastorals i la Facultat de Teologia.

En el diàleg amb tots els assistents moderat per Josep Caselles, en un clima agradable i d'agraïment al treball profund fet per l'autor, que exposa “el millor d'aquesta església crucificada” –com algú va dir–, es va preguntar si només hi hagué involució en els pontificats posteriors al Concili Vaticà II, o altres aspectes més positius, i l'autor va respondre que per no acabar “en punta” inclogué precisament, l'epíleg on mostra, com hem dit, el valor de la missió avui dia, i el treball que van fent els comunitats cristianes en aquest sentit.

També es preguntà sobre si el context del postconcili, de la transició política podria haver condicionat d'alguna manera en destacar uns accents teològics i pastorals i no tant d'altres, precisament per anar clarament “contra” els excessos d'una etapa anterior (de “cristiandat” i de “nacionalcatolicisme”). El teòleg Josep M. Rovira va respondre posant l'exemple de la revisió de vida, que a més d'un mètode

que podria esdevenir un “dogmatisme encarcerat” hi ha en el fons un esperit que en un grup que segueixi tal metodologia, a més de fer anàlisi de la realitat (que pot ser més “cru” i fins i tot més pessimista), s’obra un clima de llibertat, d’obertura per tal que els participants del grup s’hi trobin bé i puguin exposar com se senten i què els passa.

Per altra banda va sorgir el neguit de si hi haurà relleu i una continuïtat per aquest estil d’església missionera, ja que encara que el papa Francesc (que es lloà tant la seva elecció, havent influït els corrents eclesials de base, com els seus gestos i paraules) estigui ajudant a “tornar a respirar”, no es veu que molts joves “s’apunten” a l’Església. El diàleg es va anar fent entre els mateixos assistents, i així ho va promoure el mateix autor del llibre, per tal d’evitar unes preguntes i respostes entre els assistents i ell. I en aquest sentit, un altre dels participants en l’acte va comentar que tenia molta esperança en les persones cristianes, ben convençudes que tenen entre 30 i 50 anys, que encara que poques (hem d’assumir que el cristianisme actiu missioner serà de minories) se senten

profundament eclesials, donen testimoni de la seva fe, la reflexionen, i actuen en favor dels més necessitats. Casimir va afegir-hi que cal tenir molta cura de la formació de les comunitats i de com es mantenen i qui les coordina i anima. Per això és important una bona política de nomenaments i la confiança en el laïcat responsable. Aquí és on l’autor tornà a remarcar el valor de la comunitat que celebra en un territori, enmig de la gent, és a dir, de la parròquia com a “laboratori” de l’experiència permanent de la fe en el Crist, de la síntesi i obertura a l’acció de l’Esperit.

Una referència a la doctrina social de l’Església, va produir una resposta ràpida de Casimir mostrant que el seguiment de Jesús és millor que “perdre el temps” en l’estudi de la doctrina social.

Preguntat sobre el paper de les revistes de pastoral actualment, Casimir va comentar que no havien de ser revistes on es publiquin textos de bisbes, sinó sobretot unes bones exposicions de com és la realitat i unes bones referències a l’evangeli, estimulants al seva lectura, en relació amb la vida i la situació.

Paraules d'Armand Puig i Tàrrrech

Degà-President de la Facultat de Teologia de Catalunya, Barcelona.

El Dr. Casimir Martí, professor emèrit de la Facultat de Teologia de Catalunya, ens ha mostrat avui la seva vitalitat. És un home que ha viscut i viu amb la paraula “futur” gravada en el seu projecte de vida. Ell ha estat testimoni d'excepció del Post-Concili i la revista “Pastoral Misionera” ha estat l'instrument que li ha permès manifestar el seu pensament eclesial i les puntes de llança de la seva reflexió. La seva doble faceta de coneixedor de la realitat socio-econòmica i sociopolítica espanyola i dels itineraris seguits per l'Església a Espanya, li han donat la possibilitat de fer un llibre que permet de resseguir una història que va del 1965 al 2010. Testimoni i intèrpret. Testi-

moni però no des de fora sinó des de dins. Mn. Casimir ha llegit la història des d'una revista que va ser fruit directe del Vaticà II.

La revista “Pastoral Misionera” – “Frontera” ha cercat de mantenir-se fidelment en uns paràmetres teològics que l'han unificada i cohesionada. Em refereixo a la teologia de l'encarnació, resultat d'una cristologia des de baix que col·loca la humanitat de Jesús com a punt de partença i la interpreta com a camí d'accés al Pare. És una cristologia que, paradoxalment, es detecta en l'Evangeli segons Joan i en la Carta als Hebreus. La segona gran forquilla teològica actuant en la revista ha estat el seguiment radical de Jesús,

Un moment del col·loqui entre els ponents.

com a constitutiu de la condició de deixeble: Jesús, revelador de l'amor del Pare. Altra vegada, l'Evangeli segons Joan n'és el referent neotestamentari principal.

Tanmateix, la mirada enrere ha de ser complementada amb una mirada cap al moment present. Hem de preguntar-nos si les intuïcions que van moure un grup de preveres a crear la revista "Pastoral Misionera"—entre els quals el seu primer director, el Dr. Ramon Torrella Cascante, que serà Arquebisbe de Tarragona (1993-2007) i impulsor del Concili Tarraconense del 1995, o el Dr. Josep M. Rovira Belloso, un dels grans professors de la nostra Facultat. Ara bé, la revista, ¿ha passat a ser una relíquia del passat, o bé el pontificat del papa Francesc no suposa reprendre i reproposar les seves intuïcions?

El papa Francesc és una veu misionera, que vol portar l'Església a abandonar les sagristies i els refugis i a sortir cap a les perifèries existencials, allí on l'Evangeli troba l'humus que el va veure néixer. El Papa és una veu evangèlica, que clama de forma profètica per una Església pobra i dels pobres, que no s'arrecera als béns d'aquest món sinó que porta al cor els necessitats i els qui pateixen. Encara, el Papa és una veu crítica, que diu les coses pel seu nom, amb una llibertat d'esperit absoluta que recorda constantment que l'Església ha de ser un hospital de campanya, on hi brilli la misericòrdia, i no un espai d'acomodament i sense riscs, llunyà de l'Evangeli.

El ressò d'aquestes tres veus evoca l'any 1965, just quan va començar la revista "Pastoral Misionera". Però cal subratllar que el món ja no és el mateix, i que un dels secrets del nou Papa és que aquest no és un exponent d'èpoques llunyanes sinó que viu de manera positiva la realitat present. És una persona, culturalment parlant, de l'ara i de l'aquí. En primer lloc, el món és global, s'ha eixamplat, i per això el ministeri petrí s'ha ampliat al món sencer: el papa Francesc, seguint les petjades de Joan XXIII, és el Papa dels "homes i dones de bona voluntat". El papa Francesc ve d'un medi urbà i ara ja la població del planeta és fonamentalment urbana.

En segon lloc, s'ha fos el règim de cristiandat que havia caracteritzat les societats europees fins ara fa poc, però que es mantenia l'any 1965, quan es va fundar "Pastoral misionera". Ara comprendre el món demana entendre'n la complexitat: la frontera entre "creença" i "increença" s'ha diluït. L'Església ha deixat de ser una societat dins la societat. En tercer i últim lloc, el Papa actual proposa una reforma de l'Església que suposa un retorn a les arrels evangèliques que facin possible la conversió. La reforma és de tota l'Església—no tan sols dels seus dirigents o de la Cúria romana—i per això, en nom de la radicalitat, s'ha superat el vell esquema entre conservadorisme i progressivisme. L'Església del papa Francesc, l'any 2014, mira cap al futur amb esperança.

Dr. Casimir Martí, "ad multos annos!"

III. Col·loqui Europeu de parròquies

Introducció del Col·loqui Europeu de Parròquies, Malta 2013

Mn. JOSEP TABERNER, copresident del CEP.

Cent vint-i-cinc persones –cent quinze adults, dels quals disset eren catalans, i deu joves– van participar del 7 al 12 de juliol 2013 a Mellicha (Malta) a la vint-i-setena edició del Col·loqui Europeu de Parròquies, que va tractar el tema: “Els cristians i la construcció d’Europa. El coratge de la fe per a la societat actual”.

En el document conclusiu, els participants consideren que els cristians, com a ciutadans, han de continuar contribuint al “projecte Europa”, nascut d’“una profunda aspiració a la reconciliació després de les grans tragèdies del segle XX que han estat les dues guerres mundials”. Aquest projecte “s’ha de construir sense parar” i sense oblidar la centralitat de la persona humana i la seva dimensió social. “El projecte Europa requereix el respecte de cada persona, més enllà de les violències sempre amenaçadores: avui, la por als immigrants, per exemple, o el temor a haver d’adoptar un estil de vida més sobri i, fins i tot, més auster”, diu el document que podeu llegir en la seva integritat en aquest Quaderns de Pastoral, signat per Alphonse Borras, expert permanent del Col·loqui Europeu de Parròquies i Vicari General de Lieja (Bèlgica).

Europa es construeix “en un context de pluralisme cultural i religiós”,

assegura el document, en el qual els cristians, des de les parròquies, es plantegen la qüestió de la seva contribució a la convivència.

La parròquia, que té com a característica l’obertura a totes les persones, “ha de respondre a les demandes religioses i esforçar-se per cristianitzar-les”.

Durant el col·loqui es va aprofundir en la figura de sant Pau, vinculada a l’illa de Malta (cf. Ac27,16-28,11), que va ser qualificat de “gegant de l’evangelització”. Se’n pot continuar aprenent, avui, la necessitat d’“una experiència fundadora”, capaç de transformar l’existència personal: la presència del Ressuscitat, que crida i envia. Pau indica també als nostres contemporanis que fa falta “el coratge de la fe” (2Tm 1,7), que es tradueix en “el coratge de ser el que som” i en el desenvolupament de “la indispensable estima del que som”. Alhora, el coratge és necessari perquè l’Església es pugui configurar, en la parròquia, com “una comunitat real”, com “una autèntica comunitat” que contribueixi a “la humanització del món”.

Els encarregats de pronunciar les diferents conferències van ser: Philipp Müller, Johanna Touzel, Marcello Ghirlando, Daniel Marguerat, Gaspar

Mora, Alphonse Borras i Luca Bressan –aquest darrer no hi va poder ser present i el seu text va ser llegit per Anne Charpentier. També, en les properes pàgines hi trobareu la conferència d'en Luca Bressan, Vicari de la diòcesi de Milà, i fins a Malta, expert del CEP.

També s'hi va reprendre la pràctica de presentar comunicacions d'experiències pastorals significatives. Corresponien a aquests països: Ucraïna, Hongria, Suïssa, Àustria, Bèlgica, França i Catalunya. La de Catalunya va ser sobre el diàleg interreligiós al barri del Raval, presentada per Josep M. Rierola.

El Papa Francesc, en la seva Exhortació Apostòlica "Evangelii Gaudium" (El goig de l'Evangeli), en els n. 28 i 29 parla sobre la parròquia, i diu:

28. La parròquia no és una estructura caduca; precisament perquè té una gran plasticitat, pot prendre formes molt diverses que requereixen la docilitat i la creativitat missionera del Pastor i de la comunitat. Encara que certament no és l'única institució evangelitzadora, si és capaç de reformar-se i adaptar-se continuament, continuarà essent «la mateixa Església que viu entre les cases dels seus fills i de les seves filles». Això suposa que realment estigui en contacte amb les llars i amb la vida del poble, i no esdevingui una prolixa estructura separada de la gent o en un grup de selectes que es miren a si mateixos. La parròquia és presència eclesial al territori, àmbit de l'escolta de la Paraula, del creixement de la vida cristiana, del diàleg, de l'anunci, de la caritat generosa, de l'adoració i la celebració. A través de totes les seves activitats, la parròquia encoratja i forma els seus membres perquè si-

guin agents d'evangelització. És comunitat de comunitats, santuari on els assedegats beuran per continuar caminant, i centre de constant enviamen missioner. Però hem de reconèixer que la crida a la revisió i renovació de les parròquies encara no ha donat suficients fruits amb vista que estiguin encara més a prop de la gent, que siguin àmbits de viva comunió i participació, i s'orientin completament a la missió.

29. Les altres institucions eclesials, comunitats de base i petites comunitats, moviments i altres formes d'associació, són una riquesa de l'Església que l'Esperit suscita per evangelitzar tots els ambients i sectors. Moltes vegades aporten un nou fervor evangelitzador i una capacitat de diàleg amb el món que renoven l'Església. Però és molt sa que no perdin el contacte amb aquesta realitat tan rica de la parròquia del lloc, i que s'integrin gustosament en la pastoral orgànica de l'Església particular. Aquesta integració evitarà que es quedin només amb una part de l'Evangeli i de l'Església, o que es converteixin en nòmades sense arrels.

El Col·loqui Europeu de Parròquies (CEP) neix el 1961 com un lloc de reflexió i debat, per fer intercanvi d'experiències i així col·laborar a la construcció d'Europa com una comunitat de pobles; en el primer Col·loqui, celebrat a Lausanne (Suïssa) s'hi van reunir una seixantena de rectors, de França, Bèlgica, Alemanya, Àustria, Itàlia, Suïssa i de Catalunya, amb la presència entre altres de Mn. Josep M. Vidal i Aunós. A partir de 1973, a Heerlen (Holanda) hi varen començar a participar col·laboradors laics de les parròquies. Ara hi ha Delegacions constituïdes a setze països europeus.

Podem dir que el CEP va néixer quan el Papa Joan XXIII va convocar el Concili Vaticà II, i crec que ens hem mantingut fidels al seu missatge fins al dia d'avui.

Ara, en aquesta primavera del 2014, quan surti publicat aquests Quaderns de Pastoral, podem dir que ja tenim preparat el tema, horari i programa del proper Col·loqui: serà a Lisieux (França), al Santuari de Santa Teresa de l'Infant Jesús, del 5 al 10 de juliol del 2015. Amb el títol “Enviats a servir. Aneu a les perifèries!”, amb aportacions de Bernard Quintard, Catherine Viale, Tibor Papp i Alphonse Borras. També hi haurà aportacions de sis experiències pastorals sobre el tema dels sense papers, dels sense domicili fix o dels que viuen situacions de solitud.

Aprofito aquesta introducció a les dues ponències de Malta per convi-

dar-vos a participar al minicol·loqui que la Delegació catalana del CEP farem a Vic (al Seminari) els dies 11 i 12 de juliol 2014. Hi començarem a treballar el tema de Lisieux.

I, encara, amb una perspectiva més llunyana, i com a copresident europeu del CEP, i en nom dels delegats de Catalunya (Mn. Lluís Pou i Maria Gibert), us vull animar a participar al Col·loqui de Lisieux, per una doble raó:

– pel profit que es pot treure de cada Col·loqui, i per l'oportunitat del tema de Lisieux, al servei de les nostres parròquies,

– i, perquè, si Déu vol, el Col·loqui Europeu de Parròquies del 2017 serà a Catalunya, possiblement a Barcelona; i ens farà falta ampliar el grup català per afrontar aquest futur pròxim.

Parròquia i nova evangelització

Mn. LUCA BRESSAN, vicari de la diòcesi de Milà.

Els esdeveniments ben coneguts que van succeir entre l'11 de febrer (dimissió del papa Benet XVI) i el 13 de març de 2013 (elecció del papa Francesc), han produït en l'Església catòlica un efecte molt poderós d'acceleració en el temps: les qüestions, els estils i les directrius eclesials que encara fins fa pocs mesos semblaven imprescriptibles i no dilatòries, es manifesten bruscament passades de moda i inadaptades, superades pel canvi de model de comunicació que la successió dels papes no podia deixar de produir. Hi ha certament alguna cosa d'inevitable i també d'espiritual en aquest moviment; però hi ha també una certa part de costum, de moda.

Més que mai en aquest període de transició, cal practicar la virtut de la

En aquest període de transició, cal practicar la virtut de la prudència i exercir un discerniment que porti a veure clarament què cal abandonar i què cal conservar del clima i de la vivència eclesial anterior.

prudència i exercir un discerniment que porti a veure clarament què cal abandonar i què cal conservar del clima i de la vivència eclesial anterior. Sense això, correm el risc de liquidar a corre-cuita unes qüestions que d'ara endavant es consideraran superades.

Aquest discerniment és necessari pel que fa a la qüestió de la nova evangelització [=NE] assenyalada, durant els mesos que van precedir la dimissió de Benet XVI, com una urgència o almenys una prioritat per a tota l'Església catòlica, fins al punt que va ser escollida com a tema per a la XIII Assemblea General Ordinària del Sínode, que tenia significativament per títol «la nova evangelització per a la transmissió de la fe cristiana».

Amb l'elecció d'un nou papa i l'inici del seu pontificat, el tema de la NE podia tenir el risc de ser classificat com a «sense continuïtat». No crec que es tracti d'un assumpte rebaixat de categoria. Per això, he decidit tractar la qüestió «Parròquia i nova evangelització» i la presentaré d'acord amb el que en va dir el darrer sínode.

Veurem al llarg d'aquestes pàgines que si bé el tema de la NE ha estat tractat, la qüestió de la transmissió de la fe ha quedat tot just embastada. D'aquí ve l'interès de parlar d'aquest

tema en el marc del Col·loqui Europeu de Parròquies, per tal de mesurar el camí recorregut i el que ens queda per emprendre en *Església*, en la diversitat de les nostres diòcesis a Europa.

Una reinterpretació significativa del tema de la «nova evangelització»

En el discurs de l'Àngelus del 28 d'octubre de 2012, al final de la missa de clausura del Sínode, Benet XVI va presentar una reflexió, breu però incisiva, que aclaria molt la seva manera d'entendre el contingut de la «nova evangelització»: *«La sessió conciliar ens ha ajudat a reconèixer que la nova evangelització no és cap invent nostre, sinó un dinamisme que s'ha desenvolupat a l'Església especialment a partir dels anys cinquanta del segle passat, quan s'ha fet evident que fins i tot els països d'antiga tradició cristiana s'havien tornat, com se sol dir, “terra de missió”. Així ha aparegut l'exigència d'un anunci renovat de l'Evangeli en les societats secularitzades, amb la doble certesa que, d'una banda, només Ell, Jesucrist, és la ver-tadera novetat que respon a les expectatives de l'home de cada època, i de l'altra, que el seu missatge exigeix ser trans-mès d'una manera adequada als*

contextos socials i culturals en mu-tació».

Unint el tema de la NE als intents de reforma de l'Església fets per la Missió de França, Benet XVI ofereix d'una manera audaç una clau d'interpretació dels últims decennis de la història eclesial. Aquesta clau interpretativa és susceptible alhora de superar i d'esborrar els esquencos que s'han produït al cos eclesial. La NE li permet interpretar el conjunt de l'esdeveniment conciliar (preparació, celebració, recepció) sottraient aquest tema a la seva gènesi històrica. Per a Joan Pau II, en efecte, la NE apareixia com a «segon paradigma» per declinar la reforma eclesial que succeïa així al primer paradigma, anomenat de la «secularització».

En un primer moment s'havia comprès la NE com l'expressió –o l'eslògan– que posava un termini a les experiències de reforma en matèria de missió, de model d'Església i de la seva relació amb el món i amb la cultura¹. En aquest sentit, la NE significava la «fi» d'una època. Per contra, Benet XVI va aprofitar el Sínode dels Bisbes de 2012 per inaugurar una nova etapa o marcar un «nou començament» en la relectura de la segona meitat del segle XX. El tema de la NE

1. N'hi ha prou de recordar alguns títols d'obres d'aquella època per copsar-ne adequadament el context i el desafiament: «Le retour des certitudes»; «Le rêve de Compostelle»; «Paradigmenentwicklung in der praktischen Theologie»; «Von der Saekularisierung - zum Evangelisierungsparadigma». R. LUNEAU – P. LADRIÈRE (ed.), *Le retour des certitudes. Événements et orthodoxie depuis Vatican II*, Centurion, París, 1987; R. LUNEAU – P. LADRIÈRE (edd.), *Le rêve de Compostelle. Vers la restauration d'une Europe chrétienne?*, Centurion, París 1989; N. METTE, «Von Säkularisierungs - zum Evangelisierungsparadigma», *Diakonia* 21 (1990) 420-429; J.A. VAN DER VEN – H.G. ZIEBERTZ (ed.), *Paradigmenentwicklung in der praktischen theologie*, Netherlands Kok Publ. House, Kampen 1993.

esdevé per ell com un tercer paradigma que assumeix i supera els dos anteriors. Al paradigma de la secularització, el Papa li retreu la manca d'identitat i d'espiritualitat; al de la NE, el risc de proselitisme i de capacitat insuficient de reconèixer l'interlocutor².

Per Benet XVI, la NE és primerament una disposició espiritual que permet a l'Església situar-se d'una manera nova en la història per situar de nou la qüestió de Déu al cor de les qüestions dels homes. Com d'altra banda afirma en l'homília de clausura del Sínode: *«Un tercer aspecte concerneix les persones batejades que tanmateix no viuen les exigències del Baptisme. En el transcurs dels treballs sinodals s'ha constatat que aquestes persones es troben en tots els continents, especialment als països més secularitzats. L'Església els acull amb una atenció particular, per tal que trobin de nou Jesucrist, redescobreixin l'alegria de la fe i tornin a la pràctica religiosa en la comunitat dels fidels. Més enllà dels mètodes pastorals*

tradicionals, sempre vàlids, l'Església busca utilitzar nous mètodes, amb la preocupació de trobar nous llenguatges, apropiats a les diferents cultures del món, proposant la veritat del Crist amb una actitud de diàleg i d'amistat que té el seu fonament en Déu que és Amor. A diferents indrets del món, l'Església ja ha emprès aquest camí de creativitat pastoral, per fer-se propera a les persones allunyades o en recerca del sentit de la vida, de la felicitat i, en definitiva, de Déu».

Atès que l'últim Sínode havia estat orientat, de bon començament, a partir de la creació del Consell pontifici per a la promoció de la NE³, Benet XVI va utilitzar aquest tema per incitar l'Església a adoptar una actitud autocrítica de reforma interna i de revisió de la seva relació amb el món. La cita sinodal de 2012 (la seva preparació, el seu desenvolupament i la seva recepció) va ser concebuda pel Papa anterior com una mena de gestació o de recollida d'energies amb vista a l'esforç de renovació que es demanava a l'Església.

2. «Considero important sobretot el fet que també les persones que es consideren agnòstiques o atees, les hem de portar al nostre cor com a creients. Quan parlem d'una nova evangelització, aquestes persones potser s'espanten. No es volen veure a si mateixes com objecte de missió, ni renunciar a la seva llibertat de pensament i de voluntat. Però també per elles la qüestió de Déu roman sempre present, encara que no puguin creure en el caràcter concret de la seva atenció envers nosaltres. A París vaig parlar de la recerca de Déu com del motiu fonamental del qual va néixer el monaquisme occidental i, amb ell, la cultura occidental. Com a primer pas per a l'evangelització hem de mirar d'agafar-nos a aquesta recerca; hem de preocupar-nos perquè l'home no deixi de banda la qüestió de Déu com una qüestió essencial de la seva existència. Preocupar-nos perquè accepti aquesta qüestió i la nostàlgia que s'hi amaga», Benet XVI, *Discurs a la Cúria Vaticana*, 21 desembre 2009.
3. CONSELL PONTIFICI PER A LA PROMOCIÓ DE LA NOVA EVANGELITZACIÓ, *Enchiridion della Nuova Evangelizzazione*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2012; R. FISICHELLA, *La nuova evangelizzazione. Una sfida per uscire dall'indifferenza*, Mondadori, Milano 2011; W. KASPER, *Il vangelo di Gesù Cristo*, Queriniana, Brescia 2012.

Els continguts de la NE

Considerats d'una manera analítica, quins són, segons Benet XVI, els continguts del concepte NE? Quins són els continguts d'aquest concepte reformulat per Benet XVI segons els canons d'un nou paradigma? El Papa imagina la NE com una eina de renovació de l'Església, no en un sentit estructural, sinó més aviat espiritual, que es desplega a tres nivells: lingüístic, organitzatiu i cultural.

Les comunitats cristianes, necessàriament inserides en les cultures del món, han viscut sense adonar-se'n gaire un procés d'«autosecularització».

En primer lloc, una reforma a nivell del llenguatge: les comunitats cristianes, necessàriament inserides en les

cultures del món, han viscut sense adonar-se'n gaire un procés d'«autosecularització». Benet XVI va utilitzar aquesta expressió en la visita *ad limina* que van fer els bisbes del Brasil l'any 2009; l'ha reprès —corregida i matisada— en el Motu Proprio *Porta Fidei*⁴: «En aquest moment s'esdevé amb freqüència que els cristians s'interessen sobretot per les conseqüències socials, culturals i polítiques del seu compromís, però continuen pensant la fe com un pressupòsit evident de la comunitat. Aquesta pressuposició, però, no només ja no és tal, sinó que sovint és, fins i tot, negada. Mentre que en el passat era possible reconèixer un teixit cultural unitari, àmpliament admès en el seu retorn als continguts de la fe i als valors que s'hi inspiren, avui no sembla pas que sigui així en grans sectors de la societat, a causa d'una profunda crisi de fe que ha afectat nombroses persones»⁵.

La secularització ha provocat l'erosió del patrimoni lingüístic de les comunitats cristianes, debilitant la manera de comprendre's, privant-les de les paraules per a la pregària i buidant de significat els recursos per viure la

4. Benet XVI va dir als bisbes del Brasil que «en els decennis posteriors al Concili Vaticà II alguns han interpretat l'obertura al món no com una exigència de l'ardor missioner del Cor de Crist, sinó com un pas cap a la secularització, albirant-hi alguns valors d'un gran gruix cristià, com la igualtat, la llibertat i la solidaritat, i mostrant-se disposats a fer concessions i a descobrir camps de cooperació. [...] Inconscientment s'ha caigut en l'autosecularització de moltes comunitats eclesials; aquestes comunitats, esperant complaure els qui eren lluny, han vist com se n'anaven, decebuts i desencisats, els qui ja hi participaven; els nostres contemporanis, quan es troben amb nosaltres, volen veure allò que no veuen en cap altre lloc, això és la joia i l'esperança que neixen del fet de romandre amb el Senyor ressuscitat». Benet XVI, *Discurs als Bisbes del Brasil durant la visita ad limina apostolorum*, 7 setembre 2009.

5. BENET XVI, Motu Proprio *Porta Fidei*, 11 octubre 2011, n. 2.

seva relació amb Déu. S'han trobat així desproveïdes del vincle fonamental que alimenta i sosté la seva fe i la seva identitat.

Per aturar aquest procés d'autosecularització involuntària, les comunitats cristianes han de rebre un nou impuls, segons Benet XVI, en aquesta perspectiva de la NE: han de buscar els signes de la «nostàlgia de Déu» amb una atenció conjunta a allò que és essencial de la fe i a la vida de pregària. El lèxic de la fe s'ha empobrit i ha erosionat el llenguatge de la relació amb Déu. Per això la NE ha d'esdevenir el lloc de la construcció d'un nou llenguatge que expressi avui la identitat cristiana i la *sequela Christi*.

En segon lloc, una reforma a nivell de l'organització: els moviments de població i la davallada de la pràctica religiosa han debilitat i, en més d'un indret, han fet desaparèixer formes tradicionals de presència de l'Església entre la gent; en molts casos, llocs de fe que abans eren molt vius s'han transformat en unes finestretes a través de les quals s'ofereixen uns serveis. Benet XVI convida a una necessària transformació de la presència de l'Església enmig de les cases dels homes. És important, segons ell, superar la dialèctica institució parroquial / moviments apostòlics per afrontar junts el canvi cultural, ja que des d'ara es demana a cada figura que faci visible l'Església a través d'un procés de conversió i de reactivació del zel missioner.

Del debat sinodal se'n poden extreure les orientacions que haurien de guiar la reforma de les comunitats cris-

tianes per una NE, sobretot a la parròquia: un arrelament evangèlic capaç de parlar al món d'avui; la capacitat de situar-se als llocs de trobada de la vida social del nostre temps sense por de prendre la paraula personalment per testimoniar la pròpia fe; la recerca activa de moments de comunió viscuda, en la pregària i l'intercanvi fraternal; una predilecció natural pels pobres i els exclosos; i la passió per les generacions joves i per la seva educació.

Una reforma, finalment, a nivell cultural: a causa del tomb nihilista de la secularització que marca les cultures occidentals, el fonament antropològic sobre el qual s'empelta la fe cristiana ja no és compartit, sinó que, al contrari, és objecte d'una obra quotidiana de desmantellament. La NE repta les Esglésies locals a remarcar sense por aquest desafiament. D'una banda –des d'un punt de vista subjectiu– la cultura proposa una antropologia marcada fortament per l'individualisme, i de l'altra –des d'un punt de vista objectiu– indueix a un relativisme doblement reductor: la realitat és reduïda a una matèria manipulable, i la revelació cristiana a un procés històric desproveït de caràcter sobrenatural.

La realitat és reduïda a una matèria manipulable, i la revelació cristiana a un procés històric desproveït de caràcter sobrenatural.

Remarcar aquest desafiament passa pel desenvolupament d'una bona apologetica a partir dels punts fonamentals de l'experiència humana, de la seva inserció en la història. La NE passa inevitablement pel redescobriments del caràcter creat de la naturalesa així com de la dimensió intrínsecament relacional de l'ésser humà. Aquest només és veritablement ell mateix quan s'apropa al «Tu» de Déu per acceptar d'establir-hi relació i nuar-hi una aliança.

Comprometent-se en aquesta triple reforma, Benet XVI va evitar que el Sínode es limités a un contraatac a la cultura hipersecularitzada del món occidental o que es focalitzés en les pressions que sorgeixen de la confrontació amb les grans religions, especialment amb l'islam. El missatge final del Sínode evoca l'episodi de la trobada de Jesús amb la samaritana.

Aquest episodi descriu bé de quina manera l'Església contempla i procura viure la seva relació amb el món: *«No hi ha home o dona que no es trobi, en un moment de la seva vida, com la dona de Samaria, prop d'un pou amb un càntir buit i l'esperança de trobar la realització de l'aspiració més profunda del cor, l'única que pugui donar plena significació a l'existència. [...] Com Jesús al pou de Sicar, l'Església també sent el deure d'asseure's al costat dels homes i dones del nostre temps, per fer present el Senyor en la seva vida, per tal que el puguin trobar; ja que només el seu Esperit és*

*l'aigua que dona la vida veritable i eterna»*⁶.

Com Jesús, l'Església també vol apropar-se a una humanitat que porta en el seu interior una recerca de sentit i una set de felicitat que no es pot sàdollar mentre no trobi Jesucrist. La NE consisteix a fer possible aquesta trobada i a anunciar que hi ha resposta a aquestes qüestions.

Les Esglésies locals davant la NE

La convocatòria de la XIII Assemblea General Ordinària del Sínode va ser acollida per molts bisbes com l'ocasió favorable de verificar la disposició de l'Església a viure la seva dimensió missionera en la cultura actual. Alguns van subratllar la utilitat de tornar-se a trobar junts per fer aquesta avaluació i evitar el risc de la dispersió. Moltes Esglésies locals estan compromeses, ja des de fa uns quants anys, en la verificació de la seva acció missionera. El Sínode va ser acollit com l'ocasió per escoltar-se encara molt més i per donar una unitat indispensable a les opcions missioneres.

Alguns esperaven que el Sínode donaria energies i facilitaria respostes concretes, amb un funcionament com el que va donar origen, per exemple, a l'exhortació *Evangelii Nuntiandi* de Pau VI, el 1975. Fins i tot abans de l'obertura del Sínode, els *Lineamenta* havien ofert una llista impressionant de les diferents realitats eclesials: s'hi esmentaven els documents i projectes

6. Sínode dels Bisbes, Missatge final, n. 1.

pastorals de les Esglésies locals, les iniciatives (diocesanes, nacionals, continentals) de sensibilització i de suport a l'obra evangelitzadora i els llocs de formació per als cristians cridats a implicar-se en aquests projectes. Veient aquesta massa imponent d'iniciatives i de documents, no s'esperava tant que el Sínode indiqués encara més coses per fer, sinó que ajudés a comprendre el que s'ha fet durant els darrers decennis i que indiqués on calia invertir més eficaçment els recursos propis en matèria de fe i de testimoniatge de les Esglésies locals davant els signes prou evidents de fatiga i d'afebliment.

Un gran nombre de bisbes admet sense circumloquis que els trastorns de la societat afecten igualment l'Església, les seves comunitats, la seva missió, en resum la seva identitat.

Un gran nombre de bisbes admet sense circumloquis que els trastorns de la societat afecten igualment l'Església, les seves comunitats, la seva missió, en resum la seva identitat. Per a certs bisbes, la NE és considerada com un problema que només afecta els països occidentals, particularment Europa, tenint en compte l'afebliment del cristianisme en aquests indrets. En canvi, uns altres, més nombrosos,

coincideixen a dir que la NE és la capacitat per part de tota l'Església de viure la seva dinàmica missionera en el nou context cultural d'aquests dos últims decennis. Per uns, la NE és, doncs, una estratègia davant de l'afebliment del cristianisme a Occident; per altres, és la resposta de tota l'Església davant el canvi cultural.

Al Nord o al Sud del món, a l'Oest o a l'Est, a països evangelitzats des de fa un centenar d'anys o als països d'antiga cristiandat, el fenomen descrit és el mateix: d'ençà dels anys 90 del segle XX, sota l'efecte convergent de factors socials i culturals, es constata una menor incidència de les nostres tradicions i, des de llavors, l'afebliment dels vincles socials i de les institucions culturals i l'erosió de la transmissió de valors i de les recerques de sentit. Això ha afectat el nostre teixit cultural tradicionalment marcat pel cristianisme i la referència als continguts de la fe i als valors que inspira. Ha comportat l'afebliment de la fe de moltes persones i de la seva capacitat de viure-la i d'expressar-la. I ens indica que la transformació cultural en curs arriba a tota l'Església en la diversitat de les àrees geogràfiques i dels contextos culturals.

S'esperava, doncs, que la NE se situaria en aquest nou clima cultural amb unes propostes en uns llocs on s'infondria una nova vitalitat a aquest compromís missioner. L'adjectiu «nou» ha connotat sovint la mutació del context cultural, però també la necessitat de renovar la seva acció evangelitzadora.

En aquesta perspectiva de presa de consciència d'una realitat planetària, el debat sinodal va apuntar a la família i a la parròquia com a base de la NE. Malgrat un cert esgotament, aquestes institucions continuen manifestant una capacitat joiosa d'afrontar el futur i la força de cohesió de la fe cristiana. Certament, seguint aquest camí el sínode va constituir un bon exercici d'afirmació renovada del valor de l'Església local: va remarcar la figura del bisbe, el paper de cada batejat i la necessitat de vocacions que assumeixin a fons la vida de les comunitats cristianes, començant per la qüestió dels capellans.

Els pares sinodals van ser pràcticament unànimes en totes les seves intervencions pel que fa a la centralitat absoluta de l'experiència personal i comunitària del Senyor ressuscitat. Aquest és el cor i el secret de la NE! Des del moment que l'Església fa de la missió el seu principi propi d'identitat, remet al cor del seu ésser aquesta relació amb Déu, guarda al mateix temps la unitat del cristianisme i n'especifica la missió en la història. L'Església existeix alhora per guardar gelosament aquesta experiència i per compartir-la amb tots els éssers humans, com una llavor que transforma el món.

El Sínode també va aconseguir mostrar els llocs en els quals la NE haurà de continuar el seu treball de discerniment i d'imaginació. Els pares sinodals van poder observar els grans passos fets en matèria de catequesi en els últims decennis per revisar els itineraris d'educació en la fe. Van evo-

car l'ampli bagatge de competències i d'instruments per transmetre la fe, sobretot amb la publicació del *Catecisme de l'Església Catòlica*.

El problema important és realment la capacitat de viure una fe adulta i de donar-ne raó.

El problema important és realment la capacitat de viure una fe adulta i de donar-ne raó. La distància entre els esforços missioners i els objectius de la missió ha estat considerada a partir dels ràpids canvis de la cultura, a vegades molt agressius, i de l'erosió de molts àmbits de trobada i diàleg amb la fe cristiana, sense oblidar els nombrosos fronts oberts pel desenvolupament del saber i de la tecnologia, ni la pobresa dels recursos de les comunitats cristianes per fer front a les demandes de sentit.

Voldria subratllar que, entre les circumstàncies dels capgiraments en curs, hi ha la necessitat d'una nova *devotio*. És sentida com una exigència per viure en temps de postmodernitat la mateixa renovació espiritual que, en un altre moment històric, va saber transformar la modernitat al final de l'Edat Mitjana. Es valora la necessitat de parlar al cor de les persones perquè desenvolupin la seva capacitat d'acollir Déu que ve a trobar-les en llur recerca de sentit. En aquest context els pares sinodals van revalorar els temes

del pelegrinatge i de la religió popular, però també el del sagrament de la reconciliació. Més d'una intervenció el va presentar com el sagrament de la NE, subratllant formalment el potencial de conversió que té aquest sagrament, d'acord amb la senzillesa de la seva celebració. És l'instrument més immediat que l'Església té per proposar, d'una manera senzilla i habitual, una experiència sensible, directa i immediata de Déu. En una cultura individualista, que emfasitza el contacte i l'espontaneïtat, aquest sagrament té molt a dir i a donar. És important veure com se'l pot revifar en aquest moment.

El desafiament de la NE

«Com pot ser tot això?» (Jn 3,9). «Com pot néixer un home que ja és vell? És que pot entrar altra vegada a les entranyes de la mare i tornar a néixer?» (Jn 3,4). La imatge de Nicodem, esforçant-se a entrar en la visió que Jesús li presenta, és un signe emblemàtic de l'esforç de l'Església per comprendre's i portar a terme la seva missió. Aquesta trobada de Jesús amb Nicodem suggereix que es tracta precisament una dinàmica de gestació. L'Església és cridada a una mena de part (Rm 8,22). D'altra banda l'*Ecclesia mater* no té per vocació engendrar a la fe sense parar?

Es tracta de viure un nou impuls missioner, el de la NE, a través de la trobada personal i en Església amb el Ressuscitat. Es tracta veritablement de «renéixer»! L'últim Sínode va remarcar aquesta convicció ferma de

Es tracta de viure un nou impuls missioner

Benet XVI sobre la tasca missionera de l'Església avui, en el nou context cultural. L'herència del seu pontificat ofereix al papa Francesc dues temàtiques.

La primera temàtica és la d'una explicitació més rigorosa de la relació fe-cultura en el nou horitzó postmodern on vivim. De quina manera concreta, en el gran capítol de la NE, la relació fe-ciència podria ser el lloc en el qual avui construïm les categories que diuen la fe al món d'una manera creïble? I, més àmpliament, com elaborar un llenguatge per explicitar el sentit de la Revelació de Déu en el nostre context cultural?

La segona temàtica va ser realment poc treballada al darrer sínodo. És el problema de la transmissió de la fe. La dinàmica sinodal es va concentrar molt en la primera part del títol, és a dir «la NE», i va dedicar poc temps i poques energies a la segona part: «per a la transmissió de la fe». Tanmateix, el gran desafiament per a l'Església és veritablement el de la modalitat de l'evangelització: «com transmetre la fe cristiana?».

Aquesta doble temàtica apareix com la tasca que Benet XVI deixa al seu successor. El papa Francesc ha d'urgir una reforma de l'Església que la faci capaç de testimoniar amb la seva pròpia fe la credibilitat del rostre de Déu revelat per Jesucrist. Durant

les seves intervencions al sínode, Benet XVI es va referir diverses vegades a les paraules de l'Apocalipsi: «Conec les teves obres i sé que no ets ni fred ni calent» (Ap 3,15) ; «Però tinc contra tu que no tens l'amor que abans tenies» (Ap 2,4).

L'Església necessita una NE per evitar la mediocritat que la contamina mentre no reprengui amb valor un diàleg amb la cultura, els canvis que aquesta cultura produeix i el que aquests canvis engendren en nosaltres. L'Església és «tèbia» no a conseqüència d'uns pecats particulars o d'unes desviacions morals específiques –que, evidentment, existeixen– sinó sobretot a conseqüència d'una actitud d'indolència, d'un atordiment davant els canvis que la paralitzen i la fan incapaç de testimoniar. A aquestes transformacions tan fortes, només s'hi respon amb una revifalla del fervor de la nostra fe: heus aquí el sentit de la NE!

La necessitat de tornar «al seu amor de joventut»! Això suposa un exercici o més aviat un entrenament per a la contemplació que ens faci realment capaços de transmetre l'evangeli i la fe. Aquesta contemplació s'en-

tén com un acte totalment humà, que ens permet reconèixer els signes de la presència de Déu en un món que sembla allunyar-se'n cada vegada més⁷. La NE és abans que res el redescobriments d'una fidelitat que exigeix un alt preu, però també, conseqüentment, un discerniment espiritual dels rastres de l'amor de Déu que no es cansa d'estimar el nostre món.

*Déu no es cansa
d'estimar el nostre
món.*

Déu no es cansa d'estimar el nostre món. Aquesta convicció forta també va ser molt present al darrer sínode, de la mateixa manera que no ha deixat d'inspirar el pontificat de Benet XVI i sembla impregnar el del papa Francesc. Aquesta convicció requereix treballar el millor possible per unificar un cos eclesial, perdut i fragmentat en un univers cultural cada vegada més estrany a les seves tradicions i al seu llenguatge! Per fer aquest treball d'unificació –no d'uniformització– el cos eclesial necessita energies amb vista a imaginar un futur per al nostre «ésser»

7. En la seva comunicació al sínode, R. Williams s'expressava així: «En aquesta perspectiva, la contemplació no és purament una cosa més que fan els cristians: és la clau de la pregària, de la litúrgia, de l'art i de l'ètica, és la clau de l'essència de la humanitat renovada que pot veure el món i altres subjectes en el món amb llibertat (llibertat en relació amb els costums centrats en un mateix i en relació amb la falsa comprensió que en deriva). Per dir-ho clarament, la contemplació representa l'única resposta definitiva al món irreal i insensat que els nostres sistemes financers, la nostra cultura publicitària i les nostres emocions caòtiques i incontrolades ens porten a adoptar. Aprendre la pràctica contemplativa significa aprendre allò que necessitem per viure fidelment, honestament i amorosament. Es tracta d'un fet profundament revolucionari».

cristià. Quina és avui la *forma Ecclesiae* adaptada a l'anunci de l'Evangelí? Els treballs de l'últim sínode, la doctrina de Benet XVI i el carisma del papa Francesc interpel·len l'Església

sobre «la seva capacitat o la seva incapacitat per configurar-se com una comunitat real, una autèntica fraternitat, un cos, i no una màquina o una empresa»⁸.

Cristians per a la construcció d'Europa.

El coratge de la fe en la societat actual

Mn. ALPHONSE BORRAS, vicari general de la diòcesi de Liège. Professor a la Universitat Catòlica de Louvain. Encarregat d'ensenyament a l'Institut catòlic de París.

Conclusions pel camí...

Europa es construeix en un context de pluralisme cultural i religions. Aquesta és la constatació dels treballs preparatoris d'aquest Col·loqui l'octubre de 2012. I d'entrada, de cara a aquesta situació, ens posàvem la qüestió de la nostra contribució a aquest «viure-en-conjunt». Ja que aquest petit poble que som –un poble que Déu s'ha adquirit per la mort i la resurrecció del Crist i per la Pentecosta del seu Esperit– l'Església de Déu que som cridats a ser i les comunitats eclesials, sobretot parroquials, a les que pertanyem, no tenen el seu objectiu en si mateixes.

L'Església, un misteri d'aliança

L'Església no té més sentit que perquè ha estat establerta per Déu,

L'Església no té més sentit que perquè ha estat establerta per Déu, després d'Israel, com a «convocació» de la humanitat a l'Aliança.

després d'Israel, com a «convocació» de la humanitat a l'Aliança. Ella és dins de la història –al cor d'aquest món– el desplegament del «misteri» de Déu en la nostra història, pel Crist i en el seu Esperit. És part d'aquest misteri d'aliança al qual tota la humanitat és convocada (gr. ἐκκλησία del verb gr. ἐκκαλεω, dir, convocar) «Des d'ara present sobre aquesta terra, diuen els Pares conciliars del Vaticà II, que ella (l'Església) es compon d'homes, de membres de la ciutat terrestre, que tenen vocació de formar, al si mateix de la història humana, la família dels fills de Déu, que ha de créixer sense parar fins a la vinguda del Senyor (...). L'Església fa així camí amb tota la humanitat i comparteix la sort terrestre del món; és com el ferment i, per dir-ho així, l'ànima de la societat humana cridada a ser renovada en el Crist i transformada en família de Déu» (GS 40 § 2).

Aquest misteri interessa a la nostra humanitat, concretament els nostres germans i germanes en humanitat: és un misteri d'aliança –d'unió conjugal– del Crist amb l'Església que figura i anticipa l'aliança de Déu amb la humanitat pel Crist en l'Esperit Sant. «Aquest misteri és gran!», és a dir que és d'un gran abast (Ep 5,32), ja que

concerneix l'èxit de la nostra humanitat: les paraules de Déu estan encaminades, des de l'alba de la seva creació, a portar la història al seu acompliment. El món viu encara sota la forma del que és inacabat. Únicament Déu al final dels temps transformarà el món en nova creació, instaurant l'ordre que convé al seu propòsit per a la humanitat sobre l'home (cf Rm 8,22).

En definitiva Déu es proposa de portar aquest món al seu acabament, però no sense nosaltres.

En definitiva Déu es proposa de portar aquest món al seu acabament, però no *sense* nosaltres. Es proposa d'efectuar la reconciliació de la nostra humanitat, de tots els éssers humans entre ells, cadascun amb l'altre, amb ell mateix i amb Déu. Aquesta reconciliació passa per la llibertat d'estimar vivint girats cap als altres, no replegats sobre nosaltres mateixos, sinó «lliurats uns als altres per viure aquesta trobada dels germans i de les germanes», com ha dit el professor Daniel Marguerat. Aquesta humanitat esdevé reconciliada quan deixem de considerar l'altre com un instrument al servei del nostre propi èxit i comencem, per contra, a considerar-lo com un ésser preciós que ens ha estat confiat (cf Ga 4,6-7).

Aquest misteri d'aliança oferta *graciosament* a tots els éssers humans

sobrepassa doncs àmpliament l'Església, totes i cadascuna de les nostres comunitats eclesials, sobretot les nostres parròquies. És per això que cal prendre tota la mesura d'aquesta afirmació fonamental del Concili Vaticà II: «L'Esperit Sant ofereix a tots, d'una manera que sols Déu coneix la possibilitat de ser associats al misteri pasqual» (GS 22 § 5). Sigui dit de passada, els Pares conciliars traduïen així en l'aspecte antropològic el que havien tingut cura d'afirmar sobre el pla eclesiològic, és a dir que l'Església se sent unida a tots els éssers humans que no han rebut encara l'Evangeli i que, en aquesta perspectiva, les persones de bona voluntat són ordenades al poble de Déu (cf també LG 16).

Les nostres parròquies s'han de fer presents en el seu entorn respectiu, el poble, el barri, el municipi, per formar part d'aquesta bona notícia que interessa tots els éssers humans i no de manera única, no només als parroquians i, a fortiori, sols als practicants o els laics compromesos a les nostres parròquies. El misteri d'aliança que els funda és per a ell mateix ferment de reconciliació, per tant d'atenció a l'altre, de solidaritat amb els pobres i els marginats, de compromís ciutadà per a la justícia, de desenvolupament dels vincles socials, d'acolliment de les persones, de misericòrdia i de caritat envers tots, etc.

Europa, un *broken dream*? (un equip trencat?)

Durant aquest col·loqui, ens hem adonat millor sens dubte de les múltiples maneres de contribuir al «viure-

en-conjunt», als nostres països i en els entorns socioculturals respectius, però també en l'aspecte europeu. Des del començament de la nostra trobada, ens hem preguntat sobre la ciutadania, sobre la «nostra» ciutadania en tant que catòlics en l'Europa d'avui.

El projecte «Europa» va néixer d'una profunda aspiració de reconciliació de resultes de les grans tragèdies del segle XX, que han estat les dues guerres mundials. Avui té l'ambició d'oferir a les nacions que els correspon una «unió en la diversitat». Aquesta s'ha de construir sense parar, sobretot en aquests temps difícils de «crisi» econòmica i financera que arrisca de fer-nos oblidar «l'Europa social» on l'humà és el centre. El projecte «Europa» requereix el respecte de cadascun, més enllà de les violències amenaçadores: avui, la por als emigrants, per exemple, o el temor d'haver de passar a un estil de vida més sòbria, fins i tot més austera; abans, els enfrontaments religiosos que han esquinçat l'Església —el 1054 amb la ruptura amb l'Orient, després a partir del segle XVI, de resultes de la Reforma i en la petjada de la Contrareforma. És un desafiament permanent al qual l'aportació de la Sra. Johanna Touzel, agregada de comunicació de la COMECE, ens ha sensibilitzat en la perspectiva de les eleccions europees de 2014.

A nosaltres, ens correspon d'examinar com aprofundir els nostres compromisos per a un món més habitable i més fraternal. Això requereix veure quines prioritats s'ha de donar la pastoral avui en la diversitat dels ancorat-

ges respectius de les nostres parròquies a Europa. Les pàgines que segueixen no tenen cap pretensió d'exhaustivitat; volen oferir una recuperació d'allò que em sembla més important a considerar en la vida de les nostres parròquies respectives.

La nova evangelització com a nou impuls missioner

Sobre el rerefons de l'últim Sínode i de la doctrina de Benet XVI — però això ens uneix a la gran tradició de l'Església que travessa el temps—, es important reafirmar al final d'aquest Col·loqui que la nova evangelització com «nou impuls missioner» reposa sobre la nostra trobada amb el Ressuscitat. Aquesta era també la convicció dels organitzadors i dels experts permanents que prepararen aquest Col·loqui. Aquesta trobada amb el Ressuscitat és certament una experiència personal per a cadascun en l'ordre de l'experiència vital (en alemany *Erlebnis*)—, però ha de ser viscuda i s'ha de despelagar en Església. Sense aquesta experiència de fe —és a dir de «confiança en Déu», i no sols de «creença en la seva existència», que és tot una altra cosa!—, és impossible «transmetre la fe» (que era el subtítol explicatiu del títol de l'últim Sínode consagrat a la «nova evangelització»). Ara bé, la transmissió de la fe és tant la modalitat com la finalitat de l'evangelització. És evangelitzant que l'Església transmet la fe.

Tant per l'evocació de la figura de Pau, com per la insistència aportada per diverses exposicions i testimoniatges, hem comprès millor que aquesta trans-

missió no concerneix sols un «missatge» o un contingut doctrinal. Concerneix veritablement una experiència, la de la trobada de Jesucrist. Però aquesta trobada es tradueix en els actes, en família sobretot, però també en els nostres compromisos diversos, entre altres en la societat –en la Ciutat.

Des de la seva primera encíclica, Benet XVI, per la seva part, havia afirmat alt i fort el caràcter fundador d'aquesta experiència de fe: «A l'origen del fet de ser cristià no hi ha una decisió ètica o una gran idea, sinó la trobada amb un esdeveniment, amb una Persona, que dóna a la vida un nou horitzó i per això la seva orientació decisiva [...] Com que Déu ens ha estimat el primer (cf 1 Jn 4,10), l'amor no és només un manament, sinó que és la resposta al do de l'amor pel qual Déu ve a la nostra trobada» (Deus Caritas est, n°1, citat per l'*Instrumentum Laboris* de l'últim Sínode, n° 18). Aquest amor primer de Déu és fundador en el sentit que em constitueix. Recordem el que deia Daniel Marguerat a propòsit de l'experiència fundadora de Pau de Tars: «El que guarda el meu valor als ulls de Déu és l'amor que Ell em dóna. Davant Déu tot és donat. Visc d'aquesta gràcia que em forma i dóna preu al meu ésser.»

No hi ha evangelització –i per tant no hi ha transmissió de la fe– sense experiència de fe! Però la participació en la vida del Ressuscitat no s'acaba en l'existència individual del cristià. Gaspar Mora ha subratllat la missió de tota l'Església, alhora en la seva expansió universal i en la seva inculturació particular, segons la diversitat de

les cultures. Això implica que les comunitats cristianes siguin veritablement «comunitats de deixebles» realitzant l'Esperit de Jesús en les seves pròpies cultures purificant-les del seu orgull i de les seves violències, traient el millor d'elles mateixes per a la humanització d'aquest món i traduint-hi la força de l'Evangelí. D'aquí la qüestió següent, sempre seguint la petjada dels Pares sinodals: «Quines són les condicions a crear en Església per viure aquesta experiència?»

Un context nou, amb nous relleus?

Al fil de la seva existència, i ben particularment aquests dos últims decennis, la reflexió del CEP ens ha conduït a adonar-nos millor de la fragilitat dels tres elements tradicionals de la transmissió de la fe, és a dir la *família* en un context on tothom participava de la mateixa referència religiosa, per tant en «terres cristianes», la *parròquia* que, en un univers de cristiandat, vivia en simbiosi social i cultural amb el poble, el barri, el municipi, i, finalment, l'*escola* que oferia una instrucció i una educació on els valors posats en marxa en els aprenentatges dels coneixements i tècniques contribuïen a afaïçonar ciutadans en un món on la fe cristiana continuava sent majoritària.

Avui, ningú no discutirà que la família, la parròquia i l'escola ja no poden complir, ni cadascuna pel seu costat, ni a fortiori en conjunt, el desptar a la fe, entès com una trobada personal amb el Ressuscitat. Aquestes tres corretges de transmissió de la fe

en un món «cristià» ja no funcionen en un món marcat, de banda a banda, pel pluralisme de creences i de conviccions. En una societat multicultural i multireligiosa, hi ha lloc a considerar no només *en Església* sinó *amb coratge* les condicions necessàries per viure aquesta trobada amb el Ressuscitat.

El coratge que necessitem és en principi el coratge de ser, de ser el que som, homes i dones que, per la gràcia del bateig, han estat restablerts de la seva dignitat de fills de Déu

El coratge que necessitem és en principi *el coratge de ser*, de ser el que som, homes i dones que, per la gràcia del bateig, han estat restablerts de la seva dignitat de fills de Déu i que es descobreixen donats els uns als altres com a germans i germanes per fer d'aquest món un món més bonic, més habitable, més fraternal. No és això el «coratge de la fe» (2 Tm 1,7)? Necessitem en efecte el coratge de la «justificació», el que ens ve d'haver estat convertits en «justos» per Déu que ens estima tal i com som i ofereix graciosament la seva gràcia a tot ésser humà, sense excepció i sense exclusiva. L'Evangeli del qual pretenem formar part és en principi el que ens ha evangelitzat.

Avui com ahir, el valor de la fe

Durant tot aquest col·loqui, hem estat inspirats per aquest gegant de l'Evangelitació que ha estat Pau de Tars. El Pare Marcello Guirlando *ofm* ha centrat d'entrada la nostra atenció sobre l'experiència fundadora de sant Pau que ha transformat la seva existència: la presència del Ressuscitat que el crida i l'envia. Sant Pau no deixarà d'aprofundir aquesta experiència d'amor de Déu en ell, amor més fort que la mort, que ha revelat el seu Fill i ha manifestat així la seva fidelitat malgrat i a través de l'escàndol de la creu. (cf 1 Co 1, 22-24). Al món d'avui, les famílies són llocs de cohabitació obligada. Són tanmateix llocs on aprendre l'acollida, el respecte i el diàleg? Amb Gaspar Mora, hem pogut apreciar perspectives que es desprenen per viure no només «la» família, sinó més simplement «en família» segons l'Evangeli. Aquesta petita cèl·lula d'Església que és la família és una caixa de ressonància del seu entorn social i cultural. Porta en el seu si les virtuts de tota comunitat eclesial des que els seus membres viuen en la fe, l'esperança i la caritat, i ensenyen els uns amb els altres a seguir Jesús i a viure del seu Esperit. En ella hi repercuteix la cultura de la societat ambient. En els tras-

Al món d'avui, les famílies són llocs de cohabitació obligada. Són tanmateix llocs on aprendre l'acollida, el respecte i el diàleg?

torns i conflictes, la família potser un lloc d'estabilització, de consolidació, de suport dels individus que la componen. En ella, l'Evangeli efectua la purificació de la cultura per un treball d'inculturació de l'Evangeli per als seus membres. D'aquí la seva tasca de discerniment i de purificació. Cadascun hi aprèn a acollir la Paraula de Déu i a viure de l'Esperit, però també a dialogar amb els altres membres de la família en la seva diversitat ideològica, religiosa, cultural, etc.

Evocant un càntic alemany del segle XIX, el professor Philip Müller ens recordava l'orgull dels catòlics de l'època de pertànyer a l'Església posicionada com una fortalesa de cara al món. Certament, avui, no és pas qüestió d'instal·lar-nos en un orgull atribuït-nos «contra» els altres, sinó de ser presents en el cor *d'aquest* món –en el món *d'aquest* temps (cf. Concili Vaticà II, GS). En una relació de diàleg, alhora simpàtic i crític, amb els nostres contemporanis –a l'escolta de les seves inquietuds– ella ens porta a desenvolupar la indispensable estima del que som, no pels nostres propis mèrits sinó per gràcia, no per a nosaltres mateixos sinó per a la felicitat promesa a la nostra humanitat. Ja que és a la llibertat que hem estat destinats, per la gràcia de l'amor incondicional de Déu «posem-nos al servei els uns dels altres», cf Ga 4,13).

L'Església i les nostres comunitats poden esdevenir aquest espai de sol·licitud recíproca que deixa que el món sigui més bonic, més habitable, més fraternal tal com Déu ho vol! Les comunitats eclesials són cridades a ser

«sagrament» –signe i instrument– d'un món nou (cf. LG 1). Com la lluna, l'Església rep la seva llum del Crist, el sol invicte (llat. *sol invictus*, segons la imatge utilitzada pels Pares de l'Església, sobretot sant Agustí). La llum que rep, la reflecteix al «món d'aquest temps» (cf títol de GS). Ella és, d'altra banda, íntimament solidària amb la humanitat i la seva història (cf GS 10).

Reflex del Crist, la llum dels pobles (llat. *lumen gentium*), l'Església significa i anticipa alhora la reconciliació a la qual aspira la nostra humanitat. En aquesta perspectiva, les comunitats eclesials, sobretot les parròquies, esdevenen llavors laboratoris on prencos el somni de Déu a trenc d'alba de la creació quan va crear l'home i la dona a la seva imatge i semblança. (cf Gn 1,26). D'aquí la qüestió formulada per Philip Müller i que ens ha conduït al final d'aquest Col·loqui per a les nostres comunitats parroquials: «Quina imatge quina figura donen les parròquies de l'Església al món d'aquest temps?» A Enzo Biemmi, teòleg italià, especialista en catequesi, li agrada dir que és engendrant que l'Església es regenera. L'anunci de l'Evangeli té com a primer destinatari l'Església que el porta; és compartint la Bona Notícia que ella en viu i no deixa de renéixer.

Luca Bressan ha recordat les perspectives de la *nova evangelització* segons Benet XVI com a nou paradigma succeïnt al de la secularització i al de l'evangelització. Ha evocat les implicacions d'aquest tercer paradigma per la renovació parroquial seguint la petjada de l'últim Sínode: «Un arrelament evangèlic capaç de parlar al món d'avui;

la capacitat de col·locar-se a les cruïlles de la vida social del nostre temps no tenint por de prendre la paraula personalment per testimoniar la seva pròpia fe; la recerca activa de moments de comunió viscuda, a la pregària i en l'intercanvi fraternal; una predilecció preferent per als pobres i els exclosos; la passió per les generacions joves i per la seva educació».

La parròquia, una autèntica fraternitat?

Sobre aquest rerefons de les experiències del nostre Col·loqui, podem reprendre la qüestió evocada abans: «Quines són les condicions a crear en l'Església per viure aquesta experiència?». Concretament, quines condicions cal crear en la parròquia per viure la trobada amb el Crist ressuscitat? Luca Bressan ha acabat la seva exposició posant-nos sobre la pista... la nova evangelització és un problema eclesiològic, o per anomenar-lo millor «eclesial», ja que no es tracta només de la doctrina sobre l'Església, sinó de les pràctiques en Església. Ha citat llavors els *Lineamenta* per a l'últim Sínode: «[Aquest problema eclesiològic] concerneix la capacitat o la incapacitat de l'Església de configurar-se en una comunitat real, en una autèntica fraternitat, en un cos, i no en una màquina o una empresa» (nº 2). Hi hauria molt a dir a partir de les exposicions i dels intercanvis durant el nostre Col·loqui. Per la meua part, em limitaré al que segueix. La primera condició per fer l'experiència del Crist és de l'ordre de l'evidència: cal que la parròquia sigui veritablement «Església», assem-

blea de creients, cridats i enviats per formar part d'aquesta comunió de vida amb el Pare, en el Crist del qual són el cos eclesial *en aquest lloc* i per l'Esperit sant que l'edifica pels seus dons. Aquesta primera condició requereix parroquians que siguin «fíels» que tinguin voluntat de deixar-se regenerar per l'Esperit del Crist per viure l'Evangeli al món d'aquest temps. Aquesta trobada amb el nouvingut —que és el propi de les comunitats parroquials— es viu en la reciprocitat. Es mesura aquí la dificultat inherent a la institució parroquial: perquè és «per a tot» prodigant l'essencial per a fer-se cristià, que se situa per força com un servei que procura béns espirituals o sacramentals. Des del punt de vista dels «usuaris» —de les persones que es giren cap a ella per demanar-los-hi—, la parròquia és percebuda com un servei «al públic», en una relació d'oferta i demanda. La relació és asimètrica. Hom es troba així en una lògica de finestreta que implica que tot ésser humà, i a fortiori tot batejat, sigui a casa seva en la parròquia, on *en aquest lloc* espera i rep de l'Església el que li cal per ser deixeble del Crist i testimoni de l'Evangeli. La parròquia no es pot tanmateix limitar a aquesta única perspectiva de ser una finestreta per al servei públic de la religió. Ha de respondre a les demandes religioses i ha d'esforçar-se a cristianitzar-les. Però amb això no n'hi ha prou per establir una bona responsabilitat pastoral de la gent. les persones no continuen pas essent menys germans i germanes amb qui compartir el tresor de l'Evangeli. Poden, en el grau que sigui, compartir no només el que n'han comprès sinó el que en viuen.

L'esperança d'una reconciliació en acció, el desafiament de la diaconia

És així com, en la reciprocitat de la trobada, es teixeixen els vincles pels quals la comunitat pren cos. Aquest teixit eclesial de reconciliació anuncia la reconciliació inaugurada per la Pasqua del Crist i la Pentecosta del seu Esperit: «Un cel nou, una terra nova» (Ap 20,1). L'Església és així humilment, en germen, el que és promès –però no obstant això ja en acció– a tota la humanitat! En aquest sentit, és sagrament de la salvació o-ferta a tots els éssers humans, sense excepció i sense exclusiva.

L'esperança viscuda pels deixebles del Crist els allibera de l'angoixa d'haver de *fer nombre* i de la pretensió de ser en el centre. En el seguiment del Natzarè i de les primeres generacions cristianes, es tracta d'anunciar el que ha passat –la resurrecció com una reactivació de la creació– i de viure aquesta dinàmica pasqual de renaixement (cf Rm 6,3-5; Ep 5,2; Coll 2,12; Fil 3,10; 2 Tm 2,11). A aquest títol, es tracta de *ser signe* de la gràcia d'un renaixement. L'esperança descentra els deixebles dels seus propis interessos privats, fins i tot legítims, com la salvació de la «seva» ànima, i de les seves preocupacions eclesiàstiques, fins i tot de l'obsessió de la seva pròpia supervivència. La dinàmica de l'esperança *per al món* –la salvació en acte en la nostra humanitat –incita la comunitat eclesial «a no fer més de la seva pròpia supervivència el principal valor del seu compromís», com li agrada dir al teòleg jesuïta Christoph Theobald.

L'Església –les seves comunitats, les nostres parròquies, etc.– juga precisament el paper de testimoni del que s'està produint *per a tots* –i per tots. Testifica aquest món d'ara renovat per l'aliança definitiva de Déu lligada en Jesucrist i compartit pel seu Esperit. Continua així l'anunci del Regne que és entre nosaltres (cf Lc 17,21). Es mesura tota la importància de la «diaconia» en la vida de l'Església: aquesta no hi és únicament per retre servei, per ser servicial, sinó per servir l'humà, tot l'humà, d'ara endavant visitat per Déu fet un de nosaltres. Una religió com el cristianisme s'ha de sentir còmoda amb la humanització –i la humanització integral! –ja que Déu ha assumit la nostra condició humana en el seu Fill únic, el Verb encarnat, no només «per a la nostra salvació», sinó per fer-nos part de la seva divinitat, compartir la seva condició divina. I Déu continua la seva obra pel seu Esperit Sant «que dóna la vida». Ara bé servir l'humà –tot l'humà– porta fins a donar la seva vida (cf Mc 10,45). És allà on Déu ens hi espera perquè ens hi ha precedit. Res d'humà no és estranger a Déu.

Avui com ahir, l'Església és present allà on hi ha batejats que la fan emergir *en un lloc*. La parròquia és allà on hi ha parroquians que teixeixen un

La parròquia és allà on hi ha parroquians que teixeixen un viure-en-conjunt digne del Regne.

viure-en-conjunt digne del Regne. Ells no contribueixen a afaïçonar una civilització, sinó que continuen participant en la humanització del món. Han de continuar aquesta obra, avui més que ahir, en un món desencantat i han de viure amb els seus contemporanis una solidaritat respecte a ells que pot donar lloc a una confiança suficient «per arriscar la seva vida». L'Església no es concep des de llavors més que *en camí* (cf Lc 24,13-35). I no és sinó fent camí amb els seus contemporanis que els parroquians li donen cos, aquí i ara, ja que l'Església no emergeix més que en aquest procés relacional.

És el que ens ha estat suggerit per Johanna Touzel de la COMECE al començament d'aquest Col·loqui evocant el text de Christian de Chergé, prior de Thibérine, sobre la visitació de Maria a Elisabet. D'entrada, Maria visitarà la seva cosina per fer-se útil —anem a la trobada dels nostres contemporanis per humanitzar aquest món. Elisabet li revela el vincle que hi ha entre elles; igualment, són ben sovint els nostres contemporanis que ens revelen el que nosaltres els hi hem de portar. Hi ha allà un procés relacional afermat en la reciprocitat d'un diàleg. Si estem a l'escolta de l'altre en una voluntat de trobar-lo sobre el seu terreny, de manera versemblant ell ens dirà alguna cosa que ens farà trobar amb el que nosaltres portem. El diàleg té aquesta virtut de revelar-nos a nosaltres mateixos i d'afaïçonar una identitat oberta i no tancada, ja que no exclou sinó que inclou, com ho recorda Daniel Marguerat. Fent camí, teixim relacions on ens reconeixem en

una igual dignitat de fills de Déu perquè hem fet l'aposta de confiar-nos uns als altres.

Anunciar, testimoniar, adorar

Voldria acabar amb dues reflexions. La primera m'ha estat inspirada per la intervenció del meu homòleg, el Vicari general de Malta que ens ha dit que, fins i tot en un país com Malta on la religió forma part de manera estreta de la cultura, la fe cristiana és una «opció». Això lliga amb el que escrivia Benet XVI al seu llibre, *Llum de la fe*, és a dir que d'ara endavant ser cristià reclamarà cada vegada més una decisió. Hem entrat ineluctablement, a Europa com per tot arreu, en un *Entscheidungschristentum*, un cristianisme per opció o decisió personal.

La segona reflexió és igualment una citació pontificia: vull citar per acabar el papa Francesc en l'homilia que ha fet en el moment de la seva primera missa a la Basílica de Sant-Pau-Extramurs, el diumenge 14 abril de 2013. Hi ha evocat la figura de sant Pau qualificat com «un humil i gran apòstol del Senyor, que l'ha anunciat per la paraula, li ha donat testimoni pel martiri i l'ha adorat de tot cor.» Vull retenir això, sense desenvolupar-ho, la seva reflexió sobre els verbs «anunciar», «testimoniar» i «adorar». Tres verbs d'acció que ens poden inspirar individualment i col·lectivament i que cadascú declinarà en l'ordre que correspon a la seva vocació i a les seves responsabilitats, però també en funció de les necessitats de l'Església, con-

cretament de la presència de la seva comunitat parroquial i de la resplendor de l'Evangeli en el seu entorn propi i

sobretot als seus medis de vida, en el seguit dels dies, tant en la seva existència quotidiana com en el cor de la Ciutat.

IV. Recensions

Crònica del catalanisme

De l'autonomia a la independència. Antoni Segura. Angle editorial. Barcelona 2013.

Mn. MANEL SIMÓ, prevere i periodista.

Antoni Segura, catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona, parteix del fet que l'objectiu de l'historiador ha de ser "explicar als seus conciutadans el passat que els ha conduït fins on són i com són ara".

D'altra part, l'autor està especialitzat en l'anàlisi de conflictes, i per això aquest llibre té com a objectiu més concret explicar el conflicte que enfronta avui Catalunya i Espanya, encara que Antoni Segura confessi que ho haurà de fer amb una dificultat sobrevinguda, "ja que Catalunya és el meu país". I el conflicte polític actualment existent és clar i transversal: "d'una banda, una majoria de ciutadans catalans exigeix poder decidir el futur de Catalunya; i d'altra, emparant-se en la Constitució espanyola, des del nacionalisme espanyol se'ls nega poder exercir aquest dret".

Un conflicte, pensa Antoni Segura, que és un conflicte polític i que "només pot tenir una solució definitiva i acceptable per a tothom a través de la política, ja sigui en el marc legal vigent a l'Estat espanyol, o en el marc europeu o internacional".

Cal, però, tenir ben present, i explicar, com i perquè en aquests mo-

ments, per a una majoria de catalans, la reivindicació de l'autogovern ha derivat en el convenciment que l'única possibilitat real d'autogovern és la independència.

A partir, doncs, d'aquests pressupostos, i posant, com a línia divisòria de l'acceleració del procés d'independentisme, la sentència del Tribunal Constitucional, del 28 de juny de 2010 sobre el darrer Estatut d'Autonomia de Catalunya, Segura estructura un sintètic i clar llibre d'història sobre l'evolució del catalanisme, que es pot agrupar en dues grans parts: una primera ofereix un resum de la història moderna i contemporània catalana; i en una segona es passa a la crònica més periodística dels esdeveniments més assenyalats en els governs dels presidents Maragall, Montilla i Mas. Cal indicar, amb tot, que quan es va tancar el llibre encara no eren conegudes ni la pregunta ni la possible data del referèndum.

Un tema que cal aclarir és que, malgrat que l'autor assenyalí la sentència de 2010 del Tribunal Constitucional com a una línia divisòria d'un abans i un després independentista, l'efervescència ja havia començat els anys 2006 i 2007, i els qui diuen que la febre sobiranista arrenca de la manifestació

de l'Onze de Setembre de 2012, i que aquesta s'ha de vincular sobretot a la crisi econòmica, pensant que quan sigui superada ja s'acabarà la febre independentista, van bastant errats. "La pulsio independentista, diu Segura, va ser anterior a la crisi econòmica, que no es va manifestar fins l'any 2008, i en conseqüència, seguirà, perquè fins i tot quan tornem a anar de rics l'encaix amb Espanya serà tan difícil com ara i com anys enrere".

Ens trobem, doncs, davant un llibre actual i didàctic, a mitges entre el llibre d'història, l'assaig i la crònica periodística, i de lectura necessària per a qui vulgui entendre la situació actual a Catalunya en relació amb l'Estat espanyol, i per què s'ha arribat al desig independentista.

L'autor mira el futur amb optimisme i afirma: "el tomb que ha fet la societat catalana és irreversible".

¿Per què volem un Estat propi?

Seixanta intel·lectuals parlen de la independència de Catalunya. Roger Torres, editor. Pagès editors. Lleida 2012

Mn. MANEL SIMÓ, prevere i periodista.

Aquest llibre neix d'una iniciativa presentada a l'editorial lleidatana Pagès Editors, per l'escriptor Roger Torres i Graell, de "recollir opinions objectives, sense passió, raonades més amb el cap que amb el cor, sobre els avantatges que suposaria per a Catalunya, que és una manera de dir per a les persones que hi viuen i hi vivim, el fet de tenir un Estat propi".

La idea va ser ben acollida per l'editorial, i recolzada també per l'Associació per les Noves Bases de Manresa i el seu actual president, Josep Maria Forné i Febrer, que fa el preàmbul de l'edició, alhora que pocs mesos abans de morir, el conegut cirurgià Moisès Broggi va escriure el pròleg.

Un afirmació que resulta clarament pretensiosa és el fet d'anomenar "intel·lectuals" les seixanta una persones que responen la pregunta que formula el llibre. Es tracta, és clar, d'un ampli calidoscopi de noms i visions de tot tipus. Són senzillament persones més o menys notables de la vida pública i social, professors, historiadors, etc., i cap d'ells, per decisió prèvia, polítics en exercici. Sobta, amb tot, una mica, que hi hagi 50 homes i només 11 dones; o que només opinen dues persones d'Església, el monjo de Montserrat,

Hilari Ragner, i el prevere Joaquim M. Cervera, com també l'absència de reconeguts periodistes.

Les opinions dels participants estan relacionades per ordre alfabètic, i s'introdueixen mitjançant una breu biografia.

D'altra part, cada un "diu la seva", i s'ha respectat "literalment", diu l'editor, el que han respòs.

Al final del llibre, i a manera d'epíleg, s'agafen algunes de les frases expressades pels opinants. Destaquen, per exemple, un parell d'opinions: "El que ens hauriem de preguntar és si, amb tota la informació de que disposem, hi ha encara raons que justifiquin mantenir la dependència de Catalunya respecte d'Espanya", diu l'actual presidenta d'Òmnium Cultural, Muriel Casals. I Quim Cervera indica que "si Catalunya esdevé independent, l'Església catalana no hauria d'estar supeditada a una Conferència Episcopal Espanyola".

És obvi que la lluita pel dret a decidir i els legítims desigs d'una Catalunya veritablement autònoma, expressats de diverses maneres, estan provocant una munió de llibres sobre el tema. I aquest és simplement un més dels molts que es van publicant.

L'acció social des de les entitats d'Església

El seu paper en la cohesió social a Catalunya, coordinació de la recerca: Marina Aguilar i Rosa Coscolla. Coeditat per Ed. Claret i la Fundació Pere Tarrés, Barcelona, Març 2014.

ANNA-BEL CARBONELL, cap de redacció de Quaderns de Pastoral.

Quina és la realitat de les entitats d'Església a Catalunya? Quina és l'acció social i el seu paper cohesionador en la societat? Aquests interrogants són la base d'aquest estudi. Una recerca dirigida per la Fundació Pere Tarrés amb la col·laboració del Campus Docent Sant Joan de Déu (Universitat de Barcelona) i la Càtedra d'Inclusió Social (Universitat Rovira i Virgili de Tarragona).

L'estudi calcula que existeixen aproximadament un miler d'Entitats Socials d'Església a Catalunya que realitzen acció social. D'aquestes, el grup de treball n'ha pogut recopilar unes 658, d'entre les quals prop d'una quarantena d'arreu de tot el territori han participat directament en els diferents grups de treball, i entrevistes individuals a representants de les entitats, realitzats per obtenir les dades que es presenten al document. Una iniciativa promoguda per la Xarxa d'Entitats Socials d'Església i amb el suport de la Direcció General d'Afers Religiosos de la Generalitat de Catalunya, l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca de la Generalitat de Catalunya i el Comissionat d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona.

Un estudi actual i interessant que ens confirma que si les Entitats Socials d'Església tanquessin ni que fos per un dia milers de persones quedarien desateses i es posaria en evidència la precarietat del nostre sistema social.

La recerca constata que aquestes entitats, de carismes ben diversos però amb una motivació comuna centrada en l'Evangeli i la Doctrina Social de l'Església, s'identifiquen amb tres trets principals:

- les persones com a transmissores de la identitat cristiana,
- la transformació social com a objectiu identitari i
- l'espiritualitat en l'acció social.

Totes elles tenen com a missió millorar la qualitat de vida de les persones a les que s'adrecen i empoderar-les per assolir l'autonomia personal des d'uns valors determinats.

La complexitat social en la qual actuen aquestes organitzacions ha fet que, en els darrers anys, haguessin d'avançar en la gestió i la professionalització.

lització de la seva intervenció, i alhora continuar creient i defensant el valor afegit que aporta el voluntariat.

Són molts els reptes que estan afrontant i per aquest motiu la constitució de diferents xarxes de treball, el compartir criteris, necessitats, i incerteses les està portant a trobar en el desenvolupament comunitari d'un treball col·laboratiu la

força per avançar davant la incertesa econòmica que creix –per desgràcia– proporcionalment a la demanda d'activitat i nous serveis que tenen.

La rigorositat i precisió amb què s'ha elaborat l'estudi ha fet que aportis dades fins ara no recollides ni enregistrades i convoqui a les entitats a participar en la segona part d'aquest estudi.

Iglesia y sociedad (1965-2010)

En la trayectoria de las revistas *Pastoral Misionera y Frontera*. Casimir Martí i Martí. Atrio Llibres. València 2013

Mn. MANEL SIMÓ, prevere i periodista.

No ha hi cap mena de dubte que el periodisme d'investigació i l'elaboració de la història no poden prescindir de les hemeroteques. Perquè és a través de diaris, revistes i diferents publicacions com es poden reconstruir i analitzar els esdeveniments que han configurat un període o una època històrica sobre qualsevol tema.

En aquest sentit, s'hauria de tenir molta més cura, en general, de les hemeroteques de publicacions eclesiàstiques, ja que són una font imprescindible per no oblidar la tasca desenvolupada per l'Església a casa nostra, en diferents àmbits concrets.

I és en aquests línia que Casimir Martí ofereix en aquest llibre una acuradíssima investigació i una imprescindible síntesi de contingut de la que va ser de 1965 a 2010, en castellà, primer sota el títol primer de *Pastoral Misionera*, després *Pastoral Misionera / Frontera*, i finalment només simplement com a *Frontera*, una de les revistes catòliques més valuades per a l'aplicació pastoral a Espanya del Concili Vaticà II. Es tracta d'un total de 259 números, que esdevenen una eina del tot bàsica per esbrinar la trajectòria d'una manera de

fer de l'Església a Espanya durant un període de 45 anys.

La iniciativa de la revista va néixer de Ramon Torrella, consiliari aleshores de la JOC, que va reconvertir el butlletí que aquest moviment publicava per als seus consiliaris en una publicació de caire pastoral que fos un instrument d'acolliment i llançament dels aires nous que es veien venir amb el Concili Vaticà II que havia acabat ja aleshores la seva quarta i darrera sessió. El fet d'adjectivar la *pastoral* com a "*missionera*" donava a entendre que no es referia a la clàssica tasca de l'Església als països del tercer món, sinó d'aprofundir en el caire de *missió*, o mandat evangelitzador de l'Església al nostre país. L'Església postconciliar espanyola girava al voltant de dos eixos: la inquietud pastoral succeïa l'obsessió dogmàtica; i l'estil missioner prenia el relleu de l'exclusiva preocupació per la pràctica i el compliment religiós.

El mateix Ramon Torrella va ser el primer director de la publicació (anys 1965-1969), el va succeir Fernando Urbina (1969-1992), figura cabdal de la revista; i de 1992 a 2010 va anar de la mà de Casimir Martí, que havia for-

mat part des dels inicis del consell de redacció, i que és qui ara presenta aquesta esplèndida monografia de la trajectòria de la publicació.

Un treball de síntesi que està estructurat en tres parts. Una primera afronta el període 1965 a 1978, sota el títol de *vacil·lacions i equívocs en el postconcili*. La segona part analitza el període de 1978 a 1995, temps, malauradament, de *signes clars d'involució*. I una tercera part (1997-2010), a cavall entre les incerteses i les esperances enmig d'una societat molt canviant, es titula *involució, suma i segueix...* El

llibre es tanca amb un epíleg que anima a *perseverar en la fe i en la missió*.

El rigor històric i la capacitat de síntesi de l'autor fan d'aquesta obra una veritable joia bibliogràfica, i ens deixa amb la recança de la necessitat que hi ha, a casa nostra, d'obres com aquesta en relació a altres publicacions que van jugar també un paper molt important en èpoques concretes i avui tal vegada ni tan sols se'n conserven tots els exemplars.

Moltes felicitats i un gran agraïment a l'autor per aquesta aportació.